

Prsten

udruga bosanskih Hrvata

Broj 14 godina IX. zima 2014.
www.udruga-prsten.hr

9 771846 338008

Razgovor

s Draganom Čovićem, hrvatskim članom Predsjedništva BiH

Gospodarstvo Susret članova Kluba poduzetnika UBH Prsten

Zaklada Prsten

Dodijeljene nove stipendije

PROMIJENILA SAM SE.
JER ZBOG TEBE UVIJEK ŽELIM BITI BOLJA.
KRENI SA MNOM U GODINU KOJA DOLAZI.
ISPISAT ĆEMO NAJLJEPŠE PRIČE.

SAMO TVOJA. PRINTERA

GRAFIČKA PROIZVODNJA I TRGOVINA D.O.O.
T +385 1 3378 600
WWW.PRINTERA.HR

IZDAVAČ

Udruga bosanskih Hrvata Prsten
Vukovarska 235, 10000 Zagreb
prsten@udruga-prsten.hr
www.udruga-prsten.hr

GLAVNI UREDNIK

Mijo Marić

VIJEĆE ZA MEDIJE

Stjepan Stjepić,
predsjednik Vijeća za medije
Dinka Martinović Ivurek, zamjenica

Mijo Marić

Pavo Zubak

Marjan Biškić

Prof. dr. sc. Ivo Grgić

Mr. sc. Ivana Kolovrat

Anita Ivkić

Dragica Šamija

Gordana Jelavić

Vladimir Milinović

Kristijan Skočibušić

Ivo Aščić

Žana Tabaš

Anto Pujic

Mario Paurević

Tonči Visković

Pavo Djedović

Željko Bošnjak

Marica Dogaš Mikulić

ČASOPIS REALIZIRALI

Tonino Picula

Anita Ivkić

Snježana Rebuš

Ivan Dominković

Dr. sc. Vjekoslav Jeleč

Strahimir Primorac

Eva Mijatović

Vjekoslav Bratić

Jelena Stipović

Filip Biškić

Ivo Aščić

Irena Magerl

Tomislav Rajić

GRAFIČKO OBLIKOVANJE

DK Studio

LEKTURA

Gordana Jelavić

FOTO

Arhiva UBH Prsten

NASLOVNICA

KUD "Prsten" varaždinske

podružnice u kumušanskoj nošnji

NAKLADA

10.000

TISAK

Printera Grupa

ISSN

1846-338X

Drage čitateljice *i dragi* čitatelji

Dugi topli dani su iza nas, naradili smo se i sukladno prirodnom ritmu, zima je vrijeme smanjenog rada i intenzivnog razmišljanja o događajima iza i ispred nas. To je prilika za popravljavanje uradenog i za bolje planiranje onoga što nas čeka. Rekao bih da je zima vrijeme mira i skupljanja znanja i mudrosti. Znanje stječemo učeći, a mudrost opažajući. Bez znanja, teško ćemo razumjeti čak i ono što vidimo i osjećamo. Bez razumijevanja, svijet nam izgleda dalek, tuđi, neprijateljski. Učenje nam pomaže da ga upoznamo. I unatoč činjenici da svijet u svojim promjenama mijenja i načine učenja, i dalje najčešća asocijacija na učenje su knjige. U vremenu iza nas, veliki dio Prstenove aktivnosti bio je posvećen knjigama. Stoga mi se čini prikladnim da su knjige u ovom Prstenu zauzele značajno mjesto: donacija knjiga, vrijedne stare knjige, promocija knjige, naši stipendisti i njihove knjige, Prstenova knjižnica... Vjerujem da ćemo u miru dugih zimskih noći, s knjigom u rukama, uživati u skupljanju znanja. Korisno je, s njime je svijet ljepši, i ne mogu nam ga uzeti. Kada nakupimo puno, možda poželimo krenuti u potragu za mudrošću. Veliki Marcel Proust kaže da se mudrost ne nasljeduje i da je moramo otkriti sami, na putu koji nitko ne može prijeći umjesto nas, niti nas njega poštedjeti. Prstenovski rečeno, sve je do nas. Pa da pokušamo, dobro bi nam došla.

Sretan vam Božić i Nova godina.

Vaš Mijo Marić

- 3** UVODNIK
- 6** RAZGOVOR s Draganom Čovićem, hrvatskim članom predsjedništva BiH - Uspjet ćemo iskrenošću i međusobnim poyjerenjem
- 9** U ŽARISTU Analiza Općih izbora u BiH 2014. - Vrijeme je za ozbiljne promjene;
- 12** Mogućnost samostalnog biranja – mjera je naše slobode
- 13** PSIHOLOŠKA POMOĆ Jesmo li dobri?
- 14** EU I BIH BiH – izazovi prijelaza iz daytonske u briselsku fazu
- 16** POVRATAK OSTANAK OPSTANAK Kako protječe obnova nakon prirodne katastrofe?
- 20** ZDRAVA ZEMLJA RODNA GRUDA Važno je znati što imate ima i što želite...
- 22** PODRUŽNICE Uspjeh ženskog odbojkaškog kluba “Antero-Tenja“
- 23** Proslava “Matejina“ u Viškovu; Od srca Maji i Josipi
- 24** Nastup izvan granice RH; Treća obljetnica KUD “Prsten“; Obljetnica oslobođenja grada Jajca i Dobretića; Humanitarni nogometni turnir u Đakovu
- 25** Osmišljen bogat i sadržajan plan rada; Neka se naši običaji ne zaborave
- 26** ZAKLADA PRSTEN Dodjela stipendija Zaklade Prsten
- 28** USPJEH U INOZEMSTVU Država u službi poduzetnika
- 29** KLUB PODUZETNIKA Susret gospodarstvenika Kluba poduzetnika UBH Prsten
- 32** Gospodarstvo – Hrvatska i Bosna i Hercegovina
- 33** Drugi susret poduzetnika UBH Prsten – podružnice Varaždin
- 34** PREDSTAVLJANJE TVRTKE Vargon d.o.o. - Prvi u regiji u proizvodnji plastičnih cijevi
- 36** FORUM MLADIH Je li i vaše dijete žrtva *cyberbullyinga*?
- 38** Osnovan Forum mladih UBH Prsten u Varaždinu
- 39** Obilježavanje 23. obljetnice pada Vukovara; Slavlje na Velesajmu
- 40** Humanitarna akcija “Mladi mladima“
- 42** KLUB ZNANSTVENIKA Kako hrvatsko iskustvo može pomoći BiH za pregovaračkim stolom EU-a?
- 44** Kakva je budućnost nuklearnih elektrana i nuklearne energije?
- 46** KLUB ŽENA O kavi u Gradskoj kavani - promocija zbirke priča Julijane Matanović
- 47** Osnivanje Kluba žena i KUD-a “Prsten“; Ciklus predavanja Žene u poduzetništvu
- 48** Pomoć socijalno ugroženim obiteljima u Hrvatskoj Tišini; Božićno ozračje
- 49** Prstenove knjige sretno stigle u Vidovice
- 50** Mirovine – ulaganje u fondove; Udruga ”Svjetlo“ – druženje u Zagrebu
- 51** Predstavlanje Udruge i Kluba žena u Beču; Akcija “Pomoć potrebitima“
- 52** DOGAĐANJA Večer članova i prijatelja UBH Prsten
- 54** Hrvatski premijer u Srednjoj Bosni
- 55** Rad tijela Udruge; 7. usorsko prelo; Ramski susreti
- 56** Frenčikovo i 100. obljetnica početka I. svjetskog rata; 4. zavičajna večer Pougarača
- 57** ČUvari SJEĆANJA BiH kroz strano povećalo
- 58** Priča o Travniku
- 60** Bosanske pletilje čipki
- 62** Samostan i crkva svetog Franje u Gučkoj Gori
- 64** ZNANOST Duhovni parlament Hrvata Bosne i Hercegovine
- 66** PRSTENOVA KNJIZNICA Mali portret: Tomislav Ladan - Čovjek od riječi
- 68** MIRISI I SLASTI ORAH za dobro zdravlje i dobar biznis
- 70** UZ MALU POMOĆ Lumbago, išijas, diskus hernia – što je to?
- 72** BRŽE VIŠE JAČE Pero Tomas: Apsolutni svjetski prvak u *bodybuildingu*
- 73** PREDSTAVLJANJE UDRUGA Udruga Ja BiH...

iz Slavonije
s ljubavlju!

TENA

dnevno
Svježa jaja

Suncokretovo ulje
Tena
Sunflower oil

Penjar
KRISTAL ŠEĆER

*Brašno, šećer, jaja i ulje osnovni su sastojci tjestenina, peciva i kolača.
Pobrinite se da izaberete **najbolje sastojke** za vaše recepte!*

Uspjet ćemo *iskrenošću i međusobnim* povjerenjem

Na listopadskim Općim izborima u BiH dr. sc. Dragan Čović izabran je za hrvatskog člana Predsjedništva, a dva su poteza obilježila početak njegova mandata i inaugurirala ga u istinskog državnika, izdvajajući ga tako iz skupine važnih bosanskohercegovačkih političara. O svojim političkim uvjerenjima u kojima je primarni cilj ravnopravan status i tretman hrvatskog naroda, govori u ekskluzivnom razgovoru za časopis Prsten

Razgovarale: *Dinka Martinović Ivurek
i Ivana Kolovrat*

Već prvim istupima i potezima nakon izbora, dr. sc. Dragan Čović, hrvatski član Predsjedništva BiH, pokazao je svoju lidersku ulogu i to ne samo među Hrvatima. Naime, Bruxelles je, poslavši početkom prosinca u Sarajevo potpredsjednicu Europske komisije i visoku povjerenicu za vanjsku i sigurnosnu politiku EU Federicu Mogherini i povjerenika za pregovore o proširenju Johannesa Hahna, iskazao jasnu i neupitnu želju i potrebu ulaska Bosne i Hercegovine u EU. Oni su zatražili od bosanskohercegovačkih čelnika da se nedvosmisleno obvežu na provedbu reformi kojima će se deblokirati europski put i nadoknaditi višegodišnji zaostatak na putu Bosne i Hercegovine u EU. S puno osobne sigurnosti, ali i bez dovođenja u sumnju svojih bošnjačkih i srpskih kolega, Čović je najjasnije izrazio svoju obvezanost na tome putu. Drugi jasan stav, primarno državnički, jest rečenica koju je tom prigodom izgovorio: "Vrijeme je da se čelnici u BiH počnu baviti stvarnim životom." Jasno je na taj način poručio i Europi, ali i svima u Bosni i Hercegovini da će, ne samo činiti sve da hrvatski narod, i formalno i stvarno, pozicionira kao jednakopravan, učiniti i jednak napor da svi u BiH žive boljim i kvalitetnijim životom. Na taj je način svojim kolegama, na samom početku mandata, ne-

izravno poslao poruku da je borba za interese i prava svoga naroda samo jedan segment političkog djelovanja bh lidera. Boriti se za zajedničke interese svih u BiH prvi je korak na putu BiH u EU.

Suradnje, partnerstva, politike

Potezima Dragana Čovića u političkom životu BiH u posljednjih više od dva desetljeća, prije svega među Hrvatima, a onda i svim njezinim građanima, specifičnu težinu daju i gospodarsko i znanstveno iskustvo.

U proljeće i ljeto 2014. održani su sastanci u Mostaru, Zagrebu i Odžaku na kojima je više od 50 sudionika predvodnih čelnicima Hrvatskog narodnog sabora (HNS), drugih stranaka, osobama iz javnog života RH, BiH i UBH Prsten, pokušalo naći odgovore na ključne probleme Hrvata u BiH. Kako vi ocjenjujete uspjeh tih susreta?

Problemi s kojima se suočava hrvatski narod u BiH, izazovi koji se nalaze pred BiH traže maksimalno zajedništvo i sinergiju svih hrvatskih političkih predstavnika i ne samo njih nego čitavog hrvatskog naroda, uključujući i njegove gospodarstvenike. Sastanak održan kako bi se dogovorili oko stalnog djelovanja i suradnje Udruge Prsten i HNS-a kako bismo zajedno mogli poboljšati položaj hrvatskog naroda u BiH. Predstavnici UBH Prsten pokazali su upornost i želju da s HNS-om, pokušaju na

neki način iskombinirati sve ono što većina danas promišlja u političkom, duhovnom, gospodarskom i kulturnom, a hrvatskom smislu u Bosni i Hercegovini.

Ja sam uvjeren da projekt HNS-a budi najbolji okvir da ostvarimo tu sinergiju. Hvala Udruzi Prsten što su to prepoznali i hvala im za sve što su uradili za hrvatski narod u BiH.

Koji su prvi potezi koje ćete u Predsjedništvu BiH inicirati ili pokrenuti?

Mi, članovi Predsjedništva BiH, morat ćemo znati istinski predstavljati BiH kao svoju domovinu, bez obzira na to što će neke politike ili političari misliti drukčije. Probleme treba rješavati kompromisom, a ne isključivošću. Predsjedništvo ima velike ovlasti kada je u pitanju vođenje vanjske, monetarne, sigurnosne politike, vojnih struktura. Svojim ponašanjem morat ćemo relaksirati odnose sa susjedima. Dakako, moramo postaviti jasan standard i načelo kako riješiti sve sporove oko granica. Jedni otvaraju pitanje s Crnom Gorom iako je sve dogovoreno, drugi smatraju da je sporan i značajan dio granice sa Srbijom, treći vide probleme oko granice s RH. Pokušat ćemo ih riješiti po načelima i standardima koji vrijede u međunarodnom pravu. U slučaju da se ti problemi ne mogu riješiti, treba ih prepustiti arbitraži.

Nedavno su zaključeni poslijeizborni dogovori SDA i HDZ BiH oko: deblokade euroatlantskog puta BiH, jačanja gospodarstva, borbe protiv diskriminacije,

Zadaća HDZ-a i stranaka HNS-a jest prije svega pokušati pokrenuti BiH i biti povezujući faktor

promjene Ustava i Izbornog zakona BiH. Kako ocjenjujete tu koaliciju sa SDA-om i tko su izgledni partneri?

HDZ BiH i ostale stranke okupljene oko HNS-a BiH i SDA apsolutni su pobjednici na ovim izborima. Samim time naše partnerstvo nema alternative. Poslijeizborni dogovor predviđa deset točaka koje govore o tome što bismo mi kao koalicija trebali raditi na svim razinama u BiH. Znači, ovo što je definirano tiče se županijske, entitetske i državne razine vlasti. Dotaknuli smo se svakog segmenta života i svega onoga što je nužno pokrenuti u BiH, što nije funkcioniralo posljednjih godina. Prvo smo to radili s SDA, a priključio se i

DF. Mislim da danas možemo biti dosta optimistični te da je potrebno što prije napraviti vlast da oni koji će nositi izvršnu vlast imaju isti okvir za svoje ponašanje. Uspjet ćemo ako budemo iskreni. Krajnje je vrijeme da izgradimo iskreno povjerenje između Hrvata i Bošnjaka i da to ozračje prenesemo i na BiH.

Ovih se dana puno govori o suradnji s Dodikom u Republici Srpskoj. Kako planirate Hrvatima u RS-u, Posavini i Srednjoj Bosni poslati jasnu političku poruku da nisu zaboravljeni?

Hrvatski narodni sabor predvođen HDZ-om BiH, na našu sreću ili nesreću, danas ima takav rezultat da je apsolutni po-

bjednik unutar svog naroda, a to traži i odgovornost. Mi, stranke okupljene oko HNS-a, moramo preuzeti i svu odgovornost i sve dužnosti koje po Ustavu pripadaju Hrvatima. Naravno da Hrvati nisu zaboravljeni u sredinama gdje smo manjina. Svaki Hrvat, od Ravnog do Brčkog jednako je važan.

Kako ostvariti bolju komunikaciju i političku zastupljenost Hrvata u tijelima vlasti u tim krajevima?

Vjerujem da će stvari krenuti nabolje. U prilog tome govori i činjenica da će nakon četiri godine Hrvate u Republici Srpskoj predstavljati legitimni predstavnici. Imamo i potpredsjednika Republike Srpske.

Koje su pretpostavke ulaska BiH u Europsku uniju osim ustavnih izmjena radi provedbe presude "Sejdić i Finci"? U kojim se područjima zakonske regulative BiH primakla pravnoj stečevini EU-a, a koja područja će, po vašem mišljenju, biti najveći kamen smutnje na tome putu?

Presuda suda u Strasbourgu je naša obveza. Mi to moramo riješiti.

Kao jedan od ključnih političkih aktera u BiH kako ćete se zalagati za odvijanje tzv. briselske faze: razvijanja perspektive ulaska BiH u europske integracije?

Euroatlantski paket je vrh vanjske politike BiH. Kada je u pitanju put prema Bruxellesu, EU-u, ne vidim razloga zašto ne bismo ispunili sve uvjete u sljedeće dvije godine da stignemo istočne susjede. Što se tiče NATO-a, tu je situacija znatno složenija. MAP i Partnerstvo za mir su realni ciljevi koje možemo postići. Pitanje vojne imovine osjetljiva je tema za stranke iz RS-a. S njima treba dogovarati modele i rješenja. Očekujem da će ono što zagovaraju hrvatske stranke, što je u interesu sva tri naroda u BiH, pomoći na ubrzanju puta za dobivanje kandidacijskog statusa za EU.

O prošlim iskustvima, pogledu u blisku budućnost

Jedan ste od inicijatora Prudskog procesa 2008. koji je vodio preustroju BiH na četiri federalne jedinice. Pregovori su se vodili s Miloradom Dodikom iz SNSD-a i Sulejmanom Tihićem iz SDA. Što ste naučili iz tog iskustva?

Od Prudskog procesa iz 2008. godine do

Prof. dr. sc. Dragan Čović

PODACI O ROĐENJU

20. kolovoza 1956. godine, Mostar

OBRAZOVANJE

1971. završio osnovnu školu

1975. završio srednju školu

1979. diplomirao na Fakultetu strojarstva u Mostaru

1989. magistrirao na Fakultetu strojarstva u Mostaru

1989. završio Specijalistički studij menadžmenta na Ekonomskom fakultetu u Sarajevu

1996. doktorirao na Sveučilištu u Mostaru

PROFESIONALNA KARIJERA

1980. počinje raditi u poduzeću SOKO Mostar

1986. – 1992. obavljao razne menadžerske funkcije u poduzeću SOKO Mostar

1992. – 1998. generalni direktor u poduzeću SOKO Mostar

SVEUČILIŠNA KARIJERA

1994. viši asistent na Fakultetu strojarstva, Sveučilište u Mostaru

1996. docent na Fakultetu strojarstva, Sveučilište u Mostaru

2000. izvanredni profesor na Fakultetu strojarstva, Sveučilište u Mostaru

2004. redoviti profesor na Fakultetu strojarstva i računarstva, Sveučilište u Mostaru

Od 2002. predaje na Ekonomskom fakultetu, a od 2007. na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Mostaru

2013. dopisni član Međunarodne akademije inženjera

2014. akademik, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti BiH

POLITIČKA KARIJERA

1996. – 1997. član Predsjedništva ŽO HDZ BiH

1997. – 1998. predsjednik GO HDZ-a BiH

1998. – 2001. zamjenik premijera i ministar financija Vlade Federacije BiH

1998. – 2005. potpredsjednik HDZ-a BiH

2002. – 2005. član Predsjedništva BiH

Od 2005. predsjednik HDZ-a BiH

Od 2011. predsjednik HNS-a BiH

2011. – 2014. predsjedatelj Doma naroda Parlamentarne Skupštine BiH

2014. član Predsjedništva BiH iz reda hrvatskog naroda

Siguran sam da će kandidatski status za EU biti ostvaren u prve dvije godine našeg mandata, pogotovo nakon inicijative iz Berlina

danas možemo kazati da imamo određeni napredak jer je međunarodna zajednica uvidjela da Hrvati u BiH nisu ravnopravni. Upravo je naša najveća pobjeda u tome što smo uspjeli hrvatsko pitanje u BiH internacionalizirati. Tako će nam biti lakše boriti se za donošenje novoga Ustava i Izbornog zakona. Bosna i Hercegovina treba biti uređena kao federacija s nekoliko federalnih jedinica, sa Sarajevom kao distriktom. Kada ovo govorim, naglašavam da mi ne želimo crtati granice. Jer, za nas je jedina karta BiH i njezine međunarodno priznate granice. Želimo samo dobiti Ustav i Izborni zakon koji će osiguravati da nitko ne može drugome birati predstavnike.

Koja je današnja uloga predstavnika međunarodne zajednice u BiH, te kakva

im je budućnost?

Nakon krize vlasti u Federaciji, predstavnicima međunarodne zajednice neke su stvari postale jasnije. Problem ravnopravnosti Hrvata kao političkog naroda u BiH postala je legitimna tema razgovora. Donesena je i Deklaracija Europskog parlamenta koja podjednako opasnim doživljava i separatizam i unitarizam u BiH, koju su iznijeli hrvatski europarlamentarci.

U sjenu ove izborne godine, protekao je događaj od iznimnog značenja, ne samo za Hrvate BiH, već i za sve njezine građane – utemeljenje HAZU BiH. Kako, kao akademik, ocjenjujete potrebu redefiniranja uloge znanosti i umjetnosti u BiH?

Utemeljenje Hrvatske akademije za znanost i umjetnost u Bosni i Hercegovini ima povijesno značenje. Akademija predstavlja intelektualne snage Hrvata u BiH. Stoga moramo izgraditi znanstvenu i kulturnu infrastrukturu koja će moći odgovoriti na izazove te kvalitetnim radom i zalaganjem biti na ponos hrvatskom narodu u BiH. Na žalost, Hrvati gotovo da nemaju institucija u BiH koje bi se bavile ovim pitanjima, zato je osnivanje HAZU-a BiH prvi korak u izgradnji bolje znanstvene infrastrukture.

Vrijeme je za ozbiljne promjene

Politički izbori trenutak su kad birači ocjenjuju rad prošle vlasti. U slučaju slabih rezultata, glasačko tijelo predaje četverogodišnji legitimitet opozicijskim strankama. Rezultati Općih izbora u BiH održanih 12. listopada 2014. BiH pokazuju da su mandate dobile dobro poznate političke figure desnog centra u slučaju sva tri konstitutivna naroda, uz poneka iznenađenja, a Hrvati su nakon više od desetljeća nametnutih predstavnika dobili svog legitimnog predstavnika u Predsjedništvu BiH

Piše: Ivana Kolovrat

Poznati irski dramatičar Bernard Shaw u svom je ciničnom stilu jednom prilikom napisao da je demokracija proces koji nam garantira da se s nama neće vladati bolje nego što zaslužujemo. U Bosni i Hercegovini, zemlji s vrlo složenim političkim sustavom, velikim brojem političkih subjekata, brojnim političkim programima, podjelama na etničkoj i vjerskoj osnovi, nakon dva desetljeća vođenja zasebnih politika, koje su se pokazale neučinkovitim, prestaje saznati je li sazrelo vrijeme da političke elite sjednu za stol i mjesto nespornostima i maksimalističkim ciljevima ustupe kompromisima i dogovorima – minimalnoj suglasnosti i želji da sustav treba opstati. Iako duboko podijeljena zemlja, s izraženim društvenim rascjepima, u BiH je, uz volju političkih elita, moguće stvoriti uvjete za funkcionalnu konsocijacijsku državu i konsenzusnu demokraciju u kojoj tri naroda koji imaju svoje političke elite, uz uvjet da je pitanje nacionalnog i vjerskog identiteta nesporno. Mehanizmi koji su se, s varijacijama, pokazali učinkoviti u drugim zemljama (nekad nakon dugih građanskih ratova) poput Švicarske, Nizozemske, Belgije, Kanade u kojima postoje velike podjele su: političko predstavništvo na načelu razmjernosti; institut veta, autonomija segmenata, konsenzusna

demokracija (*power-sharing*) nasuprot većinskoj demokraciji u kojoj se vlast koncentrira u rukama većine (vidi *Bosna i Hercegovina podijeljeno društvo i nestabilna država*, Kasapović, 2005.). Kritičari ovog modela u BiH smatraju da je riječ o “nastavku ratnih ciljeva u miru” kojim se želi uvesti treći entitet ili dovesti do raspada BiH. Jedan od protuargumentata jest da su sve gore navedene zemlje još uvijek cjelovite i nisu se raspale.

Pregled višestranačja u BiH

Od prijeratnog Zakona o društvenim organizacijama i udruženjima u kojima je zabranjeno udruživanje na nacionalnoj osnovi i ukidanja iste norme odlukom Ustavnog suda, osnivaju se redom 1990. Stranka demokratske akcije, Srpska demokratska stranka i HDZ BiH, koje na prvim demokratskim izborima u studenom iste godine osvajaju većinu. Na izborima se biralo između 42 političke stranke.

Drugi, a prvi poslijeratni Opći izbori održani su 14. rujna 1996. na kojima je sudjelovalo 99 političkih subjekata. Odaziv je bio 79,3 posto. Nacionalne stranke SDA, HDZ i SDS osvajaju 86 posto zastupničkih mjesta u oba doma Parlamentarne skupštine. Od 1996. do 2002. izbori su održavani svake dvije godine. Izborni zakon u BiH izglasan je 2001., domaće vlasti samostalno su organizirale Opće izbore 2002., a 2004. godine

izbore su financirale bh. institucije. (vidi *Pravni i politički sustav Bosne i Hercegovina*, Žepić, Mihaljević, 2013.)

Opći izbori održani 3. listopada 2010. na kojem se birao šesti saziv zastupnika, ukazuju da je s 337.065 glasova Željko Komšić (SDP BiH), u odnosu na Bakira Izetbegovića (SDA) s osvojenih 162.831 glasova, imao potporu bošnjačkog izbornog tijela za osvajanje funkcije hrvatskog člana Predsjedništva, mjesto srpskog člana u RS u osvaja Nebojša Radmanović (SNSD). U Zastupničkom domu Parlamentarne skupštine HDZ BiH samostalno osvaja tri mandata, a koalicija HDZ 1990-HSP BiH dva mandata. U Zastupničkom domu Parlamentarne skupštine FBiH HDZ BiH osvojio je 12 mandata, HDZ 1990 3 mandata, a HSP BiH 2 mandata. Za Predsjednika RS-a izabran je Milorad Dodik (koalicija SNSD, DNS i SP), a za potpredsjednike drugih dvaju naroda izabrani su Enes Suljkanović (SDA) i Emil Vlajki (NDS). U Narodnoj skupštini RS-a 37 mjesta dobio je SNSD, 18 SDS, 7 PDP, 6 DNS, 4 koalicija SPRS i Partije ujedinjenih penzionera, a po 3 mandata Demokratska partija i SDP BiH, po 2 SDA i NDS, te 1 mandat predstavnik SRS RS.

U Županijskim skupštinama od hrvatskih stranaka HDZ BiH je osvojio 48 mandata, HDZ 1990 - 18, HSP BiH/NHI - 11, te Posavska stranka 1 mandat. Ukupno 78 mandata.

Rezultati i podjela glasova 2014.

Gradani BiH u zemlji i dijaspori birali su: 3 člana Predsjedništva, 42 zastupnika Zastupničkog/Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine BiH, 83 zastupnika Narodne skupštine RS-a, 98 zastupnika Zastupničkog

Rezultati glasanja za hrvatskog člana Predsjedništva BiH

ČOVIĆ DRAGAN - HDZ BIH - HRVATSKA DEMOKRATSKA ZAJEDNICA BOSNE I HERCEGOVINE	128053	52,204
RAGUŽ MARTIN - HDZ 1990 HRVATSKA DEMOKRATSKA ZAJEDNICA	94695	38,605
BUDIMIR ŽIVKO - STRANKA PRAVDE I POVJERENJA	15368	6,265
POPOVIĆ ANTO - DEMOKRATSKA FRONTA-ŽELJKO KOMŠIĆ	7179	2,927

Izvor: izbori.ba

kog/Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine Federacije BiH te 289 zastupnika županijskih skupština u Federaciji BiH. Birati se moglo na 5.401 biračka mjesta, putem pošte i mobilnih timova. Građani su mogli birati između 98 političkih subjekata: 50 političkih stranaka, 24 koalicije, 24 nezavisna kandidata i ukupno 7.748 kandidata.

Odaziv birača na Općim izborima bio je 54,54 %, 1.788.193 građana. Od toga u Federaciji BiH 53,06 posto, a u Republici Srpskoj 56,96 posto od ukupnog broja prijavljenih glasača. U Federaciji BiH izabrana su dva člana Predsjedništva, bošnjački član Bakir Izetbegović (SDA) s 247.235 glasova, što je udio od 32,867% pobijedivši Fahrudina Radončića, i hrvatski član Dragan Čović (HDZ BiH) s 128.053 glasova koji su mu osigurali većinu od 52,204 % ispred Martina Raguža (HDZ 1990). U RS je izabran srpski član Predsjedništva Mladen Ivanić iz Saveza za promjene koji je s 318.196 glasova odnio pobjedu nad Željkom Cvijanović (SNSD-DNS-SP).

Zastupnički/predstavnički dom Parlamentarne skupštine BiH popunjava se zastupnicima iz FBiH i RS-a. U Federaciji 9 mandata s najvećim brojem glasova osvojila je stranka SDA. Demokratska fronta Željka Komšića

Hrvatsko biračko tijelo izabralo je legitimnog hrvatskog člana Predsjedništva BiH dr. sc. Dragana Čovića

osvojila je 5 mandata, SBB Fahrudina Radončića 4 mandata. Koalicija HDZ BiH, HSS, HKDU BiH, HSP dr. Ante Starčević, HSP Herceg Bosne osvojila je 4 mandata. SDP BiH je osvojio 3 mandata, HDZ 1990 1 mandat kao i stranka BPS Sefer Halilović. U Republici Srpskoj 6 mandata osvaja SNSD Milorada Dodika. Pet mandata osvaja SDS, a po 1 mandat osvajaju predstavnici dviju koalicija PDP-NDP, DNS-NS-SRS i stranke SDA.

U Zastupnički/Predstavnički dom Parlamentarne skupštine Federacije BiH u 12 izbornih jedinica SDA su osvojili 29 mandata. SBB Fahrudina Radončića 16 mandata, Demokratska fronta Željka Komšića 14 mandata, koalicija hrvatskih stranaka HDZ BiH, HSS, HKDU BiH, HSP dr. Ante Starčević, HSP Herceg Bosne 12 mandata. SDP BiH

12 mandata, HDZ 1990 osvaja 4 mandata, BPS Sefera Halilovića 4 mandata i Stranka za BiH 3 mandata.

U Republici Srpskoj pobjedu na izboru za Predsjednika RS-a odnio je Milorad Dodik, dok su za dva zamjenika, iz dva druga naroda, izabrani Ramiz Salkić iz Domovine i Josip Jerković kandidat HDZ BiH, HSS, HKDU BiH, HSP HERCEG BOSNE. U Narodnu skupštinu RS-a 29 mandata osvajaju SNS-SNSD Milorad Dodik, 24 mandata koalicija SDS/PENZIONERI-PUP/RADIKALI-SRS RS, 8 mandata pripalo je DNS-u, 7 mandata koaliciji NS-SRS, po 5 mandata osvajaju PDP-DOMOVINA, NDP i SOCIJALISTIČKA PARTIJA.

U deset županijskih skupština birano je 298 zastupnika. U Unsko-sansku županiju 30 zastupnika, Posavsku 21, Tuzlansku 35, Zeničko-dobojsku 35, Bosansko-podrinjsku 25, Srednjobosansku 30, Hercegovačko-neretvansku 30, Zapadno-hercegovačku 23, Županiju Sarajevo 35 i Livanjsku županiju 25. Najveći broj glasova i mandata u Unsko-sanskoj županiji 7 mandata, Tuzlanskoj 13 mandata, Zeničko-dobojskoj 11 mandata, Bosansko-podrinjskoj 6 mandata, Srednjobosanskom 6 mandata, Sarajevskoj

županiji 10 mandata osvojila je Stranka demokratske akcije (SDA). Stoga možemo zaključiti kako je ona pobjednička stranka na održanim Općim izborima u BiH na svim razinama vlasti.

Stranke s hrvatskim predznakom i njezini predstavnici nisu osvojili ni jedno zastupničko mjesto u Unsko-sanskoj županiji, Tuzlanskoj, Bosansko-podrinjskoj i Sarajevskoj županiji. U Županiji Posavskoj koalicija hrvatskih stranaka osvaja 7 mandata, HDZ 1990 također 7 mandata, Posavska stranka 1 mandat, HSP BiH 1 mandat. U Zeničko-do-

bojskoj županiji osvojile su 2 mandata, u Srednjobosanskoj županiji koalicija hrvatskih stranaka osvaja 8 mandata, HDZ 1990 2 mandata, a HSP Stjepana Radića 1 mandat.

U Hercegovačko-neretvanskoj županiji koalicija hrvatskih stranaka osvaja 11 mandata, HDZ 1990 3 mandata. U Zapadno-hercegovačkoj županiji koalicija hrv. stranaka osvaja 14 mandata, HDZ 1990 4 mandata, HSP BiH-DSI 2 mandata, HSP dr. Ante Starčević 1 mandat, i Hrvatski savez HKDU-HRAST 1 mandat.

U Livanjskoj županiji koalicija hrv. strana-

ka osvaja 9 mandata, HDZ 1990 4 mandata, HNL 2 mandata, Pravaško seljački savez 2 mandata.

Dakle, u županijskim skupštinama koalicija hrvatskih stranaka na čelu s HDZ BiH osvojila je 51 mandat, HDZ 1990 20 mandata, HSP BiH (u koaliciji s DSI u Zapadno-hercegovačkoj županiji 2) 3 mandata, HNL i Pravaško seljački savez osvajaju po 2 mandata, te po jedan mandat osvajaju HSP Stjepan Radić, HSP Ante Starčević, Hrvatski savez HKDU-HRAST i Pravaška stranka. Ukupno 82 mandata, 4 mandata više nego 2010. godine.

Zaključno, prema navedenim rezultatima hrvatske političke stranke na Općim izborima 2014. ostvarile su bolji ukupan broj zastupnika na svim razinama političkih tijela, a najreprezentativniji broj mandata dobila je koalicija hrvatskih stranaka na čelu s HDZ BiH, te su prvi put izabrali legitimnog hrvatskog člana Predsjedništva BiH. Veći broj zastupnika napredak je u reprezentaciji hrvatskog političkog tijela u BiH, te iako ne odstupa previše od okvira očekivanih rezultata – korak je naprijed u demokratskim procesima u BiH, a najavljeno partnerstvo sa Strankom demokratske akcije Bakira Izetbegovića na svim razinama odlučivanja najava je novog smjera politike dogovora i akomodacije, ne i asimilacije u idućem razdoblju. Nakon formiranja vlasti nužno je krenuti u odlučnu realizaciju političkih programa, stabilizaciju ekonomije, povećanje zaposlenosti kao jednog od gorućih pitanja u zemlji čije su posljedice bile vidljive u pobunama u veljači 2014. kada su ljudi, interesne grupe, radnici koji ne primaju plaće i druge ugrožene skupine izišli na ulice i u nasilnim prosvjedima zapalili sjedišta Predsjedništva BiH, i županijskih vlada u Sarajevu, Tuzli, Zenici i Mostaru, ali i u svibnju. Je li dijalog triju nacionalnih političkih elita krenuo u smjeru, uspješnije nego do sada, konsocijacije, pokazat će vrijeme. Pred vlastima se nalaze veliki izazovi i reforme s kojima se moraju uhvatiti ukoštac: ekonomske, političke, ustavna (Aneks IV Daytonskog sporazuma) reforma oko koje se vodi široka javna rasprava. Može se provesti na jedan od tri načina donošenjem novog ustava, amandmanima ili sazivanjem nove međunarodne konferencije, a glavni razlozi su reorganizacija glomazne javne administracije koja uništava ekonomiju, nepravdu prema manjinama (slučaj presude Europskog suda za ljudska prava "Sejdić-Finci") koja je prepreka europskom putu BiH. Ništa manje važni nedostaci su Ustavom nepropisano političko uređenje države, pitanje jednakopravnosti jezika kao odrednice opstanka naroda i dr.

Zastupnički/Predstavnički dom parlamentarne Skupštine BiH - Ukupni rezultati Iz Federacije

Šifra	Naziv stranke	Broj glasova	%	Mandati	Direktni	Kompenzacijski
00090	SDA - STRANKA DEMOKRATSKE AKCIJE	274057	27,87	9	7	2
01698	DEMOKRATSKA FRONTA - ŽELJKO KOMŠIĆ	150767	15,33	5	4	1
01182	SBB - FAHRUDIN RADONČIĆ	142003	14,44	4	3	1
01743	HDZ BIH, HSS, HKDU BIH, HSP DR.ANTE STARČEVIĆ, HSP HERCEG-BOSNE	119468	12,15	4	4	
00008	SDP-SOCIJALDEMOKRATSKA PARTIJA BIH	92906	9,45	3	2	1
00769	HDZ 1990 HRVATSKA DEMOKRATSKA ZAJEDNICA	40113	4,08	1		1
00001	BPS-SEFER HALILOVIĆ	35866	3,65	1		1

Iz Republike Srpske

Šifra	Naziv stranke	Broj glasova	%	Mandati	Direktni	Kompenzacijski
00515	SAVEZ NEZAVISNIH SOCIJALDEMOKRATA - SNSD - MIHORAD DODIK	249182	38,48	6	5	1
00018	SDS-SRPSKA DEMOKRATSKA STRANKA	211562	32,67	5	4	1
01742	PDP-NDP	50322	7,77	1		1
01741	DNS-DEMOKRATSKI NARODNI SAVEZ - NS - SRS	37052	5,72	1		1
00090	SDA - STRANKA DEMOKRATSKE AKCIJE	31337	4,84	1		1

Parlament Federacije BiH

Šifra	Naziv stranke	Broj glasova	%	Mandati	Direktni	Kompenzacijski
00090	SDA - STRANKA DEMOKRATSKE AKCIJE	275728	27,79	29	21	8
01182	SBB - FAHRUDIN RADONČIĆ	145946	14,71	16	13	3
01698	DEMOKRATSKA FRONTA-ŽELJKO KOMŠIĆ	128058	12,90	14	10	4
01743	HDZ BIH, HSS, HKDU BIH, HSP DR.ANTE STARČEVIĆ, HSP HERCEG-BOSNE	118375	11,93	12	11	1
00008	SDP-SOCIJALDEMOKRATSKA PARTIJA BIH	100626	10,14	12	10	2
00769	HDZ 1990 HRVATSKA DEMOKRATSKA ZAJEDNICA	40125	4,04	4	4	
00001	BPS-SEFER HALILOVIĆ	36873	3,72	4		4
00004	STRANKA ZA BOSNU I HERCEGOVINU	32790	3,30	3		3

Izvor: izbori.ba

Mogućnost samostalnog biranja – mjera je naše slobode

Ako smo ujedinjeni, ništa nije nemoguće.

Ako smo podijeljeni, propast ćemo. Winston Churchill

Komentar: Dinka Martinović Ivurek

Jednostavna je i velika Churchillova mudrost, ali... uvijek postoji to – ALL, svaku spoznaju čovjek mora uzeti s vlastitim iskustvom i odmakom.

Da bi se čovjek, država ili bilo koja manja skupina udružila s drugom – u veću, pametniju, bogatiju i moćniju, nužno je da prvo budu – sami. Biti sam znači: upoznati sebe, biti svjestan svojih misli, snaga i slabosti, emocija i znati njima vladati, a potom postaviti i vlastiti sustav vrijednosti. Kako bi se kod nas reklo: “biti sam svoj gazda”. Tek s tim “kapitalom” samoće i sigurnosti u sebe, možemo se odgovorno upustiti u udruživanje s drugim ljudima ili drugim i drugačijim skupinama. A odrediti zdravu ravnotežu samoće/samostalnosti i zajedništva – sva je mudrost ljudskog življenja. Kao pojedinci nismo savršeni, ma što u svojim egocentrizmima mislili o sebi. Zato ni zajednice u koje se udružujemo nikad nisu savršene. Ali ako im ponudimo ono najbolje što smo o sebi otkrili u vlastitoj samoći i, ako to ponude svi ostali koji se udružuju s nama u neku zajednicu, tek ako smo svi naučili svladavati svoje loše strane – onda će ta zajednica biti optimalan oblik društvenog života, ma kako je mi nazvali. Bilo da se udružuju ljudi kao pojedinci, bilo nacije, države ili koje druge heterogene skupine.

Tako smo se i mi Hrvati, podrijetlom iz Bosne i Hercegovine, okupili u Udrugu PRSTEN, udružili sa svim svojim različitostima. Različiti po godinama, obrazovanju, profesionalnom interesu, stupnju i vrsti nabrazbe, materijalnom statusu, ambicijama, političkom opredjeljenju ili pak – potpunom nezainteresiranosti za politiku... Pa što nam je onda zajedničko? Komunicirajući shvatili smo da: udružujući svoje “različitosti” i potencijale koje nosimo, ujedinjujući se, kako kaže Churchill, možemo brže i lakše stvoriti NOVU VRIJEDNOST. A što je ta nova vrijednost? To je ZAJEDNIČKI INTERES očuvanja svih vrijednosti na kojima počiva povijest, sadašnjost i budućnost, ne samo Hrvata BiH, nego i kvalitetniji i smisleniji život svih njezinih građana. Ta zajednička vrijednost je: naša tradicija, kulturno naslijeđe, poduzetnički duh, kreativnost u najrazličitijim područjima ljudskog djelovanja, uspjesi u znanosti i sportu i – jedinstvena potreba za podrškom ljudima i iz našeg zavičaja i iz naše današnje domovine koji su, kročeći vlastitim životnim putem, zbog različitih poteškoća, na njemu zastali. I mi smo nekad trebali ili trebamo pomoć i znamo što to znači. Mi smo se izborili za svoje “mjesto pod suncem” i sad želimo da to mjesto nađu svi oni koji u nama prepoznaju bliskost u dijeljenju sličnih životnih vrijednosti.

Iako je PRSTEN nepolitička udruga, taj, uvjetno rečeno, model, taj način razmišljanja i rada, pokušali smo posljednjih nekoliko godina, predstaviti kao dobar put za Hrvate Bosne i Hercegovine kada je riječ o njihovu državnom i nacionalnom pozicioniranju i organiziranju. U PRSTENU nikako ne preferiramo određeni politički put niti biramo političku opeciju, jer, kako rekosmo, politički smo vrlo heterogeni.

Cilj nam je: pridonijeti da se u ostvarivanju vitalnih političkih interesa, pomogne Hrvatima BiH da SAMI ODABERU SVOJ PUT i njegovo ostvarenje u ustrojstvu BiH.

Polazna pozicija UBH PRSTEN je: da, i mi Hrvati s područja BiH po mnogo smo čemu različiti, kao i mi u PRSTENU. Ali nam je ZAJEDNIČKA VRIJEDNOST i CILJ – ostvarenje optimuma zajedničkih interesa: mi Hrvati svoje predstavnike u jedinstvenoj državnoj i federalnoj

vlasti – BIRAMO SAMI. Pri tome smo duboko svjesni da svaki životni izbor, pa i onaj politički, nosi svoje rizike i dvojbe. No, jedna stvar ne smije biti upitna: svoju osobnu, građansku, nacionalnu i društvenu zrelost definiramo potpunom slobodom izbora za koju ćemo snositi punu ljudsku i političku odgovornost.

Zašto je to tako važno u svijetu različitih i često promjenjivih međunarodnih interesa i iskazivanja moći? Vrlo jednostavno. Svako zrelo i razumno ljudsko biće želi ostaviti trag svog postojanja na ovome svijetu, želi sebi i svojoj djeci osigurati dostojan i sadržajan život sa svim svojim autentičnostima. Kao što svakom ljudskom biću, svakoj naciji i svakom čovjeku koji svojim osobnim izborom ili rođenjem nema nužno definiranu nacionalnu pripadnost, tako je nužno, smatramo u PRSTENU, osigurati mogućnost našim sunarodnjacima Hrvatima BiH da žive u svijetu i u državnoj zajednici kakvu su SAMI ODABRALI i za koji će snositi punu odgovornost. Ne samo pred svojim biračima, ne samo pred svojom djecom, ne samo pred svojim političkim partnerima i suparnicima, već i pred poviješću u kojoj nužno ostavljamo trag na kojem je ispisan vlastiti nacionalni i kulturološki identitet koji glasno govori: To smo, takvi smo, tu smo i tu želimo ostati, ma koliko nas suvremeni svijet podsjećao da je “cijeli svijet globalno selo” i da je kretanje ljudi svijetom i traženja optimalnog mjesta za život, sasvim normalna i zdrava ljudska težnja. Jer i to “globalno selo” ima svoje “kuće” u kojima se poštuje njihova čast i dostojanstvo, njihovi stanovnici i njihov trud da tu časno žive i širom otvaraju vrata svakom čovjeku dobre volje, bez obzira na naciju, vjeru, naobrazbu ili imanje...jednako tako da čuvaju svoj prag i obitelj od svih koji s nepoštovanjem, negiranjem i nasiljem žele srušiti našu KUĆU.

Vjerujemo da smo mi iz PRSTENA svojim čestim, dugim i strpljivim razgovorima s predstavnicima različitih političkih opcija Hrvata BiH, organizacijskom pomoći, pravodobnim i točnim informiranjem – pridonijeli da Hrvati Bosne i Hercegovine, nakon posljednjih općih izbora, dobiju VLASTITOM VOLJOM IZABRANE PREDSTAVNIKE od kojih će bezuvjetno tražiti zaštitu svih, a ne minimalnih, interesa i prava, jednako tako i zajedničkih interesa i prava svih građana Bosne i Hercegovine unutar jedinstvene državne zajednice, ali i na međunarodnoj političkoj sceni.

Jesmo li dobri?

Najljepše uspomene iz mojeg djetinjstva vezane su uz Božić. Mir, bjelina i tragovi u snijegu vani, živost, toplina i mirisi unutra. I dok su odrasli zaokupljeni pripremama koje su svjedočile o važnosti događaja, mi djeca smo pretvoreni u uho, osluškivali dolazak očekivanih i neočekivanih gostiju

Piše: Mijo Marić, prof. - psihoterapeut

Snjima su stizali isti takvi darovi. Zaslужivali smo ih jer smo bili dobri i obećanjem da ćemo biti još bolji.

Tijekom ostatka godine, također smo trebali biti dobri, ali pri tome uglavnom nismo bili nagrađivani, ali ni kažnjavani. I jedno i drugo je motivirajuće i vrijedno je truda. Psihološka istraživanja pokazuju da je nagrađivanje učinkovitije od kažnjavanja, a moja sjećanja na daleke božićne darove u meni izazivaju ugodu, mir i toplinu.

I danas za Božić dobivam darove, ali me već odavno nitko ne pita jesam li bio dobar. Odrasle to zapravo nitko ne pita. Kao da je dobrota dvojbena samo kod djece i da se podrazumijeva da su odrasli dobri.

Pa zašto onda darujemo odrasle?

Uglavnom zbog ljubavi i moći, a za to često i nije potrebno biti dobar. Zbog toga, mnogi dobri i nemoćni ljudi ostaju bez darova. Oni i blagdani su nam prilika da provjerimo jesmo li mi dobri.

Zašto je uopće važno biti dobar?

U psihologiji je ta osobina vrlo bliska pojmu emocionalne stabilnosti koji označava dosljedno, uravnoteženo, konzistentno emocionalno reagiranje u skladu s događajima i situacijom u kojoj se pojedinac nalazi.

Nasuprot tome su oni koje u narodu često označavamo čudljivim, a u psihologiji emocionalno nezrelim. Njihove reakcije su nepredvidive, nekontrolirane i uglavnom društveno nepoželjne. S njima teško gradimo odnose, pa nam ni blagdani, a ni darovi nisu od velike pomoći. Oni uglavnom svoje potrebe zadovoljavaju na štetu drugih.

Sreća, na ovom svijetu je puno više dobrih ljudi, koji svoje potrebe zadovoljavaju kroz druge ljude međusobnim uvažavanjem, razumijevanjem, tolerancijom i uzajamnom brigom.

Da bismo bili sretni, moramo imati barem jednu osobu o kojoj brinemo i koja brine o nama. To nikako ne znači da s bliskim osobama nemamo sukoba. Naprotiv, većina ljudi koji su nam problem vrlo dobro poznajemo.

Obično su to naši najbliži. Bliskost podrazumijeva da mi zadovoljavamo potrebe te osobe, a ona naše, što uglavnom nije lako. Zadovoljenje potrebe, vrlo često, nekoga ugrožava, a posebno kada su zahtjevi nerealni. Skromnost je prostor za druge, a predodžba u našoj glavi o tome što bi drugi trebali učiniti za nas razlikuje se od onoga što oni osjećaju i čine. Da bi odnos funkcionirao, često je potreban kompromis i pregovaranje jer nitko ne može uvijek imati sve što želi. Tolerancija i briga o drugima čine nas sretnijim i omogućavaju nam rješavanje konflikata na prihvatljiv način.

Kako biti dobar i imati bolje odnose s ljudima do kojih nam je stalo?

- Budimo dobri sa sobom. Ako smo u miru sa sobom, lakše ćemo postići mir s drugima.

- Recimo što želimo. Jedini način da drugi doznaju što želimo jest da im to kažemo.

- Budimo zahvalni. Kada se bavimo onim što imamo, umjesto onim što nemamo, život nam se znatno popravlja.

- Svoj život izgradimo na poštovanju. Volimo svoju obitelj i prijatelje i budimo dobri prema drugima. Tražimo kod sebe i drugih ono što je najbolje.

- Naporno radimo. Ako nam ne ide, pokušajmo ponovno.

- Želimo li poboljšati odnos s ljudima koji su nam problem, nemojmo ih kritizirati. Svi imaju nešto dobro, probajmo ga pronaći.

Pa jesmo li dobri i možemo li obećati da ćemo biti bolji?

Vjerojatno će to i dalje biti pitanje za djecu, ali su blagdani i darivanje dobra prigoda da takvo pitanje postavimo sebi. Isplati se biti dobar, jer dobrota je najosnovniji preduvjet emocionalnog, duhovnog i fizičkog zdravlja. Na sreću, svi imamo mogućnost činiti dobro i biti bolji.

BiH – izazovi prijelaza iz daytonske u briselsku fazu

Ulaskom Republike Hrvatske u Europsku uniju 1. srpnja 2013. godine ta je zajednica 28 zemalja postala neposredni susjed Bosni i Hercegovini na tisuću kilometara njezinih granica. Za EU to je značilo da njezina politika proširenja, koja je mijenjala lice Starog kontinenta punih šezdeset godina - nije mrtva

Piše: Tonino Picula

Za Hrvatsku je članstvo u EU-u, nakon gotovo četvrt stoljeća od proglašenja neovisnosti, značilo ostvarenje jednog od ključnih ciljeva. Kao zemlja sa značajnim ratnim i poratnim iskustvom, suočena s mnogo oštrijim kriterijima za ulazak u članstvo nego ijedna kandidatkinja prije, Hrvatska se tijekom godina pregovora mijenjala nabolje u korist, prije svega, svojih građana. Treba podsjetiti kako je Hrvatska prva zemlja koja je podnijela zahtjev za članstvo u EU u XXI. stoljeću i to nakon što je euro uveden u upotrebu kao zajednička valuta, a pregovarala je sa zajednicom naraslom na čak 27 zemalja, ali opterećenom ozbiljnom krizom funkcioniranja i sve izraženijim nemirima u okruženju. Hrvatska je i prva zemlja primljena u sastav EU-a nakon što je stupio na snagu Lisabonski sporazum.

Budući da je s Hrvatskom EU dobila i zahtjevno susjedstvo na Zapadnom Balkanu, naša zemlja svoju poziciju može optimizirati kao posrednik i zagovornik Europe koja još neko vrijeme neće postati Unija. Sada je posve jasno kako niti jedna zemlja na Zapadnom Balkanu neće biti spremna za članstvo prije početka idućeg desetljeća. U takvom kontekstu, hrvatsko članstvo u EU-u trebalo bi poslužiti i kao dio rješenja za regionalne tenzije jer je ambijent Zapadnog Balkana ostao kompliciran; traju složeni pregovori Prištine i Beograda s amplitudama u odnosima, bolna tranzicijska pitanja u Makedoniji i Albaniji bit će još dugo otvorena dok crnogorsko putovanje prema EU-u tek mora savladati oštre zavoje borbe protiv organiziranog kriminala i korupcije na visokoj razini.

Tonino Picula, voditelj Izaslanstva Europskog parlamenta za odnose s BiH i Kosovom

Međutim, razvoj takve perspektive uvelike ovisi o tome hoće li i EU na postkonfliktnom Zapadnom Balkanu biti uspješan posrednik i poticatelj kao što je to bila u Zapadnoj Europi nakon Drugog svjetskog rata.

Hrvatska ima višestruku regionalnu priпадnost koja nalaže odgovornost za vođenje integrirane višedimenzionalne vanjske politike. U našem je nacionalnom interesu ne samo stabilnost europskog jugoistoka, nego i njegova budućnost u EU-u.

Upravo će se svi ti kapaciteti testirati u odnosu prema “održivom razvoju” Bosne i Hercegovine kao zemlje kontinuirano evi-

dentirane na samom začelju kolone od preostalih devet kandidata za ulazak u EU.

Između ostalog, najnovija statistika otkriva katastrofalnu razinu nezaposlenosti jer je u rujnu ove godine broj registriranih nezaposlenih iznosio čak 547.981. BiH je s 28 posto druga u Europi po broju ukupno nezaposlenih. Godinu prije nezaposlenih je bilo 554.929, a 2012. godine 545.508. Samo je polovica radno aktivnog stanovništva BiH na tržištu rada kao radna snaga, a zaposleno je njih svega 20 posto.

BiH ima i najveći postotak nezaposlenosti među mladima u Europi – čak 59 posto; ima i najnižu razinu kvalitete poslovnog okruženja, ali i najvišu percepciju korupcije.

Za razliku od drugih zemalja Zapadnog Balkana, u BiH su razlozi stagnacije isključivo unutarnje prirode. U posljednjem Izvješću o napretku za 2014. godinu, bivši povjerenik za proširenje Stefan Füle stanje u toj državi ocijenio je vrlo negativno nabrajajući: vrlo ograničen napredak, manjak političke volje jer su politički interesi stranaka i dalje ispred interesa građana i države, nepostojanje političkog konsenzusa za provođenje potrebnih reformi, neprohodnu institucionalnu strukturu, tešku društveno-ekonomsku situaciju i problematično stanje vladavine prava.

Izrazio je, doduše opreznu, nadu za što skorije konstituiranje vlasti nakon izbora jer se novi europski dužnosnici Federica Mogherini (EEAS) i Johannes Hanh (Regionalna politika) namjeravaju posebno posvetiti BiH da joj pomognu pronaći izlaz iz ovih blokada. Füle je zaključio kako je, sve u svemu, “potreban

prijelaz iz *daytonske* u *briselsku* BiH.”

Prije samo nekoliko godina takva izjava jednog visokog dužnosnika međunarodne zajednice jednostavno nije bila moguća, premda su svi pokazatelji odavno govorili o dugoročnoj neodrživosti sustava koji je posljedica sporazuma potpisanog u vojnoj zračnoj luci Wright-Patterson kod Daytonu, u američkoj državi Ohio, na konferenciji koja je trajala od 1. do 21. studenoga 1995. godine.

Često sam nastupe u medijima i na međunarodnim skupovima koristio da argumentiram kako je Daytonski mirovni sporazum poslužio kao dobar dokument o prekidu rata, ali je podbacio kao temelj za izgradnju funkcionalne multinacionalne, demokratske i ekonomski prosperitetne države.

Danas je, devetnaest godina nakon njegova potpisivanja, gotovo svima jasno kako je europska, pa i svaka druga pozitivna budućnost BiH talac njezina zastarjelog i nedjelotvornog daytonskog poretka.

Kao hrvatski zastupnik izabran u Europski parlament, osim svih drugih prijekopotrebnih reformi u BiH, naglašavao sam više puta da govornicama u Bruxellesu i Strasbourgu da ta zemlja neće moći ravnopravno konkurirati za članstvo u EU-u sve dok se ne uspostave institucionalne okolnosti za punu ravnopravnost njezinih građana kao i konstitutivnih naroda. Rasprava o implementaciji presude Europskog suda za ljudska prava u slučaju *Sejdić – Finci* mora teći usporedno s dogovorom o novim mehanizmima i za jamčenje jednakopravnosti hrvatskog naroda u BiH.

Hrvatsko pitanje u BiH u svojoj je osnovi i

Hrvatska ima višestruku regionalnu pripadnost koja nalaže odgovornost za vođenje integrirane višedimenzionalne vanjske politike. U našem je nacionalnom interesu ne samo stabilnost europskog jugoistoka, nego i njegova budućnost u EU-u

danas otvoreno. U daljnjim političkim dogovorima o novim institucionalnim aranžmanima koji će se sigurno voditi u zemlji i inozemstvu, hrvatska politika u BiH treba paziti da ga sama ne zatvori nekim novim dvojbjenim dogovorima. Bilo bi idealno da se, izlazeći iz daytonske faze, BiH rekonstruira na temelju unutarnjeg konsenzusa, a ne tek zahvaljujući izvanjskim pritiscima, ali nažalost BiH kao državnu cjelinu još uvijek ne konstituira pozitivno definirani interesi sva tri naroda, uz zaštitu prava svih njezinih građana, nego dobrim dijelom baš nametnuti međunarodni provizorij.

Hoće li ove godine održani izbori za Europski parlament, te izbori za tijela vlasti u BiH, biti uvod u ne samo novo nego i djelotvornije pristupanje kroničnoj stagnaciji

ratom i poračem najizmučenijoj zemlji na europskom jugoistoku? Drugim rječima, jesu li izbori u BiH tek još jedan skok u mjestu ili su realna prilika za početak pravih promjena. Jer nije važno samo tko će obnašati vlast u BiH nego kako će je obnašati u iduće četiri godine. Je li zbog jačeg osvještavanja činjenice da Zapadni Balkan, a osobito BiH, nije puko susjedstvo nego unutarnje dvorište, atrij EU-a ili zbog pritiska geopolitičke naravi zbog ukrajinske krize i potrebe da se osiguraju alternativni kapaciteti za dobavu energenata neruskog podrijetla, od ljeta ove godine stvaraju se određene političke pretpostavke za rekalkibriranje odnosa prema ovoj regiji.

Može se pomisliti kako je npr. britansko-njemačka inicijativa o novom pristupu i pomoći BiH samo supstitut proširenju EU-a kojeg neće biti još godinama, ali ostaje činjenica da su visoka povjerenica za zajedničku vanjsku i sigurnosnu politiku i povjerenik za regionalnu politiku i pregovore o proširenju nedavno zajedno u Sarajevu novoizabranim članovima Predsjedništva BiH ponudili *quid pro quo* pristup. Vi krenite u ozbiljne reforme prema nešto izmijenjenom redoslijedu, a mi ćemo to pratiti sredstvima i političkom potporom.

Nije riječ o ublažavanju kriterija za BiH na njezinoj europskoj agendi jer to ne bi pomoglo u rješavanju zaostalih problema nego o priznavanju važnosti konsolidiranja te zemlje za daljnju stabilizaciju odnosa u njezinu okruženju. Pogotovo u ovom razdoblju pogoršanja sigurnosnih prilika jer rastu utjecaji s kriznih žarišta na Bliskom istoku, Ukrajini i južnom Sredozemlju.

Povratak, ostanak, opstanak

Kako protjeće obnova nakon prirodne katastrofe?

U poplavama koje su pogodile BiH u svibnju i kolovozu 2014. uništeno je ili oštećeno oko sto tisuća stambenih objekata, te oko 250 škola i zdravstvenih objekata. Ukupne štete procijenjene su na četiri milijarde konvertibilnih maraka

Piše: Ivana Kolovrat

Na područjima stradalim u poplavama djeluje nekoliko programa za obnovu stambenih jedinica: sredstva EU fondova za oporavak od poplava, UNDP BiH, CRS, švicarski Caritas, program kuvajtske vlade za obnovu i brojni drugi. Posavina je s obje strane granice jedno veliko gradilište na kojem je započela obnova uništenih kuća, škola, zdravstvenih ustanova, sanacija klizišta, oštećenih prometnica. Velik broj zemalja ponudio je pomoć u obnovi koja će trajati godinama.

U lipnju 2014. temeljem donesenog Zakona osnovan je Federalni fond za potporu nastradalim područjima od prirodne nepogode na teritoriju Federacije BiH. Od početka rada izvješća na portalu Fonda pokazuju

da je podijelio dva milijuna KM za pomoć pravnim subjektima, milijun KM namijenjen je sanaciji prioritarnih projekata cestovne infrastrukture, dva milijuna KM dodijeljena su Tuzlanskoj i Zeničko-dobojskoj županiji, četiri su milijuna KM namijenjena obnovi stradalih stambenih jedinica u 33 općine. Sukladno Zakonu o osnivanju Federalnog fonda za pomoć nastradalim područjima od prirodne nesreće na teritoriju FBiH (Službene novine Federacije BiH, broj 59/14. „članak 2.stav3.), definirano je da se temeljem odobrenih sredstava potpiše tripartitni ugovor o korištenju sredstava, između ovlaštenih predstavnika Fonda (direktor) i Općine (načelnik), te krajnjeg korisnika.

Druga dva, Zakon o postupku prijeno-

sa vlasništva na nekretninama u vlasništvu FBiH, kantona, gradova i općina na nastradalim područjima osobama koji su ostali bez domova i poslovnih subjekata ustupa se građevinsko zemljište bez naknade te Zakon o financiranju pomoći za otklanjanje posljedica prirodne nesreće i obnovu područja zahvaćenih prirodnom nesrećom prema kojem bi u šest mjeseci svi zaposlenici ustupili jednu dnevnicu mjesečno, a sredstva su namijenjena projektima obnove. (Izvor: radiosarajevo.ba, članak U FBiH donesena tri zakona za pomoć stradalima u katastrofalnim poplavama).

U raspodjeli sredstava za financiranje kulturnih, obrazovnih, znanstvenih, zdravstvenih i ostalih programa i projekata od interesa za hrvatski narod u Bosni i Hercegovini koji dodjeljuje Državni ured za Hrvate izvan RH, kao i za pomoć poplavom pogođenim područjima u Bosni i Hercegovini iz sredstava Državnog proračuna Republike Hrvatske za 2014. godinu dodijeljena su sredstva za pomoć poplavljenim područjima BiH u iznosu od 5.000.000.00 kuna.

Svaka pomoć je dobrodošla

U prošlom broju časopisa izvjestili smo detaljno o aktivnostima Udruge o prikupljanju i distribuciji pomoći u naravi, lijekovima i novcu: članovi i prijatelji UBH Prsten su odmah nakon prirodne katastrofe zajedničkim snagama prikupili 160 tona pomoći u naravi, lijekova u vrijednosti 300 tisuća kuna koji su dostavljeni na ugrožene prostore, te 750 tisuća kuna. Čekovi u iznosu od 680 tisuća kuna podijeljeni su: Županiji Posavskoj (općinama Orašje, Domaljevac-Šamac, Odžak) u iznosu od 300 tisuća kuna. Općinama Žepče, Maglaj i Doboj uručen je ček od 100 tisuća kuna. Isti iznos dobila je Općina Bosanski

Saniranje klizišta je jedan od prioriteta u obnovi

Šamac, a Distrikt Brčko 80 tisuća kuna.

Do zaključenja broja pojedine županije, općine i udruga Mladih Par Selo Dubrave u Tuzlanskoj županiji, podnijele su izvješća o utrošenim sredstvima. Iz Vlade Županije Posavske stigao je odgovor: Sredstva koja je donirala Udruga Prsten uplaćena su na poseban namjenski transakcijski račun za Donacije za otklanjanje posljedica poplava u Županiji Posavskoj, te su u cijelosti isplaćena fizičkim osobama koje su pretrpjele izravne štete u svibanjskim poplavama. Isplata je vršena na osnovu tripartitnih ugovora koje su potpisivali načelnici općina i predsjednik Vlade Županije Posavske s osobama koje su pretrpjele štete u poplavama na osnovi Pravilnika o kriterijima i načinu dodjele pomoći za obnovu poplavljenih stambenih prostora na području Županije Posavske koji je usvojila Vlada Županije Posavske.

Dio popisa primatelja novčane pomoći nalazi se na službenoj stranici Vlade Županije Posavske, s tim da se broj primatelja učestalo povećava jer Vlada i općine i dalje potpisuju ugovore s oštećenim osobama, u skladu s raspoloživim sredstvima.

- Korisnici su dobili iznose 1.000,00 KM (oko 4.000,00 kn) i 3.500,00 KM (oko 14.000,00 kn) koji ni približno nisu dostatni kako bi se osobama nadoknadile nastale štete. Vlada Županije Posavske kontinuirano radi i na animiranju ostalih aktera koji bi mogli pomoći našim žiteljima u sanaciji nastalih šteta. Naša nastojanja da pomognemo ljudima osim vas su prepoznale i neke druge domaće i međunarodne organizacije. Između ostalih izdvoji bismo kuvajtski Crveni polumjesec, UNDP, USAID, švicarski Crveni križ, FAO i drugi koji su trenutno aktivni na području Županije Posavske u obnovi stambenih objekata i u sanaciji škola i drugih javnih institucija, pomoći poljoprivrednicima, gospodarstvenicima i drugima koji su pretrpjeli štete, poručili su iz Vlade.

Zahvala je stigla iz Županijskog odbora HDZ-a BiH Soli u Tuzlanskoj županiji koji su zahvalili na upitima o stradalim obiteljskim kućama u opasnim zonama klizišta te pomoći u iznosu od 30 tisuća kuna koja je uplaćena za pomoć stradalim obiteljima. Načelnik Općine Usora Ilija Nikić zahvalio je na uplaćenim sredstvima te je izvijestio o financijskim razmjerima štete na području općine: - Ukupna šteta od poplava na području općine Usora procijenjena je na 1.446.142,00 KM i to kako slijedi: štete od klizišta i odrona na zemljištu, stambenim, pomoćnim i infrastrukturnim objektima u privatnom vlasništvu: 249.500,00 KM; štete od poplava na stambenim i pomoćnim objektima: 276.800,00 KM; šteta od poplava na imovini poslovnih subjekata: 340.023,00 KM; šteta od poplava na poljoprivrednim kulturama i zemljištu: 78.625,00 KM; šteta od poplava i odrona na vodovodima: 189.000,00 KM; šteta na lokalnim i nekategoriziranim putevima: 287.000,00 KM; štete na ostalim materijalnim dobrima: 25.194,00 KM. Dosađ prikupljena sredstva od raznih donatora nisu dostatna za saniranje nastalih šteta nego su iste sanirane prema prioritetima. Najveći nam je problem i prioritet saniranje klizišta koja ugrožavaju obiteljske kuće i prometnice.

Iz Župe sv. Ane pristigla je zahvala na donaciji u iznosu od 15 tisuća kuna župnika Bone Tomića.

Vlaga, komarci, jesenske kiše

U sklopu posjeta nastavnom osoblju i djeci Osnovne škole A. G. Matoša u Vidovicama članice Kluba žena imale su priliku osvjedočiti se o razmjerima štete koju su prouzročile poplave u tom kraju. Nakon što se vodeni val povukao, stanovnici poplavljenih naselja vrlo brzo su se vratili svojim domovima i krenuli s čišćenjem prostorija u kući, od naplavljenog blata, krša i loma koji ih je zatekao. Iako suočeni s kataklizmičkim slikama svojih naselja,

trulim strvinama i nepodnošljivim smradom posvuda, nisu klonuli već su se uhvatili u koštac s problemima. Umjesto drvenih obloga i parketa, danas svugdje stavljaaju samo keramičke pločice. Za većinu ljudi sretna je okolnost što žive u dvokatnicama, no za neke obitelji poput školske spremačice Gizele Janjić i majke troje djece, a žive u jednokatnici, izbora nije bilo. Vratili su se vlažnu kuću koju su sami osposobili za život. Od Općine su dobili tisuću maraka za obnovu. Koliko je boravak u vlazi štetan za zdravlje, ne smiju ni razmišljati.

Učitelji i nastavnici Osnovne škole A. G. Matoš u Vidovicama ispričali su da je u poplavi uništen sav školski materijal i namještaj u poplavljeni četiri učionice, školskoj kuhinji, svlačionicama, školskoj dvorani. Za vrijeme poplave u školi je bilo smješteno 70-ak osoba. Ljetos su se pojavili komarci od kojih nije bilo učinkovite zaštite. Nije pomoglo ni zaprašivanje, ni sredstva protiv komaraca. Oblaci opasnih prijenosnika bolesti vrvjeli su posvuda. Obnova škole trebala je početi još ljetos, ali nije. U toku je faza isušivanja vlažnih učionica.

-Ovaj kraj ne pamt ovakve poplave od 1932. godine, kazao je Dražen Mikić, glavni tajnik Crvenog križa u Orašju, pohvalivši mlade, stare, žene i muškarce koji su nekoliko dana i noći proveli na nasipima postavljajući vreće s pijeskom, bez odmora, izdržavši silan fizički i psihički napor i strah.

Nakon škole, predstavnice Kluba žena posjetile su obitelji Dominković u Vidovicama i Oršolić u Tolisi koje su primile donacije UBH Prsten u vrijednosti 50 tisuća kuna za obnovu domova. Obitelj Oršolić je uspjela urediti dom za stanovanje, no u obitelji Dominković još je uvijek velika vlaga u kući. Kao i u većini poplavljenih kuća, zbog velike se vlage ne mogu započeti radovi, ni jesenske kiše nisu na strani stanovnika stradalih krajeva, a stiže hladna zima.

Devastirane učionice Osnovne škole A. G. Matoš u Vidovicama

U domu obitelji Dominković u Vidovicama

Teška situacija i na gospodarskom planu

Piše: Marica Dogaš Mikulić

Marko Grgić iz Pruda pokraj Odžaka ima farmu kokoši nesilica i svinja. Općina je štetu na farmi Proizvodnja mesa i konzumnih jaja M-G procijenila na 400.000 KM. Šteta je potpuna jer je bio na prvoj crti poplava, tik uz nasip rijeke Save. Voda u kući dosegala je visinu 1,72 m. Do sada je dobio 1000 KM za obnovu kuće i 2000 KM od Općine Odžak koju mu je uručio načelnik za uništenu farmu. Prije mjesec dana javio se na natječaj Federalnog ministarstva poljoprivrede za sredstva za obnovu farme, ali do sada nisu poznati rezultati natječaja.

Od 7000 kom nesilica koje je imao prije poplava, u poplavi je stradalo njih 5.300, a spašeno je 1700. Imao je i 356 komada svinja, 343 je uginulo, spašeno je svega 13 svinja i od njih su naknadno još dvije uginule. Do sada je sam uložio više od 100.000 KM vlastitih sredstava kako bi obnovio farmu i trenutačno farma radi obujmom od 70% u odnosu na stanje prije poplava. Cijela obitelj radi na farmi i svi ovise o njoj. Ona im je jedini izvor prihoda.

Đuka Petrić iz Pruda pokraj Odžaka, ima farmu pilića PAMIS. Imao je 12.000 komada pilića i ostao je bez svega. Na skladištu mu je provalo i 40 tona hrane za piliće. Ne zna točan iznos štete, a procjenjuje da je veća od nekoliko stotina tisuća maraka. Do sada nije dobio ništa za obnovu, a uložio je vlastita sredstva za popravak farme u iznosu od 52.000 KM.

Željko Stanić također iz Pruda posjeduje Farmu Stanić, drži bikove i bavi se ratarstvom. Općinska komisija kod njega je procijenila štetu na 94.000 KM. U poplavi su mu u potpunosti uništeni usjevi na 30 ha i ostao je bez četiri bika. U izvlačenju životinja pomogla mu je Hr-

vatska gorska služba spašavanja. U štetu su uključeni i poljoprivredni strojevi i zalihe hrane koje je imao na skladištu. Od Županije je do sada dobio 1.148 KM za kuću, a za farmu ništa od države. Donacije je dobio od njemačke udruge Help, vaučere za nabavu repromaterijala u iznosu 2.200 KM što je iskoristio. Aplicirao je i na natječaj kod US AID, gdje je dobio stočnu hranu za bikove, ali je morao platiti PDV na tu donaciju jer se država nije odrekla PDV-a u humanitarne svrhe. Aplicirao je i na natječaj kod Federalnog ministarstva poljoprivrede kako bi dobio materijal za ponovnu sjetvu. Do zaključenja broja rezultati nisu još objavljeni. Od 30 ha koliko ima, trenutačno je uspio 80% pripremiti za iduću sjetvu.

Udruga bosanskih Hrvata Prsten nastavlja s prikupljanjem novčanih sredstva za financiranje obnove kuća na poplavljenim područjima BiH. Novčanu pomoć možete uplatiti na račun Udruge:

2390001-1100328241

otvoren kod Hrvatske poštanske banke na:

IBAN HR03 2390 0011 1003 28241 ili

IBAN: HR50 2340 0091 1106 6523 7

(Privredna banka Zagreb)

s naznakom "pomoć poplavljenim područjima".

Za uplate iz inozemstva

IBAN HR03 2390 0011 1003 28241,

SWIFT: HPBZHR2X

Zahvaljujemo vam što ste se nesebično i punog srca pridružili pomoći poplavljenim područjima i svojom uplatom pomogli poplavljenim područjima BiH.

Pozivamo vas da i dalje ostanete s nama u ovoj humanitarnoj akciji, te da animirate svoje kolege, prijatelje, suradnike, susjede u Hrvatskoj i svijetu da nam se pridruže u ovoj plemenitoj nakani. Zamolite ih da uplate koliko mogu, svaka kuna ili euro je dobrodošao onima koji su sve izgubili u poplavi, a nas neće osiromašiti. I simbolični iznosi, od nekoliko kuna, izraz su potpore projektu pomoći i suosjećanje s pogođenima u poplavama. Prikupljena financijska sredstva komisijski će se i prema jasnim kriterijima raspoređivati na poplavljena područja BiH, u što će imati uvid svi donatori, članovi Udruge i ukupna javnost. Imena svih donatora bit će objavljena na web-stranici UBH Prsten, osim ako to ne žele.

I djeca znaju - šumama spriječimo klizišta

Pripremio: Ivo Aščić

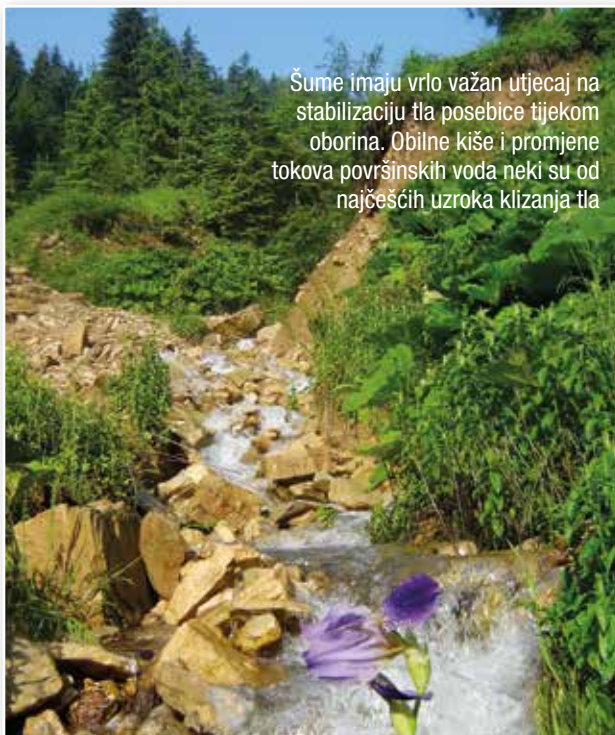
U svome vrlo edukativnom pismu poslanom na natječaj Svjetske poštanske unije na temu "Zašto je važno čuvati šume" mlada Kineskinja Wang Sa iz 2012. posebno upozorava na klizišta koja su posljedica nekontrolirane sječe šuma i sezonskih kiša. S obzirom na brojna klizišta koja su se proteklih mjeseci događala u BiH, pismo je vrlo poučno i za stanovnike naših područja.

Između ostalog ona u pismu piše: *Ja sam malo zeleno drvo koje živi u sredini šume na staroj planini. Pišem vam kako bih s vama podijelio priču koju sam svjedočio svojim očima. S jedne moje strane nalazi se Zapadno, a s druge Istočno selo. Nekad su oba sela bila siromašna. Imali su samo - šumu na planini. Jednoga je dana poglavica Zapadnog sela najavio kako će izvesti cijelo selo na put blagostanja pozvao i Istočno selo da mu se pridruži, ali ga je odbilo. Stanovnici Zapadnog sela, popeli su se na planinu i počeli raditi vrlo teško kako bi ostvarili svoj san o bogatstvu. Posjekli su puno drveća na svojoj strani planine, prije nego što su zaista postali bogati. Od toga su kupili televizore, hladnjake i klima-uređaje. Tijekom dana Zapadno selo nalikovalo je na gradilište, a noću je izgledalo kao groblje. ... Poglavica Istočnog sela je ostao miran: Šume su izvor zdravlja za sve naše generacije - od naših predaka do prapraunučadi. ... Mi nećemo sjeći drveće. trebamo ga saditi. Kada sam čuo ove riječi, plakao sam ponovno, ovaj put bile su suze radosnice. Poglavica Istočnog sela je vodio seljane na posumljavanje goleti. Kako sam rastao sve više i širio krošnju, vidio sam planinu iznad Zapadnog sela kako gubi svoje zelenilo, čak niti trava ne ostaje. Strana planine na kojoj se nalazilo Istočno selo još uvijek je prelijepa. Ljeto koje je došlo bilo je iznimno toplo, sunce je spržilo zemlju. Klimatski uređaji u svim kućama Zapadnog sela bili su upaljeni, ljudi su ostali zarobljeni u kućama. Ali ljudi u Istočnom selu odmarali su se u hladovini drveća pričali su i smijali se. Djeca su se igrala, a smijeh odjekivao selom i šumom. Briznuo sam u plač treći put suzama radosnicama.*

U pravilu, nakon vlažnih i vrućih dana slijedi oluja i počela je danima padati velika kiša. Zemlja ispod mojih korijena počela je nestajati. Vidio sam kako se malo kamenje počinje kotrljati sa zapadne strane planine. Oko ponoći, šuma je konačno utonula u miran san. Iznenađeno, probudili su me krikovi i zapomaganje iz Zapadnog sela. Moja noćna mora se obistinila. Bilo je to veliko klizište. ...

Čim su se prve sunčeve zrake pokazale sljedećeg jutra, ljudi iz Istočnog sela pohitali su prema Zapadnom selu. Izvukli su poglavicu Zapadnog sela iz užasnog blata. Cuo sam što je poglavica zadnje izustio: Moja krivnja ... naše je drveće nestalo. Tijekom sljedećih nekoliko godina Zapadno selo nije sjeklo niti prodavalo drveće, učilo je od Istočnog sela. Radili su zajedno na očuvanju okoliša sadnjom drveća. Tijekom obnove i posumljavanja svi su u selu naučili kako mogu zaštititi šumu i prirodu. Od tada su se oba sela nadaleko resila zelenilom, cvijećem i cvrkutanjem ptica. Postala su poznata mjesta. ... Dragi moji ljudski prijatelji, želim vam reći da je očuvanje šuma i njihova zaštita dobro za vašu i moju budućnost. Prejerana sječa drveća može izazvati katastrofu, ne samo meni, već i vama također. Vaš iskreni prijatelj,

Drvo koje se brine o čovječanstvu.

Šume imaju vrlo važan utjecaj na stabilizaciju tla posebice tijekom oborina. Obilne kiše i promjene toкова površinskih voda neki su od najčešćih uzroka klizanja tla

Važno je znati što imate i što želite...

... ili Poljoprivredni sektor BiH – razgovori i/ili pregovori s EU-om. U prošlom broju Prstena, ne znajući za optimistične najave iz nekih središta Unije (Njemačka i Velika Britanija), napisano je da će značajnije ekonomske promjene u BiH biti pod utjecajem njezina puta u EU. Zbog toga, u pretpristupnom se razdoblju, treba koristiti iskustvima zemalja iz okruženja, ponajviše Hrvatske

*Piše: prof. dr. sc. Ivo Grgić, Sveučilište u Zagrebu, Agronomski fakultet
predsjednik Hrvatskog agroekonomskog društva
zamjenik predsjednika Kluba znanstvenika UBH Prsten*

Istodobno, ne čekajući ulazak u EU ... svaka zemlja mora iskoristiti sinergijski učinak pojedinih sastavnica (županija) koje moraju izraditi strateške planove za poljoprivredu i ruralni prostor kako bi se vrednovanjem i iskoristivosti raspoloživih proizvodnih resursa ostvario temeljni cilj – bolji život stanovništva cijelog područja.

U pogledu BiH nameću se tri pitanja: s kojim resursima i proizvodnjom ulazi u pregovore, što BiH nudi Uniji; koja su unutarnja ograničenja njezina budućeg poljoprivrednog razvoja te što BiH očekuje od tih pregovora.

Kao i kod svih zemalja koje su pregovarale s EU-om i pred BiH je nekoliko pitanja od kojih su najvažnija: Koliko je BiH spremna za članstvo? Kako iskoristiti pogodnosti članstva? Kojima su očekivanja domaćih poljoprivrednika? Gubi li se vlastita poljoprivredna politika prihvaćanjem Zajedničke poljoprivredne politike? Ima li u Uniji mjesta za mala ili će opstati samo velika poljoprivredna gospodarstva? Što će biti sa stoljetnim vlasništvom nad poljoprivrednim zemljištem kao dokazom opstojnosti naroda te ipak, za proizvođače, ali i porezne obveznike najčešće spominjana pitanja: Kolike će biti poljoprivredne potpore te hoće li doći do poskupljenja hrane?

Poljoprivredni resursi, proizvodnja i neka ograničenja budućeg razvoja

Današnje stanje u BiH zorno prikazuje Slika 1 te se svaki pokušaj promišljanja budućnosti ove zemlje nameće kao neizvjestan i neozbiljan pogled u kristalnu kuglu.

BiH s površinom od 51.209,2 km² i 3.839.737 stanovnika nije najmanja zemlja Europe, ali s BDP-om od oko 3500 eura i go-

**Jedna država,
2 entiteta, 3
predsjednika, 10
županija, 14 vlada,
183 ministarstva,
85 političkih stranaka,
50 boračkih udruga,
13 sindikata, 2 policije, 4
akademije znanosti, 2 mirovinska
fonda, 3 obrazovna sustava, 3
telekoma, 3 elektroprivrede, 550 000
nezaposlenih, 630 000 umirovljenika,
450 000 raseljenih, 75% siromašnih,
65 000 državnih zaposlenika...**

Slika 1: Bosna i Hercegovina danas; Izvor: internet

tovo istim brojem zaposlenih (oko 685 000) i nezaposlenih (550 000), na začelju je Europe. Iako ima sličnu ukupnu pokrivenost uvoza izvozom (oko 51%) kao Hrvatska, to je na znatno nižoj razini vanjskotrgovinske razmjene (uvoz oko 7 te izvoz oko 3,7 milijardi eura).

BiH je uglavnom ruralna zemlja, a oko 61% stanovništva živi u ruralnom području. Većinom je planinska država s karakterističnim visoravnima i krškim poljima (Livanjsko, Glamočko i Duvanjsko), bogata šumama te riječnim dolinama i kotlinama. Od ukupne površine, 5% su ravnice, 24% brežuljci, 42% planine, a 29% je krš. Sve to uz umjerenu, nešto oštriju klimu, značajno su utjecali na dosadašnji, ali određuju i budući poljoprivredni razvoj.

Poljoprivredu karakterizira usitnjena agrarna struktura te je u 2012. g. bilo registrirano 114.740 poljoprivrednih proizvođača, a po-

ljoprivreda zapošljava 20,6% stanovništva. Nesrazmjerno je nizak udjel poljoprivrede u ukupnom BDP-u zemlje, oko 7% (2011.). Poljoprivreda BiH je prosječno niske proizvodnosti što je rezultat ekstenzivne proizvodnje s niskim prirodnim te nedovoljnih i netransparentno utrošenih sredstava potpore koja su u 2012. godini bila oko 756 milijuna eura. Tu su i nepovoljne klimatske promjene, od ekstremnih suša do ovogodišnjih poplava što je smanjilo ukupnu poljoprivrednu proizvodnju. Ipak, glavni problemi BiH su tržište poljoprivrednih proizvoda i velika usitnjenost posjeda odnosno proizvođača.

Ukupne poljoprivredne površine su oko 2,5 milijuna ha, obradive 1,6 milijuna, oranice oko 1 milijun, od kojih je čak oko 47% neobrađeno. U sjetvenoj strukturi dominantna su žita (57%), krmno bilje (26%) i povrće (15%) te industrijsko bilje (2%).

Kao i u zemljama okruženja smanjen je stočni fond te je u 2012. g. ubilježeno 445 000 grla goveda (295 krava i steonih junica), oko 540 000 svinja, milijun ovaca, 19 milijuna peradi te 384 tisuće košnica pčela.

Vanjskotrgovinska razmjena poljoprivredno-prehrambenih proizvoda je relativno skromna, ali sa značajnim relativnim udjelom. Uvoz poljoprivrednih proizvoda u 2012. godini bio je 18,5% ukupnog uvoza, dvostruko više od udjela u izvozu (8,1%). BiH je dvije trećine izvoza poljoprivrednih proizvoda imala u zemlje CEFTA-e (66,09%), a znatno manje u članice EU-a (29,04%).

Općenito, poljoprivredni potencijal BiH je znatno veći od današnje proizvodnje na što je u velikoj mjeri utjecao i rat s posljedicama svekolikog uništenja ili zapuštanja proizvodnih potencijala i to od poljoprivrednog zemljišta do demografskog sloma ruralnog prostora. I tako količinski ograničena i s obzirom na potražnju nedovoljna poljoprivredna proizvodnja nije cjenovno konkurentna uvoznim proizvodima. S druge strane, kao značajan problem izlaska na inozemno, susjedno EU tržište, prisutan je nedostatak certifikacije i licenciranja poljoprivrednih proizvoda u skladu s EU standardima što onemogućava izvoz poljoprivrednih roba visoke vrijednosti.

Najznačajniji vanjskotrgovinski partner BiH je Republika Hrvatska. Uvoz poljoprivrednih proizvoda iz Hrvatske čini 31,2% ukupnog uvoza iz Hrvatske, a izvoz 8,3% ukupnog izvoza u RH. Pokrivenost uvoza izvozom u BiH razmjena poljoprivrednih proizvoda s Hrvatskom bila je 31,1% u 2012. g. U apsolutnim iznosima, ukupna razmjena poljoprivrednih proizvoda BiH s Hrvatskom je oko 400 milijuna eura, uz smanjenje za 6,2% u odnosu na 2011. godinu. Uvoz poljoprivrednih proizvoda iz Hrvatske je znatno veći od izvoza (300 odnosno 100 milijuna eura) i taj deficit traje dugi niz godina.

BiH izvoznike i poljoprivredne proizvođa-

če brine to što BiH izvoz na hrvatsko tržište podliježe uvjetima važećim na EU tržištu. Poseban problem je EU zakonodavstvo i za bosanskohercegovačke izvoznike i proizvođače najznačajniji su propisi o proizvodima životinjskog porijekla.

Što poljoprivreda BiH može dobiti, a što izgubiti ulaskom u EU?

Kao i kod svakog povezivanja, političkog i/ili gospodarskog, i učinke možemo razlučiti u dvije skupine kao Prednosti i Nedostaci učinjenog.

Kao prva prednost priključenja Uniji je velika izdašnost sredstava EU fondova, posebno namijenjenih poljoprivredi i ruralnom prostoru. Uspješnost pregovora, dobrog odabira referentnog razdoblja i korištenje "benefita ratnog stradanja" sigurno će polučiti znatna, mnogo veća financijska sredstva nego što je to slučaj danas. Pogodnost je i jedinstveno i veliko EU tržište. U početku će ovo biti značajna pomoć koja se najčešće djelomično iskoristi i to u dijelu jednostavnijeg protoka roba bez do tada velikog administriranja, što je bio "gubitak vremena i veliki trošak". Sljedeći, značajniji dio, a to je potentno tržište od 500 milijuna potrošača, mnogim "novim" zemljama Unije nije značio puno jer "su tom velikom tržištu imali malo ponuditi" te u početku sami postaju preplavljeni uvoznim proizvodima.

Treća pogodnost je bolje okruženje za investicije i poduzetništvo, posebice zbog usklađenosti domaćeg s EU zakonodavstvom te, očekivano, manje korupcije i drugih nedopuštenih postupaka na državnoj i još više na lokalnoj razini.

Četvrta je brži razvoj ruralnih područja i veća briga o okolišu, najviše zbog raspoloživih sredstava za to u EU proračunu.

Osim pozitivnih efekata ulaska u EU, očekuje se da će se BiH, odnosno poljoprivredni sektor susresti i s određenim problemima.

Zbog nedovoljne i cjenovno nekonkurentne domaće proizvodnje, poljoprivredni sektor će se naći pod velikim konkurentskim pritiskom proizvoda iz EU-a. Očekivani efekt nižih cijena većina domaćih potrošača neće osjetiti, barem u početku. Ulaskom u EU tržište mijenjat će se položaj BiH u, do tada za nju dominantnim tržištima, ali će se i druge zemlje regije (Srbija, Crna Gora, Kosovo i Makedonija) naći u sličnom položaju u odnosu na Uniju. Za uredjenje države, ulazak u EU je bio gubitak autonomije u pogledu poljoprivredne politike u slučaju BiH neće biti, odnosno ona neće puno izgubiti jer sadašnja politika svakog *sokaka* je sve drugo negoli ozbiljna državna poljoprivredna politika.

EU je poznata po značajnoj pozornosti posvećenoj životnoj sredini i to od mjera zaštite tla, zraka pa sve do ograničenja, odnosno promjene primjenjive proizvodne tehnologije

je kako bi se smanjilo svekoliko onečišćenje. To od članica traži velika ulaganja u okolišne i druge EU standarde što sigurno očekuje i BiH.

Čime se BiH može natjecati ili, kako najbolje iskoristiti godine koje dolaze?

Iako je vizija BiH u EU za mnoge *science fiction*, a i sama opstojnost Unije se svakodnevno propituje, godine pred nama za BiH trebaju biti godine stabilizacije poljoprivredne proizvodnje, odabir ostvarivih ciljeva poljoprivrednog i ruralnog razvika, podizanje efikasnosti javnih institucija te "profesionalizacije" poljoprivredne proizvodnje.

Stabilizacija poljoprivredne proizvodnje uglavnom će ovisiti o uredjenju unutarnjeg tržišta uz mnogo jače uključenje proizvođača u poslovne asocijacije, od zadruga do "poslovnog povezivanja malih proizvođača s većim proizvodno-prerađivačkim sustavima".

Kao jedan od ciljeva može biti usmjerenje prema poljoprivrednoj proizvodnji na ekološkim principima pri čemu će, tržište takvih proizvoda biti kupovno izdašnija područja odnosno druge, razvijenije zemlje. Istodobno, na višu razinu treba podići i prepoznatljive proizvode i preradevine kao što su: šljivja, vino, junce i meso ovaca iz pašnjačkog uzgoja, mlijeko i sir, med, ljekovito bilje i sl.

Javne institucije trebaju postati servis proizvođačima u transferu znanja i izradi projekata za BiH raspoložive EU fondove, a u tom pogledu im dobro mogu doći hrvatska i dobra i loša iskustva iz pretpripravnog razdoblja. Za samostalan nastup na domaćem, posebno izvoznom tržištu, bit će sposobno malo sadašnjih poljoprivrednih proizvođača, ali zbog čuvanja ruralnog prostora i njegove apsorpcijske moći sredstava iz Unije ostale, kapacitetima i proizvodnjom manje proizvođače, treba potaknuti na ulazak u zadruga.

Kako izbjeći ponavljanje pogreške iz susjedstva?

Što prije se mora i shvatiti i prihvatiti, da očekivani Pristupni pregovori nisu pregovori jer se najveći dio toga procesa sastoji u ispunjavanju obveza zemlje pristupnice. Zbog toga već danas treba dobro razumjeti Zajedničku poljoprivrednu politiku EU-a, usmjeriti se na manji broj prioriteta, uključiti što više lokalnih aktera u osmišljavanje ciljeva te dobro koordinirati uključene institucije u cijeli proces.

Za sve navedeno potrebna je politička volja u brzem provođenju nužnih reformi (reže se jednim potezom jer u konačnici manje boli), biti realan u očekivanju rezultata, a sve odluke temeljiti na što točnijim podacima za što je nužna kvalitetna statistika. Do možebitnog ulaska u Uniju ne treba gubiti vrijeme jer *po-mozi si sam i drugi će ti pomoći*.

Uspjeh ženskog odbojkaškog kluba Antero-Tenja

Piše: Žarko Markanović

Na sjednici Upravnog odbora Udruge Prsten u ožujku 2009. godine pod projektom Športom protiv ovisnosti, nasilja, kriminala i netolerancije na prijedlog člana Upravnog odbora Žarka Markanovića i Ivice Ivankovića pokrenuta je ideja o osnivanju odbojkaške sekcije.

Jednogodišnji rad trenera i djece urodio je plodom. Ženski odbojkaški klub Antero-Tenja službeno je osnovan na Skupštini 6. ožujka 2010. godine.

U klubu trenutačno trenira 70 djevojaka i djevojčica podijeljenih u dvije grupe prema uzrastu. Veliko priznanje i nagrada za rad i trud nisu samo zlatna odličja i pehari već broj zainteresiranih djevojaka. Jedan od strateških ciljeva rada je i rad na aktivnostima socijalizacije i edukacije djece i mladeži s ciljem poboljšanja kvalitete života i njihova mentalnog i fizičkog zdravlja.

Netolerancija, nasilništvo, kriminal, konzumiranje raznovrsnih alkoholnih i narkotičnih sredstava posljedice su mnogih međusobno povezanih uzroka: opće društvene, ekonomske i socijalne krize u svim starosnim,

Dokazano je da je odbojka šport koji znatno utječe na pozitivan psihosomatski i socijalni razvoj djece i mladeži bez obzira na spol

spolnim i klasnim kategorijama stanovništva.

Djeca i mladež, u većini slučajeva, svoje slobodno vrijeme provode neorganizirano, bez stručnog vodstva, nadzora i vrlo često u sumnjivim okolnostima.

Dokazano je da je odbojka šport koji znatno utječe na pozitivan psihosomatski i socijalni razvoj djece i mladeži bez obzira na spol.

Odbojka je nekontaktni sport u kojem nema nasilja i mnogo je manje ozljeda nego kod drugih sportova, vrlo je zanimljiva, kreativna ekipna igra gdje svi moraju odgovarati svima, ali i parirati kretanjima suparničke ekipe.

Cilj treninga pod vodstvom Sanje Mar-

kanović kod najmlađih kategorija nije stvaranje profesionalnih odbojkaških igračica, već pružiti šansu da djevojčice dokažu svoju osobnost kroz sport, dopuštajući im da afirmiraju svoj identitet, socijaliziraju se i dožive odbojku kao odličan izbor za svoje slobodno vrijeme.

Seniorska ekipa ŽOK Antero-Tenja u natjecateljskoj sezoni 2014./2015. nastupit će na natjecanju 3. hrvatske odbojkaške lige (tzv. Slavonska liga).

Nastupit će u grupi B Slavonske lige koja se sastoji od devet gostujućih kola kod ekipa Strizivojne, D. Miholjca, Našica, Đakova, Belišća, Linge-Osijek, Bilja, Požege i Vinokovaca, te uzvratnih utakmica, plus dva kola razigravanja jedno na domaćem i jedno na gostujućem terenu, i ako dokažu igrom i postignu odlične rezultate, očekuju ih još četiri nastupa, dva na domaćem i dva na gostujućem terenu. Ukupno 24 odigrane utakmice. U tri odigrana kola za sada ŽOK Antero-Tenja zauzima prvo mjesto u svojoj skupini. Dva puta godišnje povodom blagdana Božića i Uskrsa članicama se daruju prigodni poklon paketi. U skoroj budućnosti planira se organizacija međunarodnog turnira s bliskim klubom "Jedinstvo" iz Tuzle, BiH.

Proslava "Matejina" u Viškovu

Piše: Anto Pujlić

Na dan obilježavanja zaštitnika Župe Sv. Matej - Viškovo 21. rujna 2014. misno slavlje predvodio je kardinal Vinko Puljić. Članovi UBH Prsten, podružnice u Rijeci uključili su se u organizaciju proslave Matejine koja je danas najveća organizirana proslava u Rijeci i okolici u ovo doba godine, a po posjećenosti je odmah iza Riječkog karnevala.

Proslava je s vremenom dobila i na značenju za Hrvate iz Bosne i Hercegovine jer na samom Viškovu i na njega naslonjenim dijelovima grada Kastva i Rijeke živi oko 10.000 tisuća Hrvata iz BiH. Procjena je da na širem riječkom području živi oko 25.000 Hrvata iz BiH..

Vrhunac ove popularne trodnevne manifestacije smotra je folklornih grupa Viškovo prelo održano u nedjelju u velikom šatoru u organizaciji KUD-a Izvor u kojem su većina plesača ujedno i članovi Udruge Prsten. Ove godine svojim nastupom odličan dojam na posjetitelje ostavio je i KUD Prsten iz Varaždina. UBH Prsten je kao pokrovitelj osigurao nastup mlade talentirane glazbenice Mateje Oršolić iz Tolise pokraj Orašja. Tom prigodom otpjevala je pjesmu Maje Blagdan Sveta

ljubav te na violini odsvirala glazbena djela Humoresku i Romansu. Ovogodišnju proslavu Sv. Mateja na Viškovu svojom je nazočnošću uvećao vrhbosanski nadbiskup, kardinal Vinko Puljić koji je u prepunoj crkvi sv. Mateja predvodio misno slavlje nakon čega je, u organizaciji podružnice UBH Prsten Rijeka, priredeni i svečani ručak u hotelu Villa Kape-

tanović člana Udruge Krune Kapetanovića. Nazočili su mu predsjednik UBH Prsten Mijo Marić, zamjenik predsjednika Pavo Zubak te glavni tajnik Udruge Marjan Biškić. Kardinal Puljić je u ime Caritasa zahvalio UBH Prsten na pomoći koju su dostavili ugroženim osobama u poplavljenim područjima Bosne i Hercegovine.

Predsjednik UBH Prsten
Mijo Marić

Kardinal Vinko
Puljić

Od srca Maji i Josipi

Podružnica Krk organizirala je humanitarni koncert za pomoć dvjema bolesnim djevojčicama, blizankama Maji i Josipi, kćerima člana Udruge Prsten, 23. studenog 2014. u dvorani srednje škole u Krku. Djevojčice imaju tri godine, slabo su pokretne, ne govore i ne hrane se samostalno. Imaju pomoć fizioterapeuta koji dolazi u kućne posjete, ali to nije dovoljno. Za česta putovanja u Zagreb služi im staro, trošno vozilo u koji moraju stati i invalidska kolica. Akcija je trajala od 27. listopada do 25. studenog 2014. Na koncertu su nastupili: Plesna udruga Osjeti ritam, Klapa Puntarke, Klapa Zvonimir, Klapa Kaštadi, Klapa Buona Forma, Damir Kedžo, grupa L amour, Tamburaški sastav Boduli i grupa Insula.

Nastup izvan granice RH

Piše: Mario Paurević

Svoj prvi nastup izvan granica Lijepa Naše, te petnaesti po redu javni nastup od osnivanja, KUD Prsten iz Varaždina obilježio je u susjednoj Republici Sloveniji, na proslavi 21. godišnjice rada Hrvatskog kulturno-umjetničkog društva Komušina iz Škofje Loke. Susret je održan 4. listopada 2014. u sportskoj dvorani Medvode. Tom se prigodom okupio velik broj Hrvata podrijetlom iz Komušine i okolice koji žive i rade u Škofji Loki kako bi proslavio običaje rodnog kraja. HKUD Komušina Škofja Loka najveće je organizirano društvo Hrvata u Republici Sloveniji, a u svojim programskim ciljevima imaju zadaću očuvati običaje i tradiciju rodnog kraja te humanitarno pomagati ljude iz krajeva iz kojih su došli, mahom početkom devedesetih

ratnih godina prošlog stoljeća. Susret članova HKUD Komušina i Udruge bosanskih Hrvata Prsten početak je uspješne gradnje mostova buduće suradnje s Hrvatima u Republici Sloveniji i u drugim europskim zemljama. Predsjednik HKUD Komušina Pejo Mijatović obratio se pozdravnim govorom i uručio zahvalnice izaslanicima veleposlanstava Hrvatske i BiH u Sloveniji, predstavnicima Općine Teslić iz BiH, županima općina Tržič i Škofja Loka, predsjedniku Saveza Hrvata u Sloveniji te sudionicima koji su se rado odazvali proslavi te nastupili u programu susreta. U zabavnom programu te večeri nastupilo je šest kulturno-umjetničkih društava iz Hrvatske, Austrije i Slovenije. KUD Prsten varaždinske podružnice izveo je narodna kola, Maglajku, Pletenicu, Bruđu i Četverac.

Treća obljetnica

Piše: Mario Paurević

Da vrijeme neumorno leti u dobrom društvu dokazala je proslava treće obljetnice rada Kulturno-umjetničkog društva Prsten iz Varaždina održana 25. listopada 2014. u Gornjem Knežincu. KUD je realizirao 15 nastupa diljem Republike Hrvatske i Slovenije, oživio je i spasio od zaborava dvadesetak tradicionalnih kola Hrvata iz BiH koji danas plešu mlade osobe od kojih su većina bila djeca kad su zbog ratnih okolnosti napustila BiH. Već se tradicionalno na proslavama okuplja velik broj članova UBH Prsten varaždinske podružnice, a posebno oni koji su uključeni u aktivnosti KUD-a Prsten i nezaobilazni su nositelji glazbe, plesa i pjesme na brojnim Prstenovim druženjima diljem Hrvatske. Prstenovci i prijatelji varaždinske podružnice proslavili su osnivanje KUD-a obiljem tradicijske hrane koju su donijeli sa sobom poput krumpiruše, zeljanice, sirnice, obveznog bureka kojom se predstavljaju kraj iz kojeg dolaze članovi UBH Prsten, ali i "domaćim klipčićima", slanim i slatkim ukusnim zalogajem varaždinskih brega.

Humanitarni nogometni turnir u Đakovu

Piše: Ivan Dominković

Ogranak UBH Prsten u Đakovu 20. rujna organizirao je humanitarni nogometni turnir.

Unatoč nepovoljnim vremenskim uvjetima: kiši koja je padala cijeli dan, organizatori su okupili 11 nogometnih ekipa koje su se od 13 sati borile za prvo mjesto na turniru.

Najuspješnija je bila ekipa Tehno Đakovo, dok su drugo mjesto osvojili momci koji su igrali za ekipu Donji kraj Selci, a treće mjesto pripalo je ekipi Viškovčani. Na turniru je bilo više od 500 posjetitelja koji su se odazvali pozivu unatoč vremenu. Poslije turnira uslijedilo je druženje do kasnih večernjih sati uz živu glazbu i odlično pečenog vola.

Obljetnica oslobođenja grada Jajca i Dobretića

Izaslanstvo UBH Prsten na čelu s predsjednikom osječke podružnice Marjanom Jerkovićem i predsjednikom ogranka Đakovo Dragom Bagarićem, povodom 19. obljetnice oslobođenja grada Jajca i općine Dobretići, 13. rujna 2014. posjetili su stari kraljevski grad Jajce. Tom su prigodom članovi Udruge odali počast poginulim braniteljima. Grad Jajce oslobođen je 13. rujna 1995. zajedničkom akcijom Hrvatske vojske i Hrvatskog vijeća obrane. Članovi Udruge su se uputili u obilazak ovog prekrasnog grada i obližnjeg Plivskog jezera.

Osmišljen bogat i sadržajan plan rada

Redovita Skupština UBH Prsten u Osijeku održana je 14. listopada 2014. u prostorijama tvrtke Žito d.o.o. Sjednicu je otvorio predsjednik Podružnice Marjan Jerković predloživši 14 točaka dnevnog reda. Za članove radnog Predsjedništva izabrani su Žana Gamoš za predsjednicu, Marjan Jerković i Pero Mijić za članove, te Snježana Rebuš i Pera Živković za članove ovjerovitelje zapisnika.

Sve okupljene članove pozdravio je predsjednik UBH Prsten Mijo Marić izrazivši zadovoljstvo prethodnim radom i poželjevši

im uspjeh u budućoj realizaciji zacrtanih programa.

Predsjednik podružnice Marjan Jerković i zamjenik Pero Mijić predstavili su Izvješća o radu Podružnice Osijek za razdoblje 25.02.2013. – 13.10.2014. i financijsko poslovanje podružnice u proteklom razdoblju. U ime Nadzornog odbora Dario Crnoja istaknuo je da je Nadzorni odbor u okviru svoje statutarne nadležnosti izvršio kontrolu i nadzor zakonitosti rada i financijskog poslovanja Podružnice i njezinih tijela upravljanja. Potom je iznesen plan rada

i prijedlog financijskog plana za iduću godinu, predsjednik KUD-a Prsten u Osijeku Ilija Marić i predsjednik Odbojkaškog kluba Tenja Žarko Markanović iznijeli su također plan i program rada. Potom je izglasano sporazumno razrješenje šest članova Izvršnog odbora koji ne mogu sudjelovati u radu, a novoizglasani članovi su Snježana Rebuš, Ilija Marić, Drago Bagarić, Slavko Lozić, Damir Petričević i Anton Tubanović, i dva člana Nadzornog odbora Ana Stanić i Dražen Pandurević. Nakon Skupštine članovi su se družili i razmijenili dojmove na domjenku.

Neka se naši običaji ne zaborave

Druga bosanskih Hrvata Prsten Podružnica Osijek organizirala je 15. studenog 9. svečanu godišnju večeru koja je održana u prostorijama Šećeranskog doma u Osijeku.

Pred oko dvjesto dobro raspoloženih članova i prijatelja predsjednik osječke podružnice Marjan Jerković izrazio je zadovoljstvo velikim odazivom, jer se tražila ulaznica više do posljednjeg trenutka. Predstavio je realizirane projekte u protekloj godini posebno istaknuvši osnivanje ogranka Dakovo i njihovu večeru na kojoj je sudjelovalo 600 gostiju, zatim osnivanje Kluba žena koji je bio vrlo aktivan, KUD-a Prsten, humanitarne akcije Foruma mladih koji su organizirali veliko prikupljanje pomoći u jeku katastrofalne poplave te su mnogi i osobno pomagali na terenu spašavajući ljude, domove i imovinu te u čišćenju kad se voda povukla. Pozvao je sve zainteresirane da se priključe radu KUD-a Prsten, a poseban pozdrav upućen je predstavnicima osječkog ogranka Zajednice protjeranih Hrvata Srijema, Bačke i Banata Jeleni Dodig. Kazao je da se u prosincu planira osnivanje Kluba poduzetnika, a posebnu zahvalnicu uručio je Marku Šimiću, predsjedniku Foruma mladih za izniman doprinos u organi-

zaciji humanitarne akcije tijekom svibnja i lipnja 2014. Marko je zahvalio u ime cijelog Foruma i kazao da je to plod zajedničke suradnje svih članova Foruma i drugih članova Udruge.

Posebno je zahvalio tvrtci Žito d.o.o. na sponzorstvu. U ime gradonačelnika Osijeka nazočne je pozdravio dogradonačelnik Denis Ambruš kazavši da redovito prati rad

Udruge, njihove akcije te im zahvalio na prijateljskoj suradnji s gradskim institucijama. Počasni predsjednik Marko Pipunić obratio se gostima u ime predsjednika UBH Prsten Mije Marića pohvalivši aktivan rad članova dodavši da ovakav model rada može biti uzor i drugim udrugama za djelovanje jer se pokazao vrlo učinkovit. Zahvalio je vodstvu grada za susretljivost i spremnost na suradnju. Za dobru atmosferu i veselo ozračje zaduženi su bili izvodači izvorne glazbe Ilija i Marko Begić koji su se na pozornici izmjenjivali s Lyra bandom iz Osijeka, KUD "Kralj Tomislav" iz Tolise koji je nizom plesova i pjesama podsjetio na zavičaj te plesači Športsko-plesnog kluba Bolero.

Posebnu pohvalu za sudjelovanje u pripremi tradicionalnih specijaliteta i kolača zaslužile su članice Kluba žena Osijek.

Dodjela stipendija Zaklade Prsten

U ovim nepovoljnim ekonomskim vremenima studiranje je za veliki broj mladih perspektivnih studenata – otežan. Posao preko student servisa ili stipendija dobar su način kako popraviti situaciju i, naravno, nikad ne posustati ni odustati od vlastitog obrazovanja jer bez znanja i svježih spoznaja mladih ljudi – gubi se nada u bolje sutra

Pripremio: Prsten

Upravni odbor Zaklade Prsten: Marko Pipunić, Stipo Matić, Ante Mandić, Ivo Jelušić, Pavo Barišić, Vjekoslav Jeleč i Vjekoslav Bratić, raspisao je natječaj za dodjelu 10 stipendija studentima Hrvatima u Bosni i Hercegovini i Hrvatima iz Bosne i Hercegovine koji žive u Republici Hrvatskoj za akademsku 2014./2015. godinu s rokom prijave do 31. rujna 2014., a nakon zaprimljene dokumentacije rezultati natječaja objavljeni su na *web*-stranici UBH Prsten 12. studenog. Vrsina stipendije za studente iznosi 800,00 kn, a dodjeljuju se od listopada 2014. do srpnja 2015. Kandidati su birani tako da se vrednuje niži dohodak po članu kućanstva, viši prosjek ocjena u godini studija i druga postignuća tijekom studija. Povjerenstvo za odabir stipen-

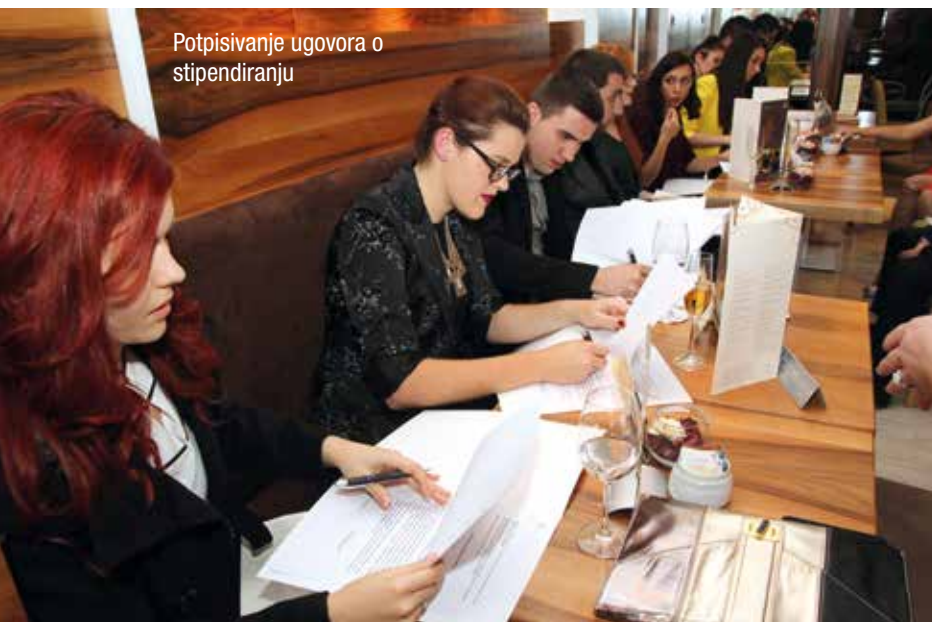
Naš narod zna reći "svatko misli da je njegov križ najteži" pa i mi često mislimo da je drugima lakše, da je nama najteže ili se jednostavno pitamo zašto baš ja?!

dista sa svakim je kandidatom pojedinačno obavilo razgovor s ciljem definiranja njegovih kvalifikacija, sposobnosti i opće motiviranosti kandidata kao i motiviranosti za volonterski rad u Udruzi Prsten. Svečana dodjela Ugovora

o stipendiranju obavljena je 6. prosinca na Večeri članova i prijatelja Udruge Prsten u hotelu Sheraton. Tom prigodom stipendistima su se obratili glavni tajnik UBH Prsten Marjan Biškić u ime predsjednika i zamjenika predsjednika UBH Prsten, ravnatelj Zaklade Prsten prof. dr. sc. Vlado Guberac, predsjednica Kluba žena Gordana Jelavić i zamjenik predsjednika Foruma mladih Filip Biškić.

Težak izbor

- Zahvaljujući ljudima dobrog srca, ponajprije članovima Udruge Prsten, Zaklada UBH Prsten prikupila je novčana sredstva za stipendiranje 10 studenata u akademskoj 2014./2015. godini. Svaki će stipendist u ovoj akademskoj godini dobiti deset stipendija kroz deset mjeseci što je ukupno 8.000 kn po stipendistu na godišnjoj razini. Zaklada je osigurala cjelokupan iznos za sve stipendiste za cijelu akademsku godinu. Temeljem odluke Upravnog odbora Zaklade, raspisan je natječaj za dodjelu stipendija na *web*-stranici Udruge. U predviđenom roku za prijavu na natječaj pristiglo je 49 zamolbi s priloženom dokumentacijom. Odabir kandidata za dodjelu stipendija nije bio nimalo lak niti zahvalan posao i članovi Upravnog odbora Zaklade imali su doista težak zadatak. Kroz natječajnu dokumentaciju moglo se vidjeti mnogo različitih ljudskih sudbina, životnih priča, ali i domišljatosti. Naš narod zna reći "svatko misli da je njegov križ najteži" pa i mi često mislimo da je drugima lakše, da je nama najteže ili se jednostavno pitamo zašto baš ja?! Onda se vrlo brzo uvjerimo da oko nas postoje ljudi s mnogo težim životnim pričama, čiji su životni križevi mnogo teži od naših i koji zaslužuju naše divljenje, ako ni zbog čega drugoga onda zbog načina na koji

Potpisivanje ugovora o stipendiranju

Stipendisti Zaklade Prsten na svečanoj Večeri članova i prijatelja UBH Prsten

se bore za goli život i egzistenciju.

Članovi Upravnog odbora Zaklade su na koncu odabrali 10 stipendista, koji po svom socijalnom statusu, prilikama u obitelji, zalaganjem na fakultetu i postignutim rezultatima, pomoći bližnjima i aktivnostima u zajednici, to doista zaslužuju. "Vodili smo se prije svega socijalnom osjetljivošću, uzimajući u obzir primanja u obitelji, veći broj članova u obitelji, djecu koja su u međuvremenu ostala siročad, djecu koja u obitelji imaju braću, sestre ili roditelje invalide, a u drugi plan stavili prosječan uspjeh na studiju.

Ulaganje u budućnost

- Uvjereni smo da smo stipendije dodijelili onima kojima je to najpotrebnije, i da će stipendisti znati cijeniti to što pojedinci i Udruga Prsten u cjelini, čini za njih. Sigurni smo da će ti mladi ljudi, kao budući akademski građani ove zemlje, biti aktivni članovi Udruge, aktivno sudjelovati u razvoju i napretku Udruge u cjelini, a neki od njih možda i budući donatori stipendija, koje će pomoći nekim novim klicima kada im to bude najpotrebnije. Ulaganje u mlade je ulaganje u budućnost. Kao i u društvu, budućnost Prstena su mladi ljudi. Socijalna osjetljivost i briga o njima, vratit će nam se onako kako smo i zaslužili, na najbolji mogući način. Čestitamo svim odabranim stipendistima i želimo im puno uspjeha, kako njima na studiju, tako i njihovim obiteljima s kojima dijele dobro i zlo," poručio je ravnatelj Zaklade Prsten prof. dr. sc. Vlado Guberac. Nakon uručjenja ugovora govor zahvale održala je stipendistica Jelena Stipović, studentica V. godine novinarstva na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. "Dobiti stipendiju Zaklade Prsten koja iznosi mjesečno 800,00 kuna je zaista velika stvar i

Stipendisti Zaklade Prsten u akademskoj godini 2014./2015.

Josip Stanić iz Donje Mahale, Poljoprivredni fakultet Osijek
Klara Barišić iz Zagreba, Filozofski fakultet Zagreb
Jelena Stipović iz Viteza, Fakultet političkih znanosti Zagreb
Stipo Dajković iz Zagreba, Kineziološki fakultet Zagreb
Ivana Marelja iz Livna, Medicinski fakultet Split
Ana Marković iz Kiseljaka, Prometni fakultet Sarajevo
Darko Džido iz Doboja, Geodetski fakultet Zagreb
Matea Maslač iz Stoca, Medicinski fakultet Mostar
Danijela Petričušić iz Posušja, Agronomski i prehrambeno-tehnološki fakultet Mostar
Marina Jurišić iz Brčkog, Akademija dramske umjetnosti Zagreb

ona je dokaz da se zaista vrijedi truditi, raditi, učiti, da ne trebamo odustajati nakon možda početnih neuspjeha te je također dokaz da se svaki trud na kraju isplati i nagradi. Svjesni smo da je netko odvojio svoje novce, novce svoje djece kako bi pomogao nama studentima i danas - sutra nadamo se da ćemo i mi

biti u mogućnosti pomagati drugima. Ova stipendija će svima nama, a posebno našim roditeljima puno olakšati jer se oni svakodnevno odriču kako bi nama olakšali. Svojim stečenim znanjima i iskustvima pridonijet ćemo radu Udruge Prsten, a kad se zaposlimo i Zakladi Prsten.

Vodstvo Udruge i Zaklade Prsten, Mijo Marić, prof. dr. sc. Vlado Guberac, Marko Pipunić i Pavo Zubak na dodjeli stipendija

Čuvanje tradicije Bosanske Posavine u Beču

U Austriji, ako ste sposobni i vrijedni, bez obzira na podrijetlo, ostvarit ćete uspjeh, poručio je u uspješni poduzetnik Niko Ilić koji već 22 godine živi i radi u Beču. Ali svoje korijenje i mjesto podrijetla uvijek stavlja u prvi plan kroz brojne aktivnosti u udruženju sportskih i kulturnih udruga Bosanske Posavine na čijem se čelu nalazi od 2011. godine

Piše: Ivana Kolovrat

Zbog svojeg odlaska prije 25 godina u austrijsku metropolu, srednjoeuropsko središte poslovanja, kulture, umjetnosti, danas, u najboljim godinama, Niko Ilić nije ni najmanje zažalio. Rođen je u selu Gornja Skakava, gdje je odrastao, a '89. godine uputio se samostalno u Beč. Snalaženje prvih dana je proteklo uobičajeno u potrazi za stanom i poslom. Prvi posao našao je u građevinskoj tvrtki kao tesar, potom je radio kao vozač, a od '92. godine kreće u poduzetničke vode. Osnovao je građevinski obrt NILU.

Slobodno vrijeme, koje dobro organizirana osoba nađe u danu, Niko Ilić s puno emocija koje nosi u srcu za svoj rodni kraj u Bosanskoj Posavini, rado posvećuje sudjelovanju u radu i praćenju sportskih i kulturnih klubova Bosanske Posavine. Aktivan je i u gospodarskom nevladinom sektoru te obnaša funkciju zamjenika predsjednika Udruge hrvatskih poduzetnika u Austriji koja je razvila prijateljsku suradnju s UBH Prsten u Hrvatskoj. Zajedno s njim u očuvanju tradicije, kulture, čuvanju veza s rodnim krajem sudjeluje i supruga Valentina. Dok pripremamo članak za časopis Prsten, u tijeku je priprema za godišnju manifestaciju Posavsko sijelo koja se održava u prosincu 2014. u restoranu Casablanca u kojem se okupi između 1000 i 1300 gostiju podrijetlom iz BiH koji žive i rade u Beču i široj okolici Austrije.

- Ova večera uvijek protekne u izvrsnom raspoloženju ljudi koji su svoj život morali ili odlučili izgraditi daleko od svog rodnog doma. Iznimno je dobro posjećena i bogata kulturno-umjetničkim programom koji čuvaju tradiciju i slave naš rodni kraj u inozemstvu – kazao je Ilić.

U udruženju sportskih klubova i kulturno-umjetničkih društava Bosanske Posavine ima šest sastava koji se bave očuvanjem tra-

dicijskih plesova, nošnji, i narodnih običaja te sportskim aktivnostima. Nogometnim mahom, ali među njima je i jedan kuglački klub. Na čelu je nogometnog kluba Ravno Brčko koji se natječe u Hrvatskoj nogometnoj ligi u Beču, a prošle je godine osvojio sve kupove. KUD-ovi okupljaju oko tisuću članova, u sportskim klubovima sudjeluje aktivno između 100 i 150 ljudi.

Poslovni uspjeh gradi više od dva desetljeća

Tvrtka NILU je od malog građevinskog obrta u 22 godine izrasla u nekoliko tvrtki koje posluju u sektoru metalurgije i čeličnih konstrukcija i izgradnji luksuznih stanova. Njegova tvrtka u Austriji zapošljava 24 radnika i inženjera među kojima su radnici iz Hrvatske, BiH, Rumunjske, Austrije, Njemačke, Mađarske. Tvrtka ostvaruje godišnji promet između 8 i 11 milijuna eura, a po-

sluje isključivo na području Austrije. U Hrvatskoj i BiH obavljao je humanitarne poslove, pa je tako u Velikoj Gorici sponzorirao vanjsku konstrukciju za dizalo u staračkom domu i slao pomoć za vrijeme poplava. Supruga Valentina Ilić je rodom iz Kiseljaka, pa obitelj vrlo često posjećuje rodbinu, Nikinu u Brčkom i Valentinu u Kiseljaku u srednjoj Bosni. Osim privatnih i obiteljskih veza s Bosnom i Hercegovinom, u rodnom Brčkom Niko je osnovao tvrtku METALD za proizvodnju čeličnih konstrukcija za zapadno tržište. Tvrtka posluje pet godina i opremljena je najmodernijim strojevima na kojima radi pet zaposlenih radnika. I na kraju, što još dodati, osim da Niki Ilić i njegovoj obitelji želimo mnogo uspjeha u radu i ostvarenje poslovnih planova, te blisku i uspješnu suradnju s poduzetnicima u RH, BiH povezanih u Klubu poduzetnika UBH Prsten.

Niko Ilić i Mirko Matković predsjednik Udruge hrvatskih poduzetnika Austrije s počasnim predsjednikom Udruge Prsten Ilijom Tolićem

Članovi Kluba poduzetnika i predstavnici državnih institucija na susretu u Hotelu Zovko

Susret gospodarstvenika Kluba poduzetnika UBH Prsten

– Čuvanje tradicije i običaja svoga kraja, zajedništvo koje negujete, kulturna, ekonomska i socijalna vizija društva koju stvarate još su značajniji kad se uzme u obzir golgota koju ste proživjeli u prošlom ratu, sve izgubili i ponovno izgradili. Prepoznali ste ključne vrijednosti društva koje negujete, obrazovanje, zajedništvo, ekonomsku viziju – poručio je predsjednik RH Ivo Josipović

Pripremila: Ivana Kolovrat

Sotinjak uglednih poduzetnika okupilo se 30. listopada 2014. na Susretu članova i prijatelja Kluba poduzetnika u Hotelu Zovko. Uzvanike su dočekali predsjednik Udruge bosanskih Hrvata Prsten Mijo Marić, njegov zamjenik Pavo Zubak i v.d. predsjednika Kluba poduzetnika Ilija Tolić. Uz predsjednika RH Ivo Josipovića, skupu su nazočili ministar gospodarstva Ivan Vrdoljak, pred-

sjednik Odbora za gospodarstvo Hrvatskog sabora Ivo Jelušić, predsjednik Hrvatskog društva ekonomista Ljubo Jurčić, gosti iz Udruge hrvatskih poduzetnika iz Beča, predsjednik Udruge gospodarstvenika Posušje Veljko Lončar, njegov zamjenik Franjo Širić, te predsjednik Zajednice Hrvata BiH Šibensko-kninske županije Goran Babić. Voditeljica programa rada bila je jedna od najpoznatijih hrvatskih TV-voditeljica

Karmela Vukov Colić. Na početku programa sudionike je pozdravio predsjednik UBH Prsten Mijo Marić istaknuvši u svom govoru da se u proteklih devet godina u Prstenu okupilo mnogo kvalitetnih poslovnih subjekata. Stručno poslovanje, poslovna moralnost načela su na kojima će se temeljiti budući rad Kluba poduzetnika, jer poslovni ljudi su nas zadužili, a mi ćemo nastaviti pomagati im kroz Prsten, poručio je predsjed-

Organizacija rada Kluba poduzetnika

Organizacijska shema Kluba poduzetnika Udruge bosanskih Hrvata Prsten predstavljena na Susretu članova Kluba poduzetnika na svom čelu ima predsjednika KP UBH Prsten, zamjenika te 11 članova Izvršnog odbora.

Izvršni je odbor podijeljen prema gospodarskim sektorima te će za svaki sektor biti izabran jedan ugledni gospodarstvenik čija tvrtka posluje u grani gospodarstva za čiji će resor biti zadužen. Tako će svaki član Izvršnog odbora Kluba poduzetnika biti zadužen za jedno od područja: za zakonsku regulativu i EU fondove; male poduzetnike; srednje poduzetnike; velike poduzetnike; trgovačke djelatnosti; proizvodne djelatnosti; uslužne djelatnosti; prehrambenu industriju; informatiku; internu organizaciju i međusobnu suradnju; ideje i zajedničke projekte.

Pavo Zubak, zamjenik predsjednika UBH Prsten, predstavio je shemu i program rada Kluba poduzetnika

nik UBH Prsten. Potom je riječ dobio v.d. predsjednika Kluba poduzetnika Ilija Tolić koji je naglasio da je brojka od 200 pravnih osoba pravo bogatstvo. Podsjetio je na mudrost da nije bogat onaj tko ima već onaj koji ima puno prijatelja. Pozvao je buduće vodstvo da nastavi s povezivanjem i jačanjem veza među poduzetnicima te im je poželio puno uspjeha u radu.

“Načini rada i utjecaj klubova poduzetnika u svijetu na gospodarska i politička kretanja“ naziv je predavanja koje je održao prof. dr. sc. Darko Tipurić. Ukazao je na značenje sintagme socijalnog kapitala koji Udruga posjeduje. Svijest o tome što nas povezuje i znanje o ciljevima jedan su od elemenata strategije utjecaja na svoju okolinu. Znanstvenici, poduzetnici, umjetnici iz redova bosanskohercegovačkih Hrvata uvijek su bili perjanica u intelektualnom i znanstvenom miljeu ako pogledamo dublje u povijest. Ništa nije usporedivo sa snagom potrebe da koristimo jedni drugima – poručio je prof. dr. sc. Tipurić naglasivši veliku ulogu ovakvih klubova u svijetu koji imaju

Zadatak poduzetnika jest stvaranjem novih vrijednosti iskoristiti njezine potencijale i preuzeti odgovornost za kvalitetniji život svakog njezina građanina

veliki utjecaj na politička i ukupna društvena kretanja.

O radu i ustroju Kluba poduzetnika govorio je zamjenik predsjednika UBH Prsten Pavo Zubak.

Skupština UBH Prsten 10. je svibnja 2014. donošenjem Statuta definirala osnivanje Kluba poduzetnika UBH Prsten na prijedlog ili inicijativu članova UBH Prsten, a putem Predsjedništva i Upravnog odbora UBH. Odlukom Skupštine UBH Prsten

svaka pravna osoba koja je član UBH Prsten automatski postaje članom KP UBH Prsten. Upravni odbor UBH Prsten predlaže osnovnu strategiju i smjernice rada KP UBH Prsten. Upravni odbor je na prvom sjednici izabrao v.d. predsjednika i v.d. zamjenika predsjednika KP UBH Prsten koji su dobili zadaću organizirati susret članova Kluba poduzetnika. Predsjednika i zamjenika predsjednika biraju članovi KP UBH Prsten na mandat od godinu dana i mogu biti birani dva puta.

Nadalje, g. Zubak je predstavio prijedlog da radom KP UBH PRSTEN upravlja i koordinira Izvršni odbor Kluba od 11 članova uključujući predsjednika i zamjenika predsjednika Kluba, a biraju ga članovi Kluba poduzetnika većinom glasova. Izvršni odbor predlaže i provodi strategiju i operativno djelovanje KP UBH Prsten svim članovima KP UBH Prsten. Sve odluke Izvršnog odbora KP UBH Prsten donose se javnim

Marko Pipunić, predsjednik Kluba poduzetnika UBH Prsten

- Prvi cilj, izazov i motiv svakog poduzetnika jest stvaranje nove vrijednosti, i to je ono što nas sve pokreće. Učlanjenjem u UBH Prsten, pravne osobe postaju, automatizmom i članovi Kluba poduzetnika koji će u idućem razdoblju provesti ozbiljan organizacijski plan i krenuti u realizaciju gospodarskih projekata koje ćemo zajednički dogovoriti. U Klubu nema malih i velikih tvrtki, već samo uspješnih i neuspješnih. Svatko tko ispunjava svoje obveze: isplaćuje plaće, podmiruje obveze prema dobavljačima, prema državi i sve ostale, uspješan je.

Lobirat ćemo za stvaranje optimalnih uvjeta poslovanja, po uzoru na lobije koji to uspješno rade u okruženju i svijetu, neki i više od 100 godina. Zadali smo cilj da utječemo na društvo i svi naši članovi su pozvani da provedu u djelo dogovoreno. Hrvatska ima per-

spektivu i kao poduzetnik osjećam da moramo djelovati kako bi je zajedničkim naporima i ostvarili.

Pavo Djedović, zamjenik predsjednika Kluba poduzetnika

Klub Poduzetnika UBH Prsten osnovan je s ciljem proširivanja i povezivanja poduzetnika na svima razinama Udruge kako bi se povećala poslovna suradnja poduzetnika i članova Udruge te drugih pravnih i fizičkih tijela s istim ili sličnim interesima. Klub će poticati članove Udruge na što veću komunikaciju i suradnju u svim pogledima gospodarske suradnje u ovim kriznim gospodarskim vremenima, a s ciljem što veće integracije članova Udruge u hrvatske i bosansko-hercegovačke gospodarske vode. Kao posljedicu navedenog očekujemo potrebu za novim zapošljavanjem inteligentnih i obrazovanih mladih ljudi s područja Hrvatske i BiH čime će im se pružiti

prilika u domaćim poduzetničkim sferama, a time ujedno spriječiti odljev mozgova koji postaje veliki problem ove regije.

Novo čelništvo Kluba već niz godina radi na ovim ciljevima vrlo aktivno promičući navedene vrijednosti preko Udruge Prsten, ali i izravno osobnom komunikacijom s vodećim poduzetnicima u regiji. Klub Poduzetnika će preuzeti ovaj zadatak imajući u vidu dugoročnu viziju hrvatskog i bosanskohercegovačkog gospodarstva te napredak poduzetništva u današnjem ekonomskom svijetu.

glasovanjem. Predsjednik, zamjenik predsjednika ili druga osoba koju imenuje Predsjedništvo i UO UBH Prsten predlaže plan rada Kluba poduzetnika i podnosi izvješće o njegovu izvršenju. Članovi Izvršnog odbora trebaju se izabrati do 1. prosinca. Prijedlog je i da svaki član Izvršnog odbora predstavlja određenu gospodarsku granu ili industriju. Rok za ažuriranu bazu podataka je 1. veljače 2015., a sustav za njezino pretraživanje 1.

Ivan Vrdoljak, ministar gospodarstva RH

1. travnja 2015. Istog datuma je i rok za definiranje načina predstavljanja i publikacije novostvorene baze, kako među članovima tako i prema tržištu. Naglasio je da je plan u skoro vrijeme stvaranje moćne platforme koja će sinergijom i zajedničkim znanjem, snagom i nastupom omogućiti brži razvoj i opstanak svih članova Kluba poduzetnika UBH Prsten bez obzira na njihovu veličinu i mjesto djelovanja, te omogućiti: razmjenu iskustava; međusobnu pomoć kroz primjerice objedinjenu nabavu; brigu o strateškoj povezanosti trgovačkih društava; međusobnu poslovnu suradnju i zajedničke promocije i nastupa na tržištu; definiranje zajedničkog nastupa kod prijedloga izrade zakonske regulative koja se tiče područja članica Kluba. Pravni subjekti UBH Prsten danas ostvaruju 19 milijardi kuna prometa te imaju 10.000 zaposlenih što čini dobru bazu za stvaranje uspješnog i moćnog Kluba koji će djelovati po uzoru na HUP, HGK – kazao je g. Zubak. Potom je riječ dobio v.d. predsjednika Kluba poduzetnika Ilija Tolić koji je zahvalio velikom broju poduzetnika

koji se odazvao pozivu na susret i koji rado sudjeluju u radu Kluba poduzetnika, na ukazanoj povjerenju i mandatu koji je obavljao te je pročitao imena novih kandidata za predsjednika i zamjenika koji su potom jednoglasno izabrani. Za predsjednika Kluba poduzetnika izabran je ugledni poduzetnik iz Osijeka Marko Pipunić, vlasnik tvrtke Žito, a za zamjenika predsjednika Pavo Djedović, iz tvrtke LeitnerLeitner.

Pipunić je tom prigodom naglasio da Hrvatska nikako nije u tako lošem stanju niti je u njoj loše živjeti, kako nam većina medija svakodnevno poručuje. Zadatak poduzetnika jest stvaranjem novih vrijednosti iskoristiti njezine potencijale i

preuzeti odgovornost za kvalitetniji život svakog njezina građanina.

U drugom dijelu susreta poduzetnicima su se obratili visoki državni predstavnici poručivši im da se od bosanskohercegovačkih Hrvata može puno naučiti o suradnji, umrežavanju i zajedništvu. Predsjednik Republike Hrvatske Ivo Josipović kazao je da prati rad UBH Prsten te je pohvalio veliki broj projekata napravljenih u devet godina, entuzijazam potreban za pothvat kojim su visoko podignuti kriteriji za druge da je dostignu. U kratkim obraćanjima o stanju u gospodarstvu govorili su ministar gospodarstva Ivan Vrdoljak koji je istaknuo uspjeh tvrtki koje su u posljednjih 20 godina ostvarile značajne poslovne rezultate i primjer su umrežavanja koji treba primijeniti u širim okvirima i predsjednik Odbora za gospodarstvo Hrvatskog sabora Ivo Jelušić koji je pohvalio dobru volju za veliki broj ostvarenih projekata u posljednjih devet godina.

Svi poduzetnici pozvani su da se aktivno uključe u rad Kluba

Gospodarstvo – Hrvatska i Bosna i Hercegovina

Najaktualnija tema o kojoj danas ovisi egzistencija više od 300.000 osoba na zavodima za zapošljavanje i njihovih bližnjih, zasigurno je gospodarsko stanje u državi, a Hrvatski sabor, donošenjem kvalitetnih zakona, ima veliku ulogu u kreiranju smjernica budućeg razvitka

Piše: Ivana Kolovrat

Odgovore na pitanja kamo ide hrvatsko gospodarstvo, dokad će BDP padati, gospodarstvo stagnirati, kako je prošla prva godina članstva u EU-u, koja je prema pokazateljima drugih zemalja, teška za domaću ekonomiju nove članice, gospodarska razmjena s Bosnom i Hercegovinom, potražili smo u uredu predsjednika Odbora za gospodarstvo Hrvatskog sabora Ive Jelušića koji je, osim toga kao zastupnik i član četiri druga odbora: Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav, Odbora za europske poslove, Odbora za financije i državni proračun te Odbora za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Ivo Jelušić je član Nadzornog odbora UBH Prsten, od osnutka je član Udruge koji svojim aktivnim praćenjem rada i manifestacija, zavičajnih večera, poslovnih susreta Kluba poduzetnika daje potporu radu Udruzi. Diplomirani politolog po struci, u politici od 2005., desetu godinu, obnaša ključne pozicije u Gradu Zagrebu (od 2005.-2010. zamjenik je gradonačelnika Grada Zagreba), a dva puta, 2007. i 2011. biran je u Hrvatski sabor. Prije ulaska u visoku politiku iskustvo je stjecao u poduzetničkim vodama.

- Hrvatska je ulaskom u EU postala dio jedinstvenog tržišta koje funkcionira prema određenim pravilima. Kao mala zemlja, Hrvatska po broju stanovnika i ekonomskoj snazi sudjeluje s manje od 1 posto u EU-u, ne može bitno utjecati na kreiranje i donošenje europskih odluka, ali u suradnji s drugim zemljama može biti dio kritičnog broja glasova kojim se može zaustaviti neki zakon i vratiti na početak – objasnio je Jelušić. U posljednje tri godine u Hrvatskom saboru usvojeno je oko 750 zakonskih prijedloga, od kojih se veći dio odnosio na gospodarstvo. Dio zakona odnosi se na usuglašavanje sa zakonodavstvom EU-a ili implementacija direktiva, a ostalo su "autohtoni" zakonski pri-

Ivo Jelušić, predsjednik Odbora za gospodarstvo Hrvatskog sabora

jedlozi. Jedno od takvih zakonskih rješenja koje svakako treba napomenuti projekt je fiskalizacije koji se smatra jednim od najboljih rješenja za uvođenje reda u sustavu plaćanja PDV-a i za koji su iskazale interes i neke članice EU.

U veljači 2014. predstavljena je, a nedavno i usvojena, Industrijska strategija RH 2014.-2020. u kojoj su prepoznate propulzivne gospodarske grane koje odgovarajućim državnim mjerama treba stimulirati. To je 13 industrijskih grana od kojih je svakako najvažnija prehrambena industrija, te IT sektor, turizam, građevinarstvo, pri tome ne zanemarujući ni ostale, u kojima Hrvatska može konkurirati. U zadnjih 20-ak godina Hrvatska je nažalost doživjela veliki pad industrijske proizvodnje, što je imalo loše posljedice za cjelokupno hrvatsko gospodarstvo. Cilj je strategije da industrijska proizvodnja sudjeluje s 20 posto u BDP-u, što je za 5 postotnih poena više nego sada. Dobar dio naših gospodarskih problema i leži u tome što smo svih ovih 20-ak i više godina imali pogrešan koncept razvoja, grubo rečeno, zasnivan na trgovini, a ne na proizvodnji.

Također moramo pojačati svoju energetske poziciju osiguranjem drugih dobavnih pravaca plina, izgradnjom novih energetskih kapaciteta, a posebno u dijelu iz obnovljivih izvora. U tom dijelu Hrvatska ima obvezu razvijati i osigurati do 2020. godine 20 posto energije iz domaćih obnovljivih izvora. Država je pokrenula niz političkih mjera k obnovljivim izvorima vjetra, a pogotovo sunca.

Skup kapital, tj. visoke kamate veliki su problem našeg gospodarstva (a naravno i za građane – što smo prije godinu dana donekle uspjeli zakonski ograničiti), koje su za nekoliko postotnih poena veće nego u razvijenim zemljama EU-a. I prije, a pogotovo sada kad smo na jedinstvenom EU tržištu mnogi naši poduzetnici imaju lošiju startnu poziciju od konkurencije jer imaju skuplji kapital koji im povećava troškove poslovanja i to ih u startu čini manje konkurentnijim. Ne možemo tu puno promijeniti, ali moramo i te teme stavljati na europski stol. Možda uspijemo nešto promijeniti, ako ne budemo ništa poduzimali i brinuli o sebi, drugi će to sigurno još manje ili ništa. Uvijek smo govorili da je proizvodnja hrane naša šansa. Višegodišnji pogrešan koncept državnih potpora u poljoprivredi koji je više služio za kupovinu socijalnog mira i/ili političke podrške, nije rezultirao povećanom poljoprivrednom proizvodnjom, niti ozbiljnom jačanju poljoprivrednog sektora i pripremi naših proizvođača za konkurentnu trku koja nam sledi sada na jedinstvenom tržištu EU-a, kaže Jelušić te dodaje.

- Svi ti subjektivni problemi, uz prelijevanje krize iz našeg okruženja, pridonijeli su da se Hrvatska nalazi već šestu godinu u recesiji, da već šest godina nemamo rast BDP-a (ukupan pad BDP u šest kriznih godina je oko 13%) i da se mnogo teže oporavljamo od većeg dijela zemalja EU. Prije toga u razdoblju 2001.-2008. imali smo rast BDP-a od 2-5 posto, koji je dobrim dijelom zasnivan na izgradnji velikih infrastrukturnih projekata (autoceste) i na tzv. nekretninskom biznisu. Tih infrastrukturnih

projekata sada nema niti za njih ima novca, a prijašnje investicije se sada vraćaju kao bumerang preko visokih kamata koje treba vraćati iz proračuna i visokog vanjskog duga koji iznosi 82 % BDP. To su značajni uzroci sadašnjih naših problema jer se novac u to doba "nekretninskog buma" ulagao u nešto što mnogima nije dalo zaradu, mnoge nekretnine su ostale neprodane, a financirane su iz skupih kredita koji danas opterećuju redovito poslovanje tih poslovnih subjekata. Uz sve to u prilog nam ne ide ni činjenica da je EU također u krizi, da se sporo oporavlja, jer rast na razini EU-a od 0,2 posto u 2013. govori da je to više stagnacija nego rast.

- Naznaku optimizma da je izlazak iz krize moguć daje nam rast izvoza koji je za 14 posto veći ove nego prošle godine, te pad nezaposlenosti. Osim izvoza na kretanje rasta BDP-a utječu i javna i osobna potrošnja te investicije. Ove godine očekujemo i veću osobnu potrošnju jer će izmjenama Zakona o porezu na dohodak oko 1,8 milijarde kuna

Skup kapital, tj. visoke kamate veliki su problem našeg gospodarstva i građana, koje su za nekoliko postotnih poena veće nego u razvijenim zemljama EU-a

ostati zaposlenima kroz veću plaću pa je logično očekivati veću potrošnju pa i posljedično, rast BDP-a. Također i veće povlačenje sredstava iz fondova EU (očekuje se sedam milijardi kuna) povećat će javne investicije, te ako bi se povećale i investicije privatnog sektora, realno je očekivati konačno i rast BDP-a u Hrvatskoj. Službeni podaci ukazuju da na sreću ulaskom u EU izvoz i u zemlje CEFTA-e nije smanjen, kao što se pretpostavljalo – zaključio je Jelušić. Tome pridonosi veliki izvoz i zna-

čajna gospodarska suradnja s BiH, koja je član CEFTA-e. BiH je (po izvozu iz Hrvatske) i dalje na trećem mjestu vanjskotrgovačkih partnera Hrvatske i sigurno da takve gospodarske suradnje s BiH ne bilo da ondje nema Hrvata. I zato je nama kao državi, ne samo u nacionalnom nego i u gospodarskom interesu da u BiH živi što veći broj Hrvata, da njihov politički, gospodarski i svaki drugi položaj bude što bolji jer je samo to jamstvo dugoročnog o(p)stanka Hrvata ondje, te da BiH u cjelini bude prosperitetna zemlja. Zato se Hrvatska na vanjskopolitičkom planu i u okviru EU-a zalaže za ubrzan proces postupka ulaska BiH u EU, jer je to važno za stabilizaciju našeg okruženja i za bolje gospodarske odnose. To je važno za Hrvate u BiH, i to je jednostavno u hrvatskom nacionalnom interesu. Hrvatskoj je "europski put BiH" prioritetna zadaća jer s njom imamo najdužu granicu koja ulaskom Hrvatske u EU, a pogotovo uspostavom Schengena mora postati tvrda, a što nije izvorni ni istinski interes ni Hrvatske, a ni BiH.

Drugi susret poduzetnika podružnice UBH Prsten u Varaždinu

Ohrabreni uspješnim trendom poslovne suradnje, u idiličnom ambijentu Seoskog turizma Canjuga u Beretincu pokraj Varaždina 2. je listopada 2014. održan i drugi susret poduzetnika varaždinske podružnice

Piše: Mario Paurević

Svoje tvrtke i poslovanje predstavilo je 15 poduzetnika (Auto Stanić d.o.o., Bomark d.o.o., Etna BM, Gedelux d.o.o., Grawe Hrvatska d.d., PPS Gradnja, Savjetovništvo Levatić Katarina, Strela d.o.o., Tamin-net d.o.o., Stolarija Tolić d.o.o., Trgovina Kiko, Trg d.o.o., Vipros zadržava za videoprodukciju, Odvjetnički ured Rački, InSig2 d.o.o. Na susretu je bilo riječi o konkretnim poslovima te je ovaj model upoznavanja i umrežavanja najbolji pokazatelj koliko su oni danas prijeko potrebni poduzetnicima. Susret je vodio tajnik varaždinske podružnice Ivica Andrić, a pozdravnim se riječima obratio i predsjednik podružnice UBH Prsten Mario Paurević te zahvalio svima na odazivu i istaknuo kako je ponosan što je većina sudionika s prvog susreta i danas ovdje. Posebno je zadovoljstvo izrazio time što je više od 50 posto sudionika gospodarskog društva ostvarilo poslovnu suradnju nakon prvog upoznavanja. Aktivnim sudjelovanjem i predstavljanjem svojih tvrtki, potporu varaždinskim poduzetnicima UBH Prsten dao je i v.d. predsjednika

Kluba poduzetnika UBH Prsten Ilija Tolić pozvavši nazočne na Gospodarski forum koji će se održati 30. listopada 2014. u Zagrebu. Istaknuo je također kako će biti uloženi dodatni napori unutar Udruge u jačem povezivanju

poduzetnika u idućem razdoblju. Na kraju večeri nazočnima se obratio glavni tajnik UBH Prsten Marjan Biškić koji je naglasio kako se ne smije zaboraviti na goruće ekonomske i socijalne probleme zemlje iz koje dolazimo.

Drugi susret poduzetnika varaždinske podružnice - na seoskom imanju Canjuga u Beretincu

Prvi u regiji u proizvodnji plastičnih cijevi

U Industrijskoj zoni Kukuljanovo pokraj Rijeke smjestio se proizvodni pogon tvrtke Vargon d.o.o. koja je u tri desetljeća narasla na temeljima kovinotokarskog obrta do najvećeg regionalnog proizvođača i izvoznika plastičnih kanalizacijskih i vodovodnih cijevi i spojeva za kućnu i vanjsku primjenu

Pripremio: Prsten

Uspješna poslovna vizija tvrtke Vargon d.o.o. nastajala je tri desetljeća u dvije generacije obitelji Brašnić. Stjepan Brašnić i supruga Anda, nisu ni slutili 1971. godine kad su odlazili iz Bosanskog Šamca u Rijeku da će jednog dana njihova tri sina naslijediti i uspješno voditi tvrtku čiji su temelji nastali na kovinotokarskom obrtu. Stjepan je neko vrijeme radio u Njemačkoj, a najstariji sin Goran, danas suvlasnik i direktor Vargona d.o.o., sjeća se najranijih početaka danas vrlo respektabilne tvrtke. Stigavši u Rijeku otac je otvorio kovinotokarski obrt u kojem je proizvodio pribor za "3. maj" i "Viktor Lenac". Prvi tokarski stroj kupio je na otpadu i osposobio ga za proizvodnju. Do početka 1990. godine obrt je zapošljavao 30-ak radnika. Devadesetih godina osnovano je društvo ograničene odgovornosti nakon čega se gasi obrt i poslovanje se nastavlja pod imenom "Vargon". S preradom plastike krenuo je 1994. godine na lokaciji Kastav, u međuvremenu su se selili u Srdoče, a od 2004. nalaze se na Kukuljanovu.

Goran Brašnić, direktor tvrtke Vargon

Proizvodni pogon na Kukuljanovu

Visoki ekološki standardi proizvodnje

U trgovačkom asortimanu roba pod nazivom Vargokal proizvode cjelokupnu paletu cijevi i spojeva za kućnu kanalizaciju. Cijevi i spojevi za unutarnji razvod vodovodnih instalacija u sklopu su proizvodnog programa Vargoterm. Vargoplen je linija proizvoda od polietilena namijenjenih za provodnje dovoda vode do objekta. Vargokal protect i Vargoplen protect su dvije

vrste cijevi za zaštitu kabela (optičkih, strujnih i telekomunikacijskih). U infrastrukturnom asortimanu roba Vargokal je najnovija linija rebrastih cijevi većih promjera namijenjenih za uličnu kanalizaciju kao i Vargodren cijevi koje služe za drenažu vode iz zemlje.

Primjenom visokih ekoloških kriterija potvrđenih standardom kvalitete ISO 14001 brinu o okolišu i prirodi u okruženju.

Danas zapošljavaju 190 radnika, dok su prije krize imali 215. Tvrtka je ostvarivala promet 2008. god. od 153 milijuna kuna, no zbog krize je promet smanjen na 100 milijuna. Pedeset posto proizvodnje je namijenjeno izvozu na tržište Slovenije, BiH, Crne Gore, Srbije, Makedonije, Albanije Italije,

Njemačke, Nizozemske, Čilea i drugih zemalja. Planiraju širenje na azijsko tržište - Azerbajdžan, Turkmenistan, Tadžikistan i dr.

Lokacije, prodaja i priznanja

Dva velika distributivna centra nalaze se u Zagrebu, Utinjska 39/2 i Osijeku, na adresi Donjodravskoga obala 6. Prodajni centar, s velikim izborom kupaoničkog namještaja, sanitarija, galanterije, sustava grijanja te sitnih vodoinstalaterskih materijala, za maloprodajne i veleprodajne kupce nalazi se na Škurinjama u Rijeci na lokaciji Osječka 39A. Za svoj je rad tvrtka primila brojne nagrade i priznanja među kojima su, da istaknemo neke, nagrada za menadžera godine u kategoriji srednjih poduzeća od Hrvatskog udruženja menadžera i poduzetnika HUM-CROMA u 2008. godini; plaketu za inovacije na 3. međunarodnom sajmu inovacija 2009. godine; prvu nagradu na izboru "Ulagač godine" u 3. kategoriji "Najinovativnije poduzeće" i brojne druge.

Cijevi iz asortimana tvrtke Vargon

Europapier krenuo sa Viscom i higienic programom

Europapier group jedan je od najvećih poslovnih subjekata na području CEE regije u prodaji i distribuciji papira. Zapošljava oko 770 ljudi, a godišnje prodaje više od 450 000 tona papira. Od 2012. godine Europapier je od Paperlinxa preuzeo tvrtku Adria Papir d.o.o. i danas na hrvatskom tržištu djeluje pod imenom Europapier Adria d.o.o. Spajanjem ova dva poduzeća proširena je paleta proizvoda koje nudi kupcima. Ovaj broj časopisa također je otisnut na papiru poduzeća Europapier Adria.

Uvođenje novog asortimana proizvoda, tzv. *viscom*, za print širokog formata samo je jedna stavka proširenja s kojom je krenula kompanija. Riječ je o asortimanu proizvoda namijenjenih vizualnim komunikacijama. Trenutačni asortiman proizvoda baziran je na četiri velika dobavljača i to : program folija njemačkog proizvođača Oracal, program papira na roli, program banneri i mesheva te program specijalnih materijala - prozorske grafike, filmovi za roll up bannere, city

light filmovi i slični proizvodi. Ovaj asortiman nadopunjuje već postojeći program kartona koji već prodaju za POS program. U bliskoj budućnosti kompanija planira ponuditi kupcima i pločaste materijale, a do kraja 2014. godine postati broj 1 u viscom segmentu i ponuditi još širu paletu proizvoda.

Druga inovacija u paleti proizvoda kompanije je asortiman higijenskih proizvoda tzv. *hygienic*.

Ovim se segmentom nastoji obuhvatiti papirna bransa, ali za nešto drugačiju primjenu. Trenutačna suradnja sa SCA grupacijom (Tork), globalno vodećom tvrtkom higijenskih proizvoda, omogućuje da Europapier Adria postigne uspjeh u tom segmentu na području Hrvatske i regije. Asortiman je baziran na higijenskim proizvodima "away from home" namijenjenim industrijskim postrojenjima, HoReCa kanalu, te zdravstvenim ustanovama. Osim samog papira, tvrtka nastoji ponuditi svu popratnu opremu (dispenzere, fenomate i dr.) kao dodanu vrijednost kojima nudi cjelokupnu uslugu svojim krajnjim kupcima. Briga o okolišu važna je stavka koju sama tvrtka potiče među svojim zaposlenicima. Tvrtka s kojom surađuje u higienic segmentu (SCA), također vodi politiku održivog razvoja i zaštite okoliša kao najveći privatni vlasnik šuma u Europi, a sam Europapier nudi uslugu reciklaže otpadnog papira svojim kupcima.

Na taj način Europapier Adria zaokružuje ciklus prodaje papira na području Hrvatske sve do njegove reciklaže i očuvanja prirode koja nas okružuje.

Je li i vaše dijete *žrtva* cyberbullyinga?

Elektroničko zlostavljanje, nasilje putem interneta, virtualno nasilje, elektronički *bullying* i *cyberbullying* samo su neki od naziva za takav oblik nasilja među djecom i mladima

Piše: Jelena Stipović

Pod time podrazumijevamo uporabu informacijskih i komunikacijskih tehnologija poput elektroničke pošte, mobitela, tekstualnih poruka, internetskih stranica ili blogova kako bi se promovirali namjerno i štetno ponašanje pojedinca ili skupine s namjernom da se naštetiti drugoj osobi. Danas kada djeca većinu svog slobodnog vremena, ali i onoga u školskim klupama, provodu uz mobitele i računala, ne čudi što se elektroničko zlostavljanje danas smatra fenomenom XXI. stoljeća. Pametni telefoni, koje danas posjeduje većina djece, omogućili su pristup internetu gdje god se oni nalazili i što god radili. Svakodnevne aktivnosti tako sve više zamjenjuju one virtualne-dopisivanje s prijateljima, razmjenjivanje materijala, životnih, ljubavnih iskustava... Ono što pritom zabrinjava jest da se među mladim i djecom događa sve više zlostavljanja, ali ne onog u fizičkom smislu, nego zlostavljanja putem društvenih mreža. Najčešći je oblik takvog zlostavljanja stvaranje različitih grupa mržnje na kojima zlostavljači objavljuju uvredljive fotografije i snimke svojih vršnjaka, nazivaju ih pogrdnim imenima, te ih ismijavaju, vrijeđaju i ponižavaju.

U 78% obitelji djeci nisu postavljena pravila o korištenju Facebooka. Tek 17% djece kaže da takva pravila u njihovoj obitelji postoje te da ih se ona i pridržavaju, a 5% djece priznaje da krše postavljena pravila

Problem je što se takve grupe ne mogu preko noći ugasiti. Potrebno je nekoliko mjeseci te da stotine ljudi prijavi takvu grupu *Facebook* administratorima, policiji i tek nakon što prođe tih nekoliko mjeseci grupe se ugase. No, tada već može biti kasno i posljedice mogu biti tragične. Djeca su izvršavala samoubojstva jer nisu mogli podnijeti uvrede, ružne riječi ili prijetnje preko društvenih mreža. To nisu samo slučajevi negdje u Americi nego su to slučajevi i u našim susjednim zemlja-

ma, ali i u nas. Djeca koja su zlostavljači često su oni s lošim uspjehom u školi, povučena su, socijalno izolirana, depresivna, anksiozna... No, to ne mora uvijek biti slučaj. Često djeca zlostavljaju virtualno druge zato što je netko njih zlostavljao u stvarnom životu pa je to neki njihov način osvete. Postoje i slučajevi kada nepopularna djeca i tzv. štreberi zbog nemoci u stvarnom životu, svoju moć iskazuju i pokazuju u virtualnom svijetu te zbog toga druge zlostavljaju. Važno je napomenuti kako je potrebno educirati roditelje koji moraju surađivati i sa školama, ali i s institucijama koje im mogu pomoći u prevenciji kako ne bi došlo do *cyberbullyinga*. Osim toga, važna je i suradnja s policijom te centrom za socijalnu skrb. Možemo slobodno reći i kako danas živimo u društvu "neodgovornog roditeljstva." Roditelji nekada iz neznanja, a nekada i svjesno, djeci kupuju pametne telefone, računala samo kako bi ih se riješili, samo zato što svi to imaju i to je na neki način i status u društvu, a pri tome ih uopće ne obuču (jer često ni oni sami to ne znaju) kako koristiti medije i nove tehnologije na ispravan način. Ne možemo reći da su internet i *Facebook* loši i da se ondje događaju samo loše stvari. I to je pogrešan pristup novim medijima koji često promiču učitelji i pedagozi u školama te djeci govore kako nema ništa dobro na tom *Facebooku*. Naša je zajednička zadaća u današnjem društvu promicati i proaktivno djelovati u prevenciji *cyberbullyinga*. Važno je neprestano naglašavati i govoriti im da razmisle o situaciji te djece koja su zlostavljana i reći npr. Kako bi tebi bilo da je netko napravio grupu da tvoju mamu (koja je učiteljica npr.) treba istući ili ubiti? Kako bi se ti osjećao? Tada bi im barem malo trebalo biti jasnije i trebali bi postati osvješteniji

Pokušala se ubiti zbog zlih komentara na Facebooku

što rade. Danas je problem i što se roditelji, djeca, profesori ne znaju kome obratiti i koga pitati za pomoć.

Istraživanje

Hrabri telefon i Poliklinika za zaštitu djece grada Zagreba proveli su ove godine istraživanje o iskustvima i ponašanju djece na internetu i na društvenoj mreži Facebook, na uzorku od 1489 djece u Hrvatskoj, u dobi od 11 do 18 godina, u školama u ruralnim i u urbanim sredinama.

Potvrđeno je ono što se i očekivalo: postoji gotovo potpuna pokrivenost dječje populacije Facebook mrežom. Naime, čak 93% djece ima otvoren Facebook profil, a njih 18% i više njih. Većina ispitane djece, njih 68%, otvorilo je svoj profil prije 13. godine, koja je granična starost kada je dopušteno pristupanje ovoj društvenoj mreži.

U većini obitelji djeci nisu postavljena pravila za korištenje interneta i Facebooka!

Takoder, prisutnost dječje populacije na Facebooku gotovo je neprekidna, jer 84% njih pregledava svoje profile i postavlja postove na mobitelu, koji uvijek nose sa sobom. Svako peto dijete tako na Facebooku provodi i više od tri sata dnevno, a polovica ispitane djece pregledava svoje Facebook profile i za vrijeme nastave.

Ipak, u 78% obitelji djeci nisu postavljena pravila o korištenju Facebooka. Tek 17% djece kaže da takva pravila u njihovoj obitelji postoje te da ih se ona i pridržavaju, a 5% djece priznaje da krše postavljena pravila. S porastom dobi djeteta, roditelji im postavljaju sve manje ograničenja vezana uz korištenje Facebooka, a upravo su djeca u dobi od 15 do 16 godina najugroženija skupina i za činjenje i za doživljavanje vršnjačkog nasilja. Tako obiteljska pravila za korištenje Facebooka

nema 93% djece koja čine nasilje putem Facebooka, kao i 88% djece koja nasilje na Facebooku i doživljavaju i čine.

U ukupnom uzorku djece uključene u istraživanje njih 12,1% je doživjelo nasilje na Facebooku, a 9,6% njih ponašalo se nasilno. Analizom skupine djece koja su na bilo koji način uključena u nasilje na Facebooku dobiven je postotak od 44,4% njih koji doživljavaju nasilje, 29,7% koji se ponašaju nasilno te 25,9% djece koji i doživljavaju i čine nasilje na Facebooku.

Najrizičnija su djeca koja i doživljavaju i čine nasilje na Facebooku!

Pokazalo se da djeca koja su nasilje na Facebooku i činila i doživljavala imaju najizraženije emocionalne i ponašajne poteškoće: narušenu sliku o sebi, sklonija su anksioznosti i depresivnosti te iskazuju više ljutnje i neprihvatljivih ponašanja, čak i od djece koja su isključivo počinitelji nasilja putem Facebooka. Anksioznost i depresivnost kod djece koja istodobno i čine i doživljavaju nasilje na Facebooku izražena je nego kod one djece koja nasilje na Facebooku isključivo doživljavaju.

Većina djece na Facebooku ima između 300 i 500 prijatelja, a najčešće informacije koje objavljuju na svom profilu privatne su fotografije i poveznice na različite sadržaje

Svako peto dijete izjavljuje da je nekoliko puta ili često primalo uvredljive poruke ili komentare putem Facebooka, svako drugo dijete je to doživjelo barem jedanput, a 9% djece priznaje da je to više puta činilo. O svakom četvrtom djetetu su putem Facebooka širili laži, a sedam posto djece priznaje da je to i samo činilo.

Svako šesto dijete navodi da im se netko ulogirao u njihov Facebook profil i u njihovo ime objavljivao neugodne informacije o njima, dok takvo ponašanje priznaje čak 8% djece.

Da je na Facebooku namjerno blokiralo ili isključivalo drugu djecu iz neke grupe s ciljem da ih izolira, priznaje 13% djece. Njih je 3% otvorilo grupu na Facebooku s ciljem ismijavanja ili vrijeđanja druge djece. Prijetnje je dobilo 15% djece, dok 7% djece priznaje da je prijetnje upućivalo drugoj djeci.

Većina djece na Facebooku ima između 300 i 500 prijatelja, a najčešće informacije koje objavljuju na svom profilu privatne su fotografije i poveznice na različite sadržaje. Čak 85% djece na svojim profilima dijeli puno ime i prezime, 36% e-mail adresu i 31% ime škole. U slučaju da ih nepoznata osoba pozove na sastanak putem Facebooka 18% djece navodi da bi možda pristalo. Možemo, dakle, zaključiti da internet i Facebook nisu isključivo dječji slobodan izbor, nego je nekoj djeci to jedini način druženja s prijateljima i bavljenja nekom aktivnošću.

Današnja djeca pripadaju generaciji koja je mnogo vještija u iskorištavanju mogućnosti koje nam internet pruža. Sudjelovanjem na društvenim mrežama djeca zadovoljavaju potrebu za druženjem s prijateljima i istraživanjem svijeta. Međutim, kako bi u tome bila sigurna i odgovorna potrebno im je vodstvo i potpora odraslih.

Osnovan Forum mladih UBH Prsten u Varaždinu

U varaždinskoj podružnici UBH Prsten već godinama djeluje velik broj mladih članova koji su 8. studenog osnovali Forum mladih u kojem će samostalno organizirati aktivnosti i planirati program rada. Podršku na osnivanju dobili su od svojih kolega i prijatelja iz Zagreba i predsjednika podružnice Marija Paurevića

Piše: Filip Biškic

Nakon dugogodišnjeg aktivnog sudjelovanja mladih članova u radu i djelovanju Podružnice, na inicijativu središnjice FM-a te uz potporu predsjednika Podružnice Marija Paurevića, napokon su se okupili aktivni mladi članovi. Tom prigodom održan je osnivački sastanak i druženje 8. studenog u prostorijama Podružnice. Prije početka sastanka nazočne su pozdravili predsjednik varaždinske podružnice UBH Prsten Mario Paurević i predsjednik Forum mladih iz Zagreba Tonči Visković. Zaželjeli su im mnogo uspjeha u radu te izrazili nadu da će se nastaviti uspješna suradnja Forum mladih u Zagrebu i Osijeku i novoosnovanog Forum mladih u Varaždinu. Za predsjednika Forum mladih u podružnici Varaždin izabran je Ilija Ponjavić, a za zamjenika Alen Ilić. Novoizabrano vodstvo nije skrivalo svoje zadovoljstvo izborom te su obećali da će opravdati povjerenje koje su im

jednoglasno dali svi nazočni članovi. Uz mnogobrojne članove Podružnice, svoju potporu osnivanju pokazalo je osmero članova zagrebačkog Forum mladih, koji su došli u Varaždin sklopiti nova prijateljstva i razmijeniti iskustva u radu u Forumu mladih. Pozdravnim govorom predsjednika novoosnovanog Forum mladih započeo je sastanak, koji je iskorišten kako bi se postavili temelji budućeg djelovanja podružnice Forum mladih. Mnoštvo iznesenih ideja, predloženi projekti te konstruktivni razgovori sudionika sastanka ulijevaju sigurnost u nastavak uspješnog djelovanja mladeži varaždinske Podružnice. Nakon sastanka uslijedilo je neformalno druženje uz kolo, pjesmu i zakusku.

Mladi članovi podružnice najviše sudjeluju u aktivnostima KUD-a Prsten, također su okupljeni u malonogometnoj ekipi, koja

redovito trenira i sudjeluje na humanitarnim turnirima. Osnivanjem FM-a varaždinske podružnice, stvoreni su preduvjeti da mladi iz Varaždina kao sastavni dio podružnice i Udruge svoje projekte i ideje ravnopravno predstavljaju ostalim tijelima Udruge. Koordinacija projekata, planiranje zajedničkih druženja i sve ono zbog čega smo okupljeni u Udruhu lakše je kada postoje formalne osnove. Ovom prilikom pozivamo mlade i one koji se tako osjećaju u drugim podružnicama da poduzmu korake i osnuju Forum mladih.

Predsjednik Podružnice Mario Paurević čestita Iliji Ponjaviću na izboru za predsjednika Forum mladih Varaždin

Obilježavanje 23. obljetnice pada Vukovara

Članice i članovi Foruma mladih UBH Prsten iz Zagreba Natalija Ivandić, Ilijana Čović, Tonči Visković, Filip Biškić, Mario Stančin i Ivan Nikolić posjetili su 15. studenoga Vukovar povodom 23. obljetnice njegova pada i odali počast žrtvama Domovinskog rata. Posjet je započeo kod Spomen-doma Ovčara, mjestu gdje je srpski agresor pogubio 261 ranjenika i civila. U blizini je masovna grobnica gdje su zapalili svijeće i nastavili prema Memorijalnom groblju žrtava Domovinskog rata. Mladi su im zahvalili za bezgraničnu ljubav, neiscrpnu hrabrost, ideale i život koji su dali za Vukovar i Hrvatsku. Zatim su posjetili i novootvoreni Memorijalni centar Domovinskog rata. Puni ponosa i dojмова iz Vukovara krenuli su put Osijeka gdje su nazočili godišnjoj večeri Prstena podružnice Osijek. Vrijeme

provedeno u Osijeku iskorišteno je za zajedničko druženje, ali i razgovore o budućim projektima s članovima Foruma mladih Osijek i FM Varaždin.

Dvadesetak članova Foruma mladih i Kluba žena iz Osijeka također su se 19. studenog, obilaskom Spomen-doma, Memorijalnog groblja žrtava i Memorijalnog centra žrtava, pridružili brojevi većoj od sto tisuća građana koji su ovih dana pohodili Vukovar. – Grad je odisao dostojanstvom i tugom koja svake godine na Dan sjećanja obuzme njegove građane, ali i sve nas. Osijek je blizu Vukovara i svake godine tradicionalno velik broj naših članova i građana Osijeka posjeti grad koji je simbol borbe za neovisnost Hrvatske i oda počast žrtvama – kazala je Snježana Rebuš, predsjednica Kluba žena u Osijeku.

Članovi
Foruma
mladih iz
Zagreba

Slavlje na Velesajmu

U organizaciji Kluba Alpbach Hrvatska i Hrvatskog društva za Ujedinjene narode u sklopu *Now We Move* kampanje 4. je listopada u jutarnjim satima održan dobro posjećen mini turnir revijalnog tona u NC Šalata na Velesajmu. Snage je na malonogometnom terenu odmjerilo pet ekipa mladih rekreativnih sportaša. Svoj doprinos kampanji koja ima za cilj realizaciju sportske vizije: postići više od 100 milijuna tjelesno aktivnih građana u Europi, te više od 600 tisuća u Hrvatskoj do 2020. godine, dali su i sportski osviješteni članovi Foruma mladih koji su izvrsnom igrom izborili finale u kojem su pobijedili ekipu organizatora HDUN-a. Čestitamo mladima na sudjelovanju i borbenom duhu te im želimo mnogo uspjeha u daljnjim natjecanjima.

Humanitarna akcija

“Mladi mladima”

Ima ljudi koji imaju malo, a daju sve što imaju. Takvi ljudi vjeruju u život i životno blago i njihove škrinje nikada nisu prazne. Kahlil Gibran

Piše: Filip Biškić

Forum mladih Udruge bosanskih Hrvata Prsten broji sedmu godinu postojanja i iza sebe, uz potporu ostalih klubova i donatora, ima mnoge uspješne projekte i humanitarne akcije. Smjer koji su zacrtali osnivači Udruge, upisan u Statut - druženje i povezivanje bosanskih Hrvata uz humanitarni rad i poslovnu, kulturnu i znanstvenu suradnju – smjer je koji je svih ovih godina uspješno pratio i Forum mladih. Rezultat toga je uspješnost tradicionalne humanitarne akcije “Mladi mladima”.

O prošlim akcijama

Cilj je akcije usrećiti djecu s poteškoćama u razvoju i nezbrinutu djecu u Bosni i Hercegovini. Naši članovi, prijatelji i donatori svake godine pomagali su da se akcija širi, a broj i veličina paketića konstantno raste. Od početka akcije, 2008. godine, osmijeh na licima djece u Jajcu, Sarajevu, Orašju, Kraljevici Sutjesci, Varešu, Odžaku i Novom Travniku izazivali su

darovi Foruma mladih UBH Prsten.

Osmijeh djece i darovanje potrebitih u božićno vrijeme primarni su cilj akcije, ali neizostavan je i duh zajedništva koji se širi među članovima Udruge i Foruma i njihovih prijatelja. Pakiranje paketića u blagdanskoj atmosferi ukrašenih prostorija Udruge i njezinih podružnica, uz šalu i pjesmu, tradicionalni je vrhunac višetjedne akcije. Članovi Foruma neizmijerno se trude animirati ostale

Želja Foruma mladih jest da uz darove djeci, institucijama olakšamo posao te, uz pomoć naših donatora i članova, omogućimo resurse za rad s djecom s poteškoćama u razvoju i njihov smještaj

članove i donatore kako bismo svi zajedno male anđele usrećili i izmamili osmijehe na njihovim licima i radost u njihovim srcima. Najsrjedniji su članovi Foruma mladih koji imaju mogućnost sudjelovati u dostavi tih paketića. Radost koja nastane među štitećnicima i iskrena, nevina, zahvalnost koja se očitava na njihovim licima najljepši je mogući dar za Božić koji osoba može poželjeti.

Mladi mladima 2014.

Forum mladih ove je godine u suradnji s plesnom školom Euroritam i KUD-om Prsten Varaždin organizirao je četiri plesne radionice humanitarnog karaktera. Želja je bila, uz ponudu novog sadržaja članstvu, prikupiti financijska sredstva za akciju. Ideja je stigla od istaknutih članica Foruma mladih i trenerica plesne škole Euroritam, sestara Jelene i Ive Kopčić, koje su nam se predstavile u prošlom broju časopisa Udruge Prsten.

Tri radionice su održavane u Vip Cafeu na Cvjetnom trgu, a četvrta u dvorani Gradske kavane na Trgu bana Jelačića. Plesnu poduku održavale su Iva i Jelena uz budno oko

Četvrta plesna radionica, održana u Grdskoj kavani, posvećena je učenju kola

gosp. Zlatka Kopčića koji je svojim savjetima i stručnošću pomagao sudionicima radionica odagnati tremu i prepustiti se plesnim ritmovima. Sudionici plesnih radionica naučili su plesati bečki valcer, disco fox, engleski valcer, dvokorak, rock 'n' roll i salsa. Radionica održana u Gradskoj kavani bila je *slag na torzi*. Mlade plesačice KUD-a Prsten iz Varaždina došle su u Zagreb pokazati kako se plešu kola, što je privuklo veliki broj članova.

Ova odlična prilika za zabavu, druženje i učenje plesa urodila je vrsnim plesničkim umijećem u bečkom valceru, disco foxu, engleskom valceru, dvokoraku, rock 'n' rollu, salsi te tradicionalnom kolu. Ovim putem zahvaljujemo obitelji Kopčić, KUD-u Prsten te svim sudionicima radionica. Uz pomoć sredstava prikupljenih plesnim radionicama,

te donacijama članova i prijatelja ove godine pripremljeno je 38 paketića namijenjenih štíćenicima Kuće nade u Odžaku i 97 paketića djeci s poteškoćama u razvoju u Centru Duga u Novom Travniku. Forum mladih u Osijeku pripremio je 45 paketića kojima će obradovati štíćenike Udruge za djecu s posebnim potrebama u Orašju. Uz paketiće, sredstva su se potrošila na kupnju opreme, higijenskih potrepština i namirnica za kojim su želju izrazile ravnateljice institucija.

Želja Foruma mladih jest da uz darove djeci, institucijama olakšamo posao te, uz pomoć naših donatora i članova, omogućimo resurse za rad s djecom s poteškoćama u razvoju i njihov smještaj. Posebno smo sretni što smo Kući nade u Odžaku kupnjom četiri tablet-računala omogućili održavanje radio-

nice o informatičkim tehnologijama kojima štíćenike upoznaju s okruženjem i potiču proces njihove prilagodbe. Želimo proširiti broj institucija i djece koje ćemo sljedeće godine razveseliti te nastavak rasta broja sudionika akcije i proširivanje na sve naše podružnice. Nadamo se da će se sljedeće godine i više donatora uključiti u akciju te ćemo institucijama moći osigurati značajnija sredstva kojima bi njihove opterećene proračune oslobodili pritiska. Radost djece, kao i sigurnost okružja koje im pomaže u razvoju i adaptaciji, odnosno institucija u kojima borave i djelatnika koji ih čuvaju, jesu i trebaju ubuduće biti najvažnija smjernica djelovanja akcije "Mladi mladima". U ime svih članova Foruma mladih, od srca hvala svim donatorima i onima koji su odvojili svoje vrijeme i trud na realizaciju ovogodišnje i svih dosadašnjih akcija. Bez vas ne bismo uspjeli.

Kako hrvatsko iskustvo može pomoći BiH u pregovorima s EU?

U prostorijama Hrvatske Paneuropske unije 12. je studenog održana 4. tribina u organizaciji Kluba znanstvenika UBH Prsten, HPEU-a i Hrvatskog agroekonomskog društva pod nazivom "Poljoprivreda Bosne i Hercegovine na vratima Europske unije – iskustva Hrvatske"

Piše: Ivana Kolovrat

S kakvom materijom se susreću pregovarači zemalja u pretpristupnim fazama prije ulaska u EU? Svaka zemlja borila se za svoje ekonomske, gospodarske i političke interese prije ulaska. Kako je Hrvatska vodila dijalog za pregovaračkim stolom EU-a u poglavlju poljoprivrede predstavio je mr. sc. Miroslav Božić, znanstvenik, državni dužnosnik i poduzetnik koji ima 11 godina iskustva na mjestu pomoćnika ministra poljoprivrede. Bio je sudionik ili voditelj pregovaračkih i ekspertnih timova za područje poljoprivrede počevši od aktivnosti vezanih za priključenje Hrvatske Svjetskoj trgovinskoj organizaciji (WTO) pa sve do pregovora s Europskom unijom. Bio je član brojnih međunarodnih tijela, koordinator i suradnik mnogih projekata. Danas radi kao savjetnik Uprave VIRO. Voditelj tribine bio je prof. dr. sc. Ivo Grgić s Agronomskog fakulteta Sveučilišta

Iza čvrstih vrata, teškim pregovorima, najveći dio (oko 90%) je bilo preuzimanje zakonodavstva EU-a, a samo 10% su stvari o kojima se pregovaralo

u Zagrebu, predsjednik Hrvatskog agroekonomskog društva i zamjenik predsjednika Kluba znanstvenika UBH Prsten. Na početku tribine okupljene su pozdravili domaćini i organizatori, prof. dr. sc. Ivo Grgić koji je dao riječ predsjedniku HPEU prof. dr. sc. Pavi Barišiću i predsjedniku Kluba znanstvenika UBH Prsten izv. prof. dr. sc. Viktoru Milarđiću. Iskustva Hrvatske u pregovorima s EU-om kao i naknadne spoznaje o mogućim neiskorištenim prilikama dobra su pouka za BiH jer najnoviji "signali" upućuju na to da bi ti pregovori mogli započeti u skorije vrijeme, a kao godina ulaska u EU sramežljivo se spominje 2025. Hrvatska je prošla do tada neobičajeno trnovit put da bi postala punopravna članica Unije. Nakon obavljenog *screeninga*

(dubinskom analizom usklađenosti hrvatskog zakonodavstva s europskim) u kojem je dobila naznake za pregovaračka pitanja, krenulo je višegodišnje pretpristupno pregovaračko razdoblje podijeljeno na 35 poglavlja na čelu s glavnim pregovaračem Vladimirom Drobňakom. Pritom se 45 posto *aquis communiteira* odnosilo na poljoprivredu i usklađivanje sustava državnih potpora, pa se s pravom može zaključiti da se radilo o najtežem poglavlju za pregovaranje.

Iako se o tome razdoblju govori u natuknicama i kao razdoblju misterioznih, iza čvrstih vrata, teškim pregovorima, najveći dio (oko 90%) je bilo preuzimanje zakonodavstva EU-a, a samo 10% su stvari o kojima se pregovaralo. Kod toga su početna polazišta poljoprivredne površine, broj stanovnika, poljoprivredna proizvodnja te poljoprivredna strategija zemlje pristupnice. Pregovori su često bili politizirani, korišteni kao lažna predizborna obećanja kao što su "da će se nakon ulaska Hrvatske u EU na selo vratiti 100 tisuća osoba"; "da će se uvesti moratorij na prodaju poljoprivrednog zemljišta na 12 godina" i sl. U stvarnosti, ulaskom Hrvatske u EU nastavljena je deagrarizacija, a moratorij zabrane prodaje poljoprivrednog zemljišta je 7 godina. Samo je Poljska ispregovarala 12 godina, ali su u obzir uzete povijesne okolnosti – objasnio je stanje na početku pregovora mr. sc. Božić. Iako političari olako i neozbiljno tvrde da Hrvatska može hraniti 20 milijuna ljudi, RH ima negativnu vanjskotrgovinsku bilancu. Tome "pogoduje" i smanjenje poljoprivredne proizvodnje te, prema posljednjim podacima EUROSTAT, stvorena vrijednost na godišnju jedinicu rada u RH 6900 eura u odnosu na 22 000 eura

RH ima osigurana izravna financijska plaćanja u iznosu od 373 milijuna eura godišnje, zatim 9,6 milijuna eura a za razminirano zemljište i 10,8 milijuna eura za tzv. vinsku otmotnicu

Mr. sc. Miroslav Božić, iskusni pregovarač s 11 godina staža na mjestu pomoćnika ministra poljoprivrede RH

prosjecka Unije što pokazuje da i dalje "gubimo ritam" proizvodnje iako smo u EU.

U pretprijetnom razdoblju, do 2006. godine, Hrvatska je bila korisnik pomoći iz programa SAPARD, a od 2006. IPARD-a i u tom razdoblju nisu "povučena" raspoloživa, predviđena sredstva. Neki od razloga niske iskoristivosti tih sredstva mogli bi biti i preklapanje tih mjera s nacionalnim potporama, za koje je bio predviđen jednostavniji postupak prijave, dok je EU administracija kompliciranija za hrvatske poljoprivrednike. Najsvjetliji primjer iskorištavanja potpora i EU fondova je Poljska zato jer ima izvrsno organiziranu proizvodnu politiku i snažne proizvođače koji su zemlji priskrbili maksimalnu iskoristivost potencijala koji unija stavlja na raspolaganje. RH ima osigurana izravna financijska plaćanja u iznosu od 373 milijuna EUR-a godišnje, zatim 9,6 milijuna eura a za razminirano zemljište i 10,8 milijuna eura za tzv. vinsku otmotnicu. No, riječ je o gornjoj granici plaćanja pri čemu npr. u sljedećoj godini iz EU-a možemo povući 35% sredstava, a ostatak je iz domaćeg

proračuna, ako bude sredstava. Tek 2022. godine ukupan iznos financijskih sredstava bit će iz EU fonda, a do tada se taj udio postupno povećava. Osim izravnih plaćanja, na dispoziciji su i izdašna sredstva za ruralni razvoj (tzv. drugi stup potpora) koji se ne dodjeljuje automatizmom nego na temelju projekata, ali se "još doraduje" program ruralnog razvoja pa

će tek tada sva predviđena sredstva biti na dispoziciji. Prednosti ulaska u EU su velika financijska sredstva koja se stavljaju na raspolaganje kroz fondove, te veliko i jedinstveno tržište, dok su nedostaci veliki konkurentski pritisak, slabljenje pozicija na tržištu regije i CEFTA-e, gubitak autonomije, velika ulaganja u okoliš i EU standarde.

Kakva je budućnost nuklearnih elektrana i nuklearne energije?

U dvorani Hrvatske Paneuropske unije održana je 27. studenog V. zajednička tribina Kluba znanstvenika i HPEU-a pod nazivom "Perspektive razvoja nuklearne energetike i posljedice na okoliš u RH i okruženju" dr. sc. Davora Grgića

Piše: Ivana Kolovrat

Okupljenu publiku pozdravio je i poželio im dobrodošlicu akademik Mislav Ježić, ugledni indolog i orijentalist, počasni predsjednik Hrvatske Paneuropske unije od 2003., kad na tu dužnost stupa prof. dr. sc. Pavo Barišić. Predstavio je rad Hrvatske Paneuropske unije u sklopu koje je tijekom godina organiziran velik broj skupova o kulturnoj baštini, ekonomiji i etici, ekologiji, dogovoren velik broj posjeta stranih izaslanstava, informiranje međunarodne zajednice o agresiji na Hrvatsku i zbivanjima u susjedstvu. U ime Kluba znanstvenika UBH Prsten nazočne je pozdravio prof. dr. sc. Viktor Milardić, izvanredni profesor na Fakultetu elektrotehnike i računarstva Sveučilišta u Zagrebu i moderator tribine.

Dr. sc. Davor Grgić bavi se nuklearnom energetikom više od tri desetljeća i jedan je od najvećih autoriteta na tom području. Sudjelovao je u remontima NE Krško te u više znanstvenih i primijenjenih istraživanja koje su financirali International Atomic Energy Agency, Westinghouse i GRS München. Suraduje sa Sveučilištima u Pisi, Milanu i Atlanti. Usavršavao se u Yankee Atomic Co. i Oak Ridge National Laboratory. Autor je i koautor više od 100 znanstvenih i stručnih radova iz područja nuklearne energetike objavljenih u časopisima, te na međunarodnim i domaćim skupovima. Predsjednik je HND-a, član

ENS-a, ANS-a i IEEE-a stručnih društava. Pridruženi je član HATZ-a. Član je odbora za sigurnost NE Krško (KSC); UO Fonda za komisiju NEK; tehničkoga potpornog centra pri DZRNS RH za slučaj nuklearnih nesreća. Na Fakultetu elektrotehnike i računarstva nastavnik je na predmetima: Nuklearno inženjerstvo, Sigurnost nuklearnih elektrana, Energijske tehnologije, Energijske pretvorbe, Laboratorij elektroenergetike te Okoliš i održivi razvoj.

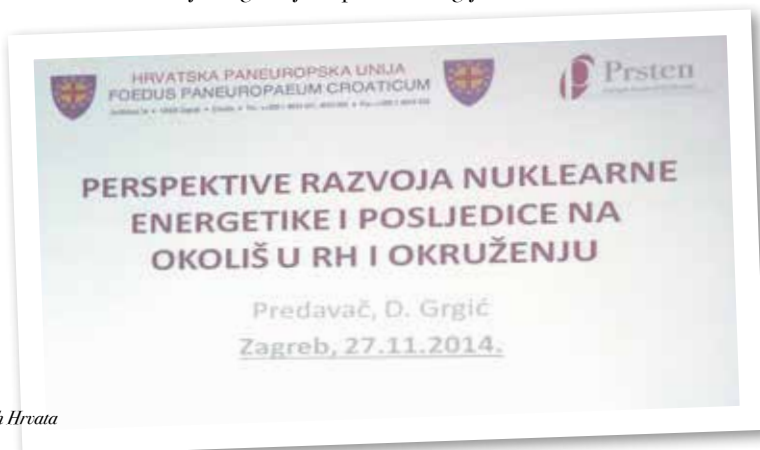
U uvodnom dijelu predavanja prikazan je kratki film francuske tvrtke AREVA, specijalizirane za nuklearnu i obnovljivu energiju u kojoj je zaposleno 45 tisuća ljudi o tri izvora energije koje su platforma budućnosti: nuklearna, energija vjetra i sunčeva energija i njihova sofisticirana tehnologija. U obnovljive izvore energije spadaju hidroelektrane, vjetroelektrane, sunčevo zračenje koje se koristi za zagrijavanje i proizvodnju električne energije, biomasa, bioplina te geotermalna toplina koja se dobiva iz Zemljine jezgre.

Nuklearne elektrane počele su se razvijati nakon II. svjetskog rata. U svijetu danas radi više od 400 nuklearnih reaktora, a oko 67 ih je u izgradnji. Toplinska energija

nastaje fisijom nuklearnog goriva u nuklearnom reaktoru a daljnji tehnološki proces je sličan kao u klasičnoj termoelektrani. U 2013. godini udio ukupne električne energije proizvedene u nuklearnim elektranama u svijetu iznosio je 19 posto. Najveći proizvođači nuklearne energije su SAD, Francuska i Japan. Neko vrijeme vladalo je mišljenje da je došao kraj nuklearnim elektranama, ali takav se stav promijenio. I Europska je unija priznala da su one dio budućnosti. Stručnjaci govore da su se, zahvaljujući novim tehnologijama, pokazale sigurnima i ne ispuštaju stakleničke plinove.

Svaka energetska tehnologija ima svoje prednosti i nedostatke. Na pitanje "koja je od njih zdrava" za stanovništvo i okoliš odgovor je višedimenzionalan i ovisi o strategiji koju svaka pojedina zemlja vodi. Znanstvenici su zaključili da emisija CO₂ utječe na klimatske promjene i kvalitetu zraka. Neki izvori energije imaju veliku emisiju CO₂, dok nuklearna energija ne stvara stakleničke plinove. S druge strane, veliki strah stanovništva izaziva nuklearni otpad koji je radioaktivan i do nekoliko tisuća godina, i za to je razdoblje potrebno osigurati visoke sigurnosne uvjete.

Pitanje je možemo li se posve osloniti na proizvodnju energije kad vjetar puše ili ima sunca? Ulaganju su skupa, zauzimaju veliku površinu, njihov dijagram proizvodnje energije je nepredvidljiv: energija se proizvodi neovisno o potrebama pa se javlja se problem skladištenja električne energije. U svijetu trenutačno postoji

U 2013. godini udio ukupne električne energije proizvedene u nuklearnim elektranama u svijetu iznosio je 19 posto. Najveći proizvođači nuklearne energije su SAD, Francuska i Japan

Dr. sc. Davor Grgić bavi se nuklearnom energetikom više od tri desetljeća i jedan je od najvećih autoriteta na tom području

konsenzus da se navedene energije trebaju nadopunjavati u svojevrsnom *energy mix*u, kombiniranim izvorima energije. Tu tvrdnju podržava i Međunarodna organizacija za nuklearnu energiju. S obzirom na rast stanovništva potrošnja je u porastu i razvijene zemlje rastrošno troše energiju na račun nerazvijenih zemalja. Novi energetski potencijali razvijaju se u Indiji, Kini, Pakistanu. Problem

izgradnje nuklearnih elektrana jest što su kapitalna ulaganja izrazito velika, ali buduća korist od njih je idućih šezdeset godina. U Hrvatskoj je ova tema bliska uskom krugu stručnjaka, a ignorirana i poprilično zastavljena u domaćim medijima, te redovito izostaje javna rasprava unutar širih masa. Hrvatska energetski ovisi o uvozu i svjetskim energetskim politikama koje su postavljene

blokovski. Prethodna Vlada je izradila Strategiju energetskog razvoja RH koju je ova Vlada proglasila lošom i krenula je s izradom nove. U međuvremenu smo bez Strategije. NE Krško koja je 50 posto u vlasništvu HEP-a i RH, a 50 posto u slovenskom, dugoročno je stabilan energetski izvor. I dok Hrvatska izrađuje novu strategiju, Slovenija planira novu nuklearnu elektranu pokraj postojeće.

Domaslovec, Željeznička 6, SAMOBOR
Tel: 385 (1)3380 120, Fax: 385 (1) 3380 126
Sveta Nedelja, Industrijska 5
Tel.: 385 (1) 3373 222, Fax: 385 (1) 3373 223
www.stipe-lucic.com,
E-mail: prodaja-sv.nedelja1@stipe-lucic.com

“Kamenski centar i klesarstvo Stipe Lucić” je tvrtka s dugogodišnjom tradicijom koju krase najmodernija tehnologija s vlastitim kapacitetima za rezanje blokova te obradu i montažu svih vrsta kamena.

Osim ekskluzivnih granita i mramora, sada smo proširili asortiman s mramorima i granitima iz Kine i Indije, po vrlo povoljnim cijenama.

O kavi u Gradskoj kavani promocija zbirke priča Julijane Matanović

U organizaciji Kluba žena UBH Prsten u ugodnoj atmosferi Gradske kavane na Trgu bana Jelačića održana je 17. rujna promocija najnovije zbirke priča naše najčitanije spisateljice i književnice Julijane Matanović "I na početku i na kraju bijaše kava"

Piše: Ivana Kolovrat

Julijanina čarobna riječ i vješta narativnost upakirana unutar omota najnovijeg naslova "I na početku i na kraju bijaše kava" privukla ja više od stotinu vjernih čitatelja i velik broj spisateljičinih istinskih prijatelja na predstavljanje knjige u prostoru prigodnog imena u čijem se nazivu krije ta, ljudima naših krajeva, draga i topla imenica kava-na. Promociju je moderirala poznata radijska voditeljica najugodnijeg glasa Sonja Šarunić koja već godinama vodi kultnu radijsku emisiju "Na kavici sa Sonjom". U svojim pričama autorica s lakoćom postiže veliku razinu privatnog prepoznavanja, a ova knjiga nakon uspješnih naslova "Zašto sam vam lagala", "Knjiga od žena, muškaraca, gradova i rastanaka" i drugih, smatra Zoran Maljković, urednik Mozaika autoričino je najzrelije djelo koje obiluje antologijskim pričama. Izvrsnom glumačkom interpretacijom priče "Samo

jednom se ljubi" glumica Anja Šovagović je dočarala duboku ljudsku intimu koja izbija uz ritual ispijanja kave. Ispijanje tog crnog napitka stoljećima je u našim krajevima ritual koji je zblizavao obitelj i bio rezerviran za velike najave, objave i slavlja, dok se danas pretvara u brzu kavu "s nogu", "coffe to go" koja se ispija u trku prema poslu, i... sve je češći odgovor na poziv za kavu "Nemam vremena!"

Podrobniju i stručnu analizu ovog dragocjenog remek-djela domaće književnosti dale su recenzentice doc. dr. sc. Mirna Brkić Vučina i prof. dr. sc. Dolores Grmača, obje bivše studentice profesorice Julijane

Matanović, mlade uspješne znanstvenice na polju humanističkih znanosti. Istaknule su kako im je trajno ostao u sjećanju profesoričin poziv nakon predavanja: "Ajmo na kavu!" Knjigom prevladava nostalgičan ton, osjeća se žal za prošlim vremenima, kada su

Promocija zbirke priča Julijane Matanović u Gradskoj kavani

žene dostojanstveno starjele i bile ponosne na svoje godine, kada su djeca bila samo djeca i nisu se crvenjela zbog jedne četvorke i roditelji ih nisu učili da budu čvrsti i snažni jer je svijet okrutan. Petnaest priča u kojima je glavni lik – Kava, a motiv – ispijanje kave uobličene su u koncept znanstvenog simpozija: plenarni dio, pauza i zaključci. I u ovoj zbirci priča autorica je “ispričala priču i tako je istrgnula iz sjećanja” kazala je Mirna Brkić Vučina. Dolores Grmača istaknula je da “studija o kavi i slavljenju života koji nepovratno nestaje, povlači se pred birokratizacijom, nametanjem ispeglanog modela savršenstva u kojem nema mjesta za okus i miris...”

Intimni i topli ugođaj pojačali su duboki tonovi sevdaha mlade glazbene umjetnice i kantautorice Elme Burnić s ljubavnim pjesmama *Što te nema* i *Jutros mi je ruža procvjetala*.

Ulomke iz zbirke čitala je Anja Šovagović

Osnivanje Kluba žena Osijek i KUD-a “Prsten“

Piše: Ivan Dominković

Nakon godišnjih odmora i ljetne stanke osječka podružnica krenula je aktivno u realizaciju brojnih planova. Naime, 6. rujna u ugodnoj atmosferi restorana Bischofu vlasništvu braće Petričević osnovani su Klub žena i Kulturno-umjetničko društvo “Prsten“. U nazočnosti tridesetak članova osječke podružnice sastanak je vodio predsjednik podružnice Osijek Marjan Jerković koji je na samom početku pozdravio sve nazočne te objasnio svrhu i zadaću novoosnovanih Kluba žena i KUD-a “Prsten“. Počasni gosti iz Zagreba bili su glavni tajnik Udruge Marjan Biškić sa suprugom Vericom Biškić te predsjednica Kluba žena iz Zagreba Gordana Jelavić.

Za predsjednika KUD-a “Prsten“ predložen je Ilija Marić, a za zamjenika Tadija Suvalj. Za predsjednicu Kluba žena osječke podružnice predložena je Snježana Rebuš, a za zamjenicu Kata Ravnjak. Nakon izbora predsjednici su ukratko predstavili svoje programe rada za iduće razdoblje. Potom je uslijedila večera i ugodno druženje.

Ciklus predavanja Žene u poduzetništvu

U organizaciji Kluba žena započinje novi ciklus predavanja Žene u poduzetništvu te pozivamo sve koji žele sudjelovati kao predavači i koje zanima ova tematika da nam se jave. Prvo i uvodno predavanje svog rada i djelovanja imala je Dubravka Kereković, prokuristica male tvrtke Vendu J.T. koja se bavi prodajom darovnog asortimana. U svijetu poduzetništva čitav svoj radni vijek, stekla je veliko poslovno iskustvo rada u Hrvatskoj koje je ukratko približila publici. Predstavila je tvrtku, kada je osnovana i njezino dvadesetogodišnje poslovanje, te s kojim se problemima susreću radnici i poduzetnici već više od desetljeća: neisplata plaća, neredovitim plaćanjima obveza koje male tvrtke u kratkom razdoblju gurnu u nelikvidnost i dugoročno ih unište; kakav je modus ponašanja žena u poslovanju. Kazala je kako su žene u postotku rijetke, ali vrlo cijenjene kad jednom postignu visoke pozicije u tvrtkama jer iza njih stoji iznimno plodan rad i veliko dokazivanje, borba protiv predrasuda i usklađivanje poslovnog i privatnog života. Na predavanju je istaknut podatak s okruglog stola “Žene poduzetnice“ da je u 2008. bilo je 18 posto žena poduzetnica, u 2013. 25 posto. Među obrtnicima ima 33 posto žena, a tendencija samozapošljavanja žena je u uzlaznoj putanji. Istraživanja u EU-u pokazuju da od 100 nezaposlenih osoba pet muškaraca, a petnaest žena pokreću samostalan posao i da taj podatak financijske institucije trebaju uzeti u obzir u planiranju poticaja.

Pomoć socijalno ugroženim obiteljima u Hrvatskoj Tišini

Članice Kluba žena Osijek u subotu 11. listopada donirale su humanitarnu pomoć trima obiteljima u Hrvatskoj Tišini koje su teško pogođene posljedicama svibanjskih poplava

Pripremila: *Snježana Rebuš*

Pet mjeseci od poplave u Hrvatskoj Tišini, gdje je razina vode u kućama bila metar i pol, u Bosanskoj Posavini većina povratničkih obitelji uspjela je sanirati osnovnu štetu: površinski posušiti zidove, promijeniti pločice i obojiti zidove kako bi koliko-toliko bili spremni za dolazak zime.

Prikupljanje humanitarne pomoći koje je UBH Prsten organizirao u podružnici i na nekoliko lokacija u Zagrebu urodio je velikim odazivom svih koji su željeli pomoći. Dio humanitarne pomoći, članovi osječke podružnice u kojoj je zabilježen najveći odaziv građana, po dogovoru raznose obiteljima u potrebi. Ovom prilikom članice Kluba žena u Osijeku na čelu s predsjednicom Snježanom Rebuš i zamjenicom Katom Ravnjak te još šest članica 11. listopada posjetile su tri obitelji u Hrvatskoj Tišini koje žive u teškim materijalnim uvjetima. Krenule su u jutarnjim satima, ponijevši 50 kutija humanitarne pomoći kombijem iz skladišta u Đakovu. U Hrvatskoj Tišini, obučene u tradicionalnu lokalnu narodnu nošnju, bile su na misi održanoj u 11 sati u Župi Tišina. Poslije mise posjetile su obitelji Agatić, Bertolović i Špijonjak kojima su uručene donacije. Svaka obitelj dobila je po 1500,00 kuna iz fonda prikupljenog na humanitarnom malonogometnom turniru u Đakovu te odjeću za malu djecu, novu posteljinu, ručnike. Prilikom dodjele pomoći i u razgovoru s članovima obitelji, žene su saznale više o teškim uvjetima života nakon poplava, a emotivne trenutke proživjele su sa suzama u očima.

– Drago nam je da smo tog sunčanog dana uspjeli pomoći ovim obiteljima i izmamiti osmijeh na lica žena iscrpljenih od borbe za opstanak.

Članice Kluba žena s članicama udruge Posavska žena koje djeluju u Hrvatskoj Tišini

U Tišini smo odradile prekrasno djelo, a Udruga Prsten još je jednom ovom lijepom gestom pokazala hrvatskom narodu u BiH da mislimo na njih i da su nam u srcu, te svakako IDEMO DALJE – poručila je predsjednica Kluba Snježana Rebuš.

Nakon donacija, uslijedio je dogovoreni susret s članicama Udruge Posavska žena. Gospode žive u Hrvatskoj Tišini, a Udrugu su osnovala kako bi negovale i čuvala narodnu baštinu svog rodnog kraja. U Župi ih je na svečanom ručku dočekaio župnik fra Stjepan Živković koji je zahvalio na pomoći. Na kraju posjeta obitelj članice Kluba žena Luce Jelavić iz Tišine ugostila ih je na svom velikom obiteljskom imanju.

Božićno ozračje

Svi su blagdani – blagdani, samo jedan je Božić. A članice Kluba žena s puno ljubavi već treću godinu zaredom kićenjem bora, unose božićni duh veselja s domjenkom, koji ga prati i završnim detaljima pakiranja darova za djecu za humanitarnu akciju “Mladi mladima” i socijalno ugrožene osobe u akciji Kap dobrote. Na ovim se aktivnostima okuplja veliki broj članova pa se tih dana u godini isprepleću smijeh mladih i zlatnih generacija u simfoniji želje da se pomogne, a sve kulminira činom obilaska domova, centara djece s posebnim potrebama. Obilježava se kraj godišnjih aktivnosti nakon kojih slijedi kratki predah i nastavak rada potkraj siječnja iduće godine.

Ove su nam godine članice Udruge Svjetlo iz Viteza poslale sliku božićne jelke koja je zasjala na Glavnom trgu u Vitezu drugu godinu zaredom.

Donacija udžbenika nakladnika Alfa iz Mostara izmamila je osmijeh na licima učenika

Članice Kluba žena s nastavnicima Osnovne škole A. G. Matoš u Vidovicama

Prstenove knjige sretno stigle u Vidovice

Članice Kluba žena UBH Prsten iz Zagreba uručile su početkom studenog donaciju od 1500 knjiga i 260 radnih bilježnica za hrvatski, njemački i engleski jezik, matematiku, te nastavni materijal za učitelje i nastavnike Osnovne škole A. G. Matoš u Vidovicama

Pripremila: Ivana Kolovrat

Pod sloganom "Svaka knjiga je važna", jer knjige su kao i ljudi: uče nas, vode, otkrivaju svjetove, krijepe, nadahnjuju, tješe, odgovaraju na najteža pitanja i nukaju da ih sami postavljamo... uspješno je završena akcija Kluba žena UBH Prsten. Velikodušno je podržana njihovim prijateljima nakladničkim kućama: AGM, Naklada Pavičić, Algoritam-Profil-Mozaik, Naklada Ljevak, Naklada Zadro, te Naklada-Gea iz Zagreba, te najvećim pojedinačnim donatorom, nakladnikom Alfa iz Mostara čija je direktorica Ana Babić i osobno posjetila školu A. G. Matoš u Vidovicama pokraj Orašja.

Uz njih, zahvalnost Kluba žena, dugujemo i prijateljima koji su prepoznali našu dobru namjeru: Poliklinici Eljuga, tvrtki Arno-Duo, književnicama Branki Primorac, Sanji Pilić i Julijani Matanović. Uz pomoć svakako i brojnih naših članova prikupljeni su: udžbenici, priručnici, lektira za osnovnu i srednje škole, te naslovi respektabilnih autora iz područja književnosti, društvenih i prirodnih znanosti, povijesti, religije i filozofije. Na taj je način popunjena i obogaćena školska knjižnica, ali i prvi put omogućeno pokretanje i knjižnica za odrasle. Sve će to biti moguće kada se saniraju štete nastale

Akciji prikupljanja knjiga velikodušno su se pridružile nakladničke kuće: Alfa iz Mostara kao najveći donator, te Naklada Zadro, AGM, Naklada Pavičić, Algoritam-Profil-Mozaik, Naklada Ljevak i Naklada-Gea

u svibanjskim poplavama u prizemlju škole, pa je ovo i poziv svima koji mogu pripomoći bržoj obnovi da se priključe.

U ovoj akciji je i naša članica, tvrtka FIS Vitez donirala hladnjak za školsku kuhinju. Gostoljubivi domaćini, učenici i nastavnici škole na čelu s vrijednom i upornom ravnateljicom Janjom Župarić dočekali su malu "delegaciju" iz Zagreba - predstavnice Kluba žena UBH Prsten: predsjednicu Gordanu Jelavić, zamjenicu Dragicu Šamiju, Vericu Biškić, Ivanu Kolovrat i voditeljicu humanitarne akcije Dinku Martinović Ivurek, te ih proveli kroz učionice i hodnike poplavom oštećene Osnovne škole,

koja je početkom 2014. godine obnovljena, a u svibnju poplavljena. Pohada je 131 učenik, a nastava se sada održava u dvije smjene na gornjem katu jer su u poplavi stradale četiri učionice, školska kuhinja i sportska dvorana. Nastavnici su mjesec dana dolazili u zaštitnim odjelima u školi nakon povlačenja vode koja se zadržala 20 dana. Ravnateljica Janja Župarić zahvalila je na pomoći i podsjetila da je ovaj kraj bio potpuno razoren '91. godine, pa marom svojih ljudi i uz pomoć onih koji su i sami osjetili životne nedaće, i obnovljen. Predsjednica Kluba žena Gordana Jelavić zahvalila je na toplom prijemu, predstavila Udruhu Prsten, način rada i organizaciju Klubova, dok je voditeljica akcije Dinka Martinović Ivurek opisala tijek prikupljanja knjiga i zahvalila spomenutim nakladničkim kućama i svim donatorima, članovima Prstena, ali i njihovim prijateljima, te posebno prof. dr. sc. Darku Tomaševiću, predavaču na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Sarajevu koji bio svojevrsno duhovno nadahnuće za ovu akciju.

Posebnu zahvalnost upućujemo Pavi Zubaku i tvrtki AutoZubak za dostavno vozilo, Ivanu Jelaviću za sigurnu vožnju, predsjednici Crvenog križa Orašje Ružici Mikić, tajniku Crvenog križa Draženu Mikiću, našem članu Damiru Dominkoviću koji su pomogli da knjige sigurno stignu do cilja.

Mirovine – ulaganje u fondove

U organizaciji Kluba žena i Foruma mladih 23. listopada 2014. održano je predavanje “Kada i kako osigurati veću mirovinu?” člana Upravnog odbora UBH Prsten Zorana Rivića i Katarine Komljenović koji su u dvosatnom predavanju približili slušateljima ovu kompleksnu temu

Piše: Ivana Kolovrat

Sto pojedinac može sam napraviti i kako može utjecati na svoja buduća primanja u mirovini? Posljednje ankete pokazuju da ljudi u zemljama zahvaćenim krizom izražavaju izraziti pesimizam i brigu oko životnog standarda u mirovini, iako, kad je model planiranja u pitanju pokazuje se da su skloni planiranju na kratki rok od tri do pet godina. Boje se da im primanja neće biti dostatna za osnovne životne potrebe.

Adekvatna mirovina, tako, iznosi 70 posto prihoda prije umirovljenja, no stvarna mirovina ne prati taj pokazatelj. U Hrvatskoj je ona danas 27,6 posto prosječne plaće. Trenutačni trend dobne granice umirovljenja povisuje se sa 60 godina za žene i 65 za muškarce u brojnim zemljama na 67 i 68 godina jer zemlje nemaju dovoljno novca za mirovine. Razlog tome je i urušavanje omjera zaposlenih i umirovljenih osoba 7:1 na gore, uzrokovano rastućom svjetskom gospodarskom krizom koja je povećala broj nezaposlenih. U Hrvatskoj je više od 400 000 nezaposlenih osoba, 1,1 milijuna umirovljenika prema podacima HZMO-a, od kojih više od 400.000 je sposobno za rad, uzroci su neodrživog omjera 1,2:1 onih koji plaćaju doprinose za mirovinu i onih u mirovini. Sustav međugeneracijske solidarnosti reformiran je 90-ih godina u sustav s tri stupa: međugeneracijske solidarnosti, uplaćuje se 15 posto doprinosa, a isplaćuje se iz državne riznice; drugi stup – obvezne osobne kapitalizirane štednje, uplaćuje se pet posto, a isplaćuje je doživotno mirovinsko osiguravajuće društvo i

treći stup – dobrovoljna osobna kapitalizirana štednja, koja je privremena i isplaćuje je dobrovoljni mirovinski fond na rok od 5 do 15 godina. Treći dobrovoljni mirovinski fondovi mogu biti otvoreni i zatvoreni. Jedini su oblik štednje u RH s dvije vrste državnih poticaja. Državna poticajna sredstva iznose 15% od uplata izvršenih u jednoj kalendarskoj godini, do maksimalno 750 kn; uplate do 500 kn mjesečno, odnosno 6000 kn godišnje ne smatraju se plaćom i porezno su priznati izdatak, tj. rashod. O vlastitoj budućnosti svakako se treba informirati i o njoj početi razmišljati što ranije, jedan je od zaključaka predavanja o mirovinskim fondovima.

Udruga "Svjetlo" – druženje u Zagrebu

Piše: Ivana Kolovrat

Upopodnevni satima 14. studenog predstavnice Udruge građana "Svjetlo" iz Viteza posjetile su članice Kluba žena u prostorijama UBH Prsten u Zagrebu. Na srdačnom susretu bilo je 20-ak žena koje su se obradovale ponovnom susretu nakon upoznavanja i druženja u Vitezu prošlog proljeća kada je Klub žena iz Zagreba posjetio nekoliko gradova u BiH. Gošće je riječima dobrodošlice pozdravila predsjednica Kluba žena Gordana Jelavić te ih ukratko upoznala o zadnjim aktivnostima Kluba, a i onim predstojećim. Posebno je istaknula humanitarne akcije pomoći ljudima u poplavljenim krajevima do posljednje akcije prikupljanja knjiga pod nazivom "Svaka knjiga je važna" za knjižnicu u Vidovicama. Domaćine je pozdravila i zahvalila na toplom prijemu predsjednica Udruge "Svjetlo" Dragica Jurčević kazavši da, iako je riječ o mladoj udruzi, iza njihova rada stoje značajni rezultati: kupljeni mamograf za bolnicu u Vitezu koji pokriva četiri općine, na kojem je obavljeno već 600 pregleda, akcije čišćenja grada, javne tribine

o ovisnosti, humanitarna akcija za djecu s posebnim potrebama za koju su namijenjena sredstva od prodaje božićnih čestitki. Uz pomoć Općine obnovili su jedan gradski prostor: gradsku galeriju i centar za mlade.

– Žaloso je koliko se mladih ljudi danas iseljava zbog ekonomskih razloga. Gospodarstvo, nažalost, još uvijek tone, ali mi se

ne predajemo, kazala je gospođa Juričević te podsjetila da će ove godine po drugi put nakon rata na glavnom trgu u Vitezu zaobliti božićno drvo od 15 metara. Okite ga građani ukrasima koje donesu iz svojih domova. Nakon sastanka druženje je nastavljeno na domjenku koji su pripremile članice Kluba žena.

Predstavljanje Udruge i Kluba žena u Beču

Piše: Ivana Kolovrat

U blagdanske dane četrnaest članica Kluba žena podružnice Osijek uputilo se 29. i 30. 11. na putovanje u najljepšu srednjoeuropsku metropolu Beč. Ondje ih je srdačno i gostoljubivo dočekao tajnik Udruge hrvatskih poduzetnika Austrije Franjo Blažević koji im je bio domaćin i vodič cijeli vikend.

U subotu su bile na svečanoj večeri Udruge Šokački divani u restoranu Casablanca na kojoj su na pozornici predstavile UBH Prsten i rad Kluba žena pred više od 400 Hrvata podrijetlom iz naših krajeva koji žive i rade u Austriji. U svom govoru predsjednica Kluba žena Osijek Snježana Rebuš upoznala ih je kako je osnovan Klub žena, čime se bave te su na kraju govora dobile gromoglasan pljesak. Pozvala je sve

koji su zainteresirani da dođu u nedjelju u 12 sati na tribinu o karitativnom radu koja se održala u crkvi Am Hof Hrvatske katoličke misije u Beču. Tema tribine bile su karitativno djelovanje članica Kluba žena u Osijeku i duhovno bogatstvo žene koje se manifestira u radu, ljubavi, vjeri. – Zahvalna sam svima koji su omogućili da se čuje naš glas, glas žene koja živi život u nadi, poštujući Boga i s vjerom u ljubav i bolje sutra, kazala je predsjednica Kluba žena Snježana Rebuš. Tom prilikom dogovarana je suradnja sa ženama u Beču o kojima ćemo više pisati u ljetnom broju časopisa Prsten.

Na tribini je bio velik broj posjetitelja, a održana je poslije mise. U Beču su zapalile prvu adventsku svijeću, podijelile sve časopise Prsten i vratile su se pune dojmova s putovanja koje će im zauvijek ostati u sjećanju.

Na tribini održanoj u crkvi Am Hof Hrvatske katoličke misije u Beču

Članice osječkog Kluba žena na glavnom trgu u Beču

Akcija "Pomoć potrebitima" u Osijeku i okolici

Klub žena UBH Prsten osječke podružnice održao je redoviti sastanak 27. listopada u prostorijama podružnice. Sastanak je vodila predsjednica Snježana Rebuš, a na sastanku je bilo 14 članica. U dijelu posvećenom budućim aktivnostima dogovorena je humanitarna volonterska akcija Pomoć potrebitima potaknuta slavonskom svakodnevicom u kojoj je velik broj starih, nemoćnih, bolesnih, a društvo osiromašeno zbog visoke nezaposlenosti.

Članice Kluba žena dogovorile su formiranje mobilnog tima na čelu s Anom Matijević, koja ima više od 20 godina iskustva u humanitarnim projektima koje je stekla djelujući u brojnim udrugama. Uz voditeljicu Anu Matijević, patronažnu sestru, u obilazak starijih i nemoćnih, te bolesnih osoba uključile bi se i druge članice sukladno svom radnom rasporedu. – Ova je akcija upravo osmišljena, a nakon prvih primljenih poziva i dojava krenut ćemo u realizaciju. Voljne smo rado dati na raspolaganje svoje slobodno vrijeme kako bismo pomogli ljudima u nevolji. Danas i lijepa riječ i osmijeh imaju cijenu, ali to nas neće omesti da pomognemo našim sugrađanima, članovima Udruge koliko budemo u mogućnosti – kazala je Snježana Rebuš. Kontakt broj i e-mail, svima koji se žele priključiti akciji i pomoći, te onima u potrebi za pomoć, savjet i ostalo:

Ana Matijević, mob: 091 106 0030; e-mail: ana.tenja@gmail.com.

OKI d.o.o.

Za izradu vezenih oznaka na kape, majice, radna odijela, prodaju cjelokupne HZT opreme

V. Nazora 53, 31400 Đakovo
Tel/Fax: +385 31 810 692
Mob: +385 91 1543 706
e-mail: oki@oki.hr
www.oki.hr

Događanja

Večer članova i prijatelja UBH Prsten

Tradicionalna Večer članova i prijatelja Udruge Prsten održana 6. prosinca u hotelu Sheraton privukla je i ove godine više od 300 gostiju, visokih uzvanika iz svijeta politike, umjetnosti, gospodarstva i sporta. Uz bogatu gastronomsku ponudu na stolovima, pripremljen je raznolik spektar izvođača u popratnom kulturno-umjetničkom programu, te su svečano dodijeljeni ugovori o stipendijama novoizabranim stipendistima Zaklade Prsten. Program Večeri moderirala je voditeljica Karmela Vukov Colić započevši Večer čitanjem pjesme Jozefine Dautbegović *Zadnja bosanska zima* uz pijanističku pratnju

Piše: Ivana Kolovrat Foto: Zdravko Krsnik

Poseban pozdrav upućen je predsjedniku RH Ivi Josipoviću, članu Predsjedništva BiH Draganu Čoviću, izaslaniku predsjednika Hrvatskog sabora, predsjedniku Odbora za gospodarstvo Hrvatskog sabora Ivi Jelušiću, načelniku Glavnog stožera Oružanih snaga RH generalu zborna Dragi Lovriću, predstojnici Državnog ureda za Hrvate izvan RH Dariji Krstičević, predsjedavajućem Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine BiH Boži Ljubiću, predstojniku Ureda Predsjednika RH Viti Turšiću, savjetnici Predsjednika RH za gospodarstvo i sektorsku politiku EU Tamari Obradović Mazal, predsjedniku Vlade Županije Posavske Marijanu Oršoliću, Franji Topiću, predsjedniku HKD Napredak Sarajevo, gostima iz Udruge hrvatskih poduzetnika iz Beča na čelu s predsjednikom Mirkom Matkovićem, gostima iz Zajednice Hrvata BiH Šibensko-kninske županije na čelu s predsjednikom Goranom Babićem, te svim donatorima i prijateljima UBH Prsten.

Na početku večere sve nazočne goste pozdravio je domaćin predsjednik UBH Prsten Mijo Marić riječima dobrodošlice poželjevši im ugodnu večer u prijateljskom druženju. Pohvalio je rad svih članova koji su prepoznali najefikasniji oblik djelovanja kroz klubove žena, mladih, znanstvenika, poduzetnika, stipendista, utemeljitelja te je pozvao sve nazočne da se uključe sukladno svojim afinitetima u rad Udruge. Zatim je sve uzvanike pozdravila predstojnica Državnog ureda za Hrvate izvan RH Daria Krstičević koja je izjavila da je veliko zadovoljstvo biti dio realiziranih ciljeva Udruge koja se pokazala pouzdanim partnerom. "Ovo okupljanje pokazuje da se niste odrekli svojih korijena u BiH, a jedan od strateških ciljeva našeg ureda jest briga za Hrvate u BiH što pokazujemo financiranjem projekata i velikim brojem državnih posjeta od kojih je posljednji premijera RH Zorana Milanovića," istaknula je.

U ime predsjednika Hrvatskog sabora Josipa Leke, skupu se obratio njegov izaslanik

Tijekom večere upućena je zahvala svim donatorima koji su nesebično i od srca pomogli u prikupljanju sredstava za pomoć ljudima u poplavljenim područjima BiH, za Zakladu Prsten i druge humanitarne akcije Udruge

predsjednik Odbora za gospodarstvo Ivo Jelušić koji je nazočio svim prethodnim večerama, aktivno sudjelovao u radu Udruge, i sam je jedan od članova, te može posvjedočiti da je danas UBH Prsten jedna od najznačajnijih zavičajnih udruga.

Druženje visokih političkih predstavnika RH i BiH i članova UBH Prsten

Članice Kluba žena s predsjednikom RH Ivom Josipovićem

Plesni par prezentira klasične plesove

Svečana večera UBH Prsten
 protekla je u odličnom raspoloženju

Novoizabrani hrvatski član Predsjedništva BiH Dragan Čović u svom je obraćanju istaknuo da se Udruga Prsten zalaže za povezivanje Hrvata s obje strane Save, te da je u zadnjih godinu dana Hrvatski narodni sabor okupio najveći broj hrvatskih stranaka u BiH bez obzira na stranačku pripadnost te se zajednički bore za ravnopravan položaj Hrvata u BiH, jedinstvenu BiH i njezinu europsku budućnost.

U svom govoru predsjednik RH Ivo Josipović zahvalio je svojim domaćinima i prijateljima što su ga uveli u svijet Udruge Prsten, koja se svojim ukupnim društvenim radom zalaže za zaštitu interesa Hrvata u BiH. Politika Vlade RH prema Hrvatima u BiH je plemenita politika, politika potpore suverenoj BiH, sutra europskoj BiH i potpora Hrvatima kao konstitutivnom narodu u BiH.

Tijekom večere upućena je zahvala svim donatorima koji su nesebično i od srca pomogli u prikupljanju sredstava za pomoć ljudima u poplavljenim područjima BiH, za Zakladu Prsten

i druge humanitarne akcije Udruge.

Ponos i radost izazvala je svečana dodjela ugovora o stipendiranju desetoro mladih studenata kojima su puno uspjeha u obrazovanju i postizanju uspjeha poželjeli predsjednik Udruge Prsten Mijo Marić, zamjenik predsjednika Pavo Zubak, ravnatelj Zaklade Prsten prof. dr. sc. Vlado Guberac i predsjednik Upravnog odbora Zaklade Prsten Marko Pipunić.

Nakon uručjenja ugovora u ime stipendista zahvalila je stipendistica Jelena Stipović, studentica V. godine novinarstva na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu. – Dobiti stipendiju Zaklade Prsten koja iznosi mjesečno 800,00 kuna je zaista velika stvar i ona je dokaz da se zaista vrijedi truditi, raditi, učiti, da ne trebamo odustajati nakon možda početnih neuspjeha te je također dokaz da se svaki trud na kraju isplati i nagradi. Svjesni smo da je netko odvojio svoje novce, novce svoje djece kako bi pomogao nama studentima i danas-su-

tra nadamo se da ćemo i mi biti u mogućnosti pomagati drugima. Ova će stipendija svima nama, a posebno našim roditeljima biti veliko olakšanje jer se oni svakodnevno odriču kako bi nam omogućili studiranje. Svojim stečenim znanjima i iskustvima pridonijet ćemo radu Udruge Prsten, a kada se zaposlimo i Zakladi Prsten.

Trinaestogodišnja violinistica Matea Oršolić, veliki glazbeni talent Bosanske Posavine oduševila je svojim nastupom okupljene goste. Nekoliko tradicionalnih kola otplesao je KUD Prsten iz Varaždina koji već treću godinu marljivo uvježbava svoje članove u varaždinskoj podružnici. Standardne i latinoameričke plesove prezentirali su najbolji i najiskusniji plesni parovi iz plesne škole Euroritam. Za prepun plesni podij pobrinuo se tamburaški orkestar Lira Osijek i gošća iznenađenja, povratnica iz Kanade Jelena Kuliš Džoja. Bila je to večer za pamćenje uoči 10. obljetnice Udruge.

KUD Prsten iz Varaždina otplesao je nekoliko tradicionalnih kola

Druženje u Hotelu Sheraton prije večere

Forum mladih iz Varaždina za svojim stolom

Hrvatski premijer u Srednjoj Bosni

Srednja Bosna, gostoljubiva, topla i uvijek puna nade, svog najvećeg bogatstva, primila je početkom prosinca hrvatskog premijera Zorana Milanovića. Posjet je počeo u Sarajevu i obuhvatio još sedam općina u kojima Hrvati čine značajan dio stanovnika. U njima je Hrvatska, brojnim programima, financirala kulturne, zdravstvene i obrazovne projekte

Pripremila: Dinka Martinović Ivurek Foto: Zvonimir Čilić

Državu čine institucije, a ne volja gradonačelnika, premijera ili predsjednika države, nego pravila koja BiH čekaju u EU-u. Na tome trebate raditi, bez obzira na to što su Hrvati u BiH, jer većina ima hrvatsko državljanstvo, i državljani EU-a. Ovo je, ipak, za mnoge od njih sadašnji i budući dom. Zato ostanite ovdje, iako je na kraju sve vaš izbor,“ jasna je Milanovićeva poruka iz posjeta Srednjoj Bosni.

S predsjedavajućim Vijeća ministara BiH Vjekoslavom Bevandom, hrvatski je premijer otvorio novi Studentski dom “Dr. Dragutin Dujmušić” Hrvatskog katoličkog dobrotvornog društva u sarajevskom naselju Stup. Hrvatska je od 2012. za njegovu izgradnju i opremanje donirala 534.000 eura, a u tijeku je još jedan javni natječaj za projekt vrijedan 100.000 eura. Vrhbosanski nadbiskup, kardinal Vinko Puljić, pozvao je Milanovića da u Europi jače dignje glas kako bi podsjetio da u BiH žive i Hrvati. Don Anto Jelić, koji je vodio cijeli projekt, zahvalio je Milanoviću i dodao: “Vi ste hrvatski premijer koji je shvatio stratešku važnost opstanka Hrvata u BiH.”

“Nema nekog dubokog ni hrvatskog ni bošnjačkog pitanja u BiH. Postoji pitanje ustroja države, a Hrvati su u njoj konstitutivan narod..., oduvijek vitalni i jaki,“ izjavio je Milanović u Kreševu. Dodao je da je upravo hrvatska inicijativa, a koju su publicirali njemački i britanski predstavnici u EU-u, da bi BiH trebalo snažnije poduprijeti na putu k EU-u.

“U Kreševu su se ljudi očito bolje snažili i ne izgleda kao kraj iz kojega ljudi odlaze,“ kazao je Milanović dodajući kako mjesta poput Kreševa imaju posebnu važnost jer u njima, uz pomoć franjevaca, Hrvati čuvaju svoju snagu i vitalnost, ali izrazio i zabrinutost za težak život u Varešu koji je također posjetio.

Ispred kipa sv. Franje u samostanu u Gučoj Gori

Načelnik kreševske općine Radoje Vidović kazao je kako je Hrvatska do sada “obilno i nesebično” pomogla ovoj zajednici, primjerice ulažući oko 900 tisuća kuna u obnovu gradske dvorane, te za obrazovne i zdravstvene institucije. Neprocjenjiva vrijednost ovdje su franjevački samostan i crkva sv. Katarine iz XIV. stoljeća, čuvari dokaza života Hrvata - samostanski muzej sa stotinama vrijednih numizmatičkih, arheoloških i geoloških zbirki, te rariteti poput knjige “De re metallica” iz XVII. stoljeća i sablja što ju je ban Josip Jelačić darovao franjevцу Grgi Martiću. U tijeku je izgradnja nove muzejske zgrade, što financijski podupire Hrvatska. Nakon Kreševa premijer Milanović je otputovao u Žepče i Vitez kako bi s predstavnicima lokalnih vlasti razgovarao o stanju u tim općinama i programima pomoći u kojima sudjeluje hrvatska Vlada.

“Ovo je pravi način kada hrvatska Vlada rješava kapitalne objekte u jednoj općini.

Najveće su nam potrebe kada su u pitanju školski objekti,“ istaknuo je načelnik Općine Žepče Mato Zovko. U Novoj Bili Milanović je posjetio bolnicu “Dr. fra Mato Nikolić”, u čiju je izgradnju i opremu Hrvatska uložila više od 13 milijuna eura. Ove godine predviđeno je ulaganje još 117.000 eura.

Na kraju dvodnevnog radnog posjeta BiH, Milanović je obišao franjevački samostan u Gučoj Gori, a boravak u središnjoj Bosni izvršio je obilaskom Jajca.

Zaključio je da Vlada ne može utjecati na odluke gospodarstvenika iz Hrvatske gdje investirati, no podsjetio je kako to oni već čine upravo na području središnje Bosne. Premijer Milanović je potvrdio da Hrvati u BiH mogu računati na nastavak pomoći i potpore institucijama i projektima od ključnog značenja za njihov opstanak u toj zemlji i potvrdio mogućnost otvaranja konzularnog ureda RH na području središnje Bosne jer ondje živi oko 100 tisuća Hrvata.

Rad tijela Udruge

U proteklom razdoblju od početka rujna održane su dvije sjednice Predsjedništva, dvije sjednice Upravnog odbora 16. rujna i 18. studenog, te brojni radni sastanci klubova poduzetnika, žena, znanstvenika, Foruma mladih na kojima se pripremaju projekti, izlaže plan rada te predaju izvještaji o radu. Predsjedništvo Upravnog odbora je sukladno članku 26. Statuta uže, operativno tijelo koje provodi odluke UO, a čine ga predsjednik Udruge, zamjenik predsjednika, glavni tajnik, osam članova Udruge koje bira Upravni odbor na prijedlog predsjednika Udruge na prvoj sjednici novog saziva. U ovom sazivu članovi Predsjedništva su: Mijo Marić, predsjednik, Pavo Zubak, zamjenik predsjednika, Marjan Biškić, glavni tajnik, Zvijezdan Stanić, Ante Mandić, Vjekoslav Bratić, Draženko Mamić, Vjekoslav Jeleč, Ivan Tolić, Eva Mijatović, Ivan Marčeta.

7. usorsko prelo

Piše: Mato Nikić, predsjednik ZKUK-a

U restoranu Ćurak u Rugvici 27. rujna 2014., u organizaciji Zavičajnog kluba usorskog kraja iz Zagreba (ZKUK), održano je 7.usorsko prelo.

Načela zajedništva i otvorenosti prema svim ljudima dobre volje rezultirali su velikom odazivom prijatelja pa je velika dvorana restorana "Ćurak" i ove godine bila premala da primi sve one koji su došli biti dio ove manifestacije. Na taj su način iskazali i svoju ljubav prema rodnom kraju i prema Usori. Bilo je gostiju iz Usore, drugih krajeva BiH, Austrije, Njemačke i, naravno, cijele Hrvatske. Zahvaljujući bogatom repertoaru izvođača izvorne i zabavne glazbe te spektakularnim nastupima brojnih KUD-ova, atmosfera je bila odlična.

Priznanje usorskom kraju, ali i potporu radu Udruge dao je predsjednik Republike Hrvatske dr. Ivo Josipović. U svom govoru predsjednik Josipović je izrazio zahvalnost što je dio ove manifestacije te obećao veću potporu hrvatskom narodu u BiH. Kao dobar domaćin, ZKUK darovao mu je knjigu "Usora, prošlost, sadašnjost i životna svakodnevnica" i bocu izvorne usorske rakije. I gost i domaćin na Usorskom prelu Ilija Nikić, načelnik Općine Usora u svom je govoru istaknuo važnost povezivanja i očuvanja veza s rodnim usorskim krajem.

Ramski susreti

Ovogodišnjim Ramskim susretima u Zagrebu, kao i prijašnjih godina, prisustvovalo je više stotina Ramljaka. Naselje Sesvetska Sopnica smješteno je desetak kilometara istočno od Zagreba, a već preko dvadeset godina je mjesto okupljanja iseljenih Ramljaka i prijatelja Ramskog kraja.

U prepunoj crkvi svete Marije Andeoske svečano misno slavlje koje je započelo u 11 sati predvodio je fra Stjepan Lovrić. U propovijedi je istaknuo kako su susreti prilika za prisjećanje na rodni kraj, obnavljanje veza sa zavičajem ali i međusobno poštovanje i zajedništvo, unatoč svim suvremenim izazovima. Ujedno se postavlja pitanje - treba li doista svake godine ovakvog događaja? - Mi se prisjećamo nekih ljepših vremena stoga su ovo su prilike za

snaženje tih sjećanja i veza - istaknuo je Lovrić. Svetoj misi prisustvovali su brojni uzvanici iz javnog i političkog života Zagreba, Požege i Voloder-Popovača, u ime

Udruge Prsten nazočili su članovi Predsjedništva Ivan Marčeta, Vjekoslav Bratić, Vjekoslav Jeleč, Eva Mijatović, te Dinka Martinović Ivurek.

Frenčikovo i 100. obljetnica početka I. svjetskog rata

Piše: Želimir Prša

Zupa Zavalje proslavila je 4. listopada svoga zaštitnika sv. Franju Asiškog. Okupio se velik broj župljana Župe Zavalje i župljana Župe Bihać kao i oni raseljeni po Hrvatskoj i europskim zemljama pa sve do daleke Australije. Udruga bivše općine Zavalje organizirala je autobus iz Zagreba, a pridružili su se i župljani Župe Drežnik grad. Misno

slavlje predvodio je fra Mario Katušić, kapelan Župe Bihać. U ime Državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske na misnom slavlju bila je Ljubica Kardum Mijatović, a iz Instituta "Ivo Pilar" prof.dr.sc. Željko Holjevac. Ljubica Kardum Mijatović pozdravila je sve okupljene. Upoznata je s problemima ovih sela i nastojat će u suradnji s mjesnim zajednicama i Udrugom bivše općine Zavalje poduzeti aktivnosti da se stanje u njima poboljša. Izaslanstvo je

posjetilo Međudražje, Mali Skočaj i Veliki Skočaj. Dr. Željko Holjevac, profesor povijesti na Filozofskom fakultetu u Zagrebu i ravnatelj podružnice Gospić Instituta "Ivo Pilar" održao je predavanje u povodu 100. obljetnice Prvog svjetskog rata. Položeno je cvijeće na grob pokojnog župnika Mile Ivančića te na spomenik palim austro-ugarskim vojnicima na groblju u Zavalju. Ovogodišnji zbor Frenčikova, okupio je mnogo više vjernika nego proteklih godina.

Odavanje počasti na groblju u Zavalju

4. zavičajna večer Pougaraca

Veliko okupljanje i cjelodnevna proslava Pougaraca održana je 8. studenog 2014. godine u restoranu Čurak u Rugvici. Program je započeo u 9 sati ujutro sportskim programom: malonogometnim utakmicama, bacanjem kamena s ramena,

skok u dalj. Prijavljene momčadi i natjecatelji borili su se za novčane nagrade i pehare. U 19 sati služena je misa koju su vodili pougarski ujac, a potom je organizirana večera na kojoj su u sklopu kulturno-umjetničkog programa nastupili HKUD Po-

ugarje iz Daruvarskog Brestovca i KUD Zov zavičaja iz Rugvice. Za glazbeni dio programa pobrinuli su se pjevači Novica i Pila Dražetić i Mato Grgić. Tom prigodnom izabrani su najljepša Pougarica i Pougarac u narodnoj nošnji.

Cjelodnevni program privukao je velik broj Pougaraca

BiH kroz inozemno povećalo

Od samoga početka izdavanja poštanskih maraka, motivima na minijaturnim kvadratićima posvećivala se posebna pozornost: samo su likovi najviših državnika (kraljevi, carevi) mogli biti portretirani na markama

Piše: Ivo Aščić

Daljnjí razvoj društva, izumi i tehnološki napredak učinili su marku prestižnim medijem za prikazivanje različitih događaja, zaslužnih osoba, ali i promidžbenih poruka. Zbog velikog broja izdavača maraka, kojih je danas u svijetu oko 250, jasno su propisana pravila i načini izdavanja maraka na nacionalnoj i na globalnoj razini. Između ostalog, Svjetskom poštanskom konvencijom definirani su elementi koji se moraju nalaziti na poštanskim markama: naziv zemlje članice ili područja izdavanja, ispisan latiničnim pismom te nominalna vrijednost izražena: u načelu, u službenoj valuti zemlje ili područja izdavanja (slovom ili oznakom) ili pomoću drugih prepoznatljivih obilježja. Simboli države, službeni kontrolni znakovi i logotipi međuvladinih organizacija na poštanskim markama zaštićeni su na temelju Pariške

konvencije o zaštiti industrijskog vlasništva. Također, predmeti i dizajn poštanskih maraka povezani su s kulturnim identitetom zemlje, pridonose širenju kulture ili pomažu u očuvanju mira. Na markama koje su od iznimnog značenja za zemlju izbjegava se politički karakter ili teme uvredljive prirode vezane uz osobu ili zemlju. Nažalost, neki izdavači poštanskih maraka ne pridržavaju se uvijek Konvencije, npr. ne piše naziv zemlje latiničnim pismom (jedan od njih dolazi iz i BiH).

Ono što je prikazano na marki predstavlja određenu naciju (državu ili područje izdavanja) u danom trenutku. Najbolje to pokazuju bosanskohercegovački primjeri iz '90-ih godina prošlog stoljeća i oni izdani posljednjih nekoliko godina: referendum (Pošte Srpske, 1993.), proglašenje Hrvatske Republike Herceg-Bosne (HP Mostar, 1994.), vojne

odore – Turska (BH Pošta, 1996.), 30. kolovoza – Međunarodni dan nestalih osoba (BH Pošta, 2009.), Europsko prvenstvo u kajaku i kanuu – Banja Luka (Pošte Srpske, 2011.), etnološko blago – drveni plug (HP Mostar, 2013.).

No, kako BiH vide druge države i samostalni teritoriji odnosno izdavači maraka čija je politika izdavanja maraka i prikazivanja određenih motiva u skladu s tadašnjom državnom politikom?

Tema koja se bavi takvim markama podrazumijeva skupljanje (i proučavanje) stranih poštanskih maraka koje na bilo koji način dočaravaju nešto u svezi BiH ili ljudima koji su povezani s njome. U kratkom osvrtu autor članka se ne osvrće na politiku izdavača maraka i razloge njihova izdavanja već samo daje kratki pregled nekih izdanja kojima BiH prikazuju svijetu. Na čitateljima je da sami procjene viđenje nekih država Bosne i Hercegovine u svijetu. Navode se samo teme (i motivi), izdavači te godina izdanja nekih maraka povezanih s BiH: zastava BiH (Ujedinjeni narodi, 1999.), posjet pape Ivana Pavla II. BiH 2003. (Vatikan, 2004.), sudjelovanje Novog Zelanda u mirovnoj misiji u BiH (Novi Zeland, 2013.), međunarodno prijateljstvo gradova: Sarajevo – Doha (Katar, 2005.), Olimpijske igre u Sarajevu (Liechtenstein, 1984.), podjela humanitarne pomoći (Grčka, 1999.), za mir u BiH (Turski Cipar, 1996.) obnova Starog mosta u Mostaru (Hrvatska, 2004.), vodopad na Plivi u Jajcu (Mađarska, 1973.), građanski rat u BiH - prikaz vojnika i srpske zastave (Nevis, 2000.), posjet kralja Huseina jordanskim mirovnim misijama u BiH (Jordan, 1994.), Muslimani u BiH (Libija, 1994.), rat u BiH 1995. (Maršalski otoci, 2000.), mobilna sanitetska bolnica u Bosni (Samo, 1995.).

1. Zastava BiH, Ujedinjeni narodi 1999. 2. Apostolsko putovanje pape Ivana Pavla II. BiH 2003. 3. Podjela humanitarne pomoći u BiH, Grčka 1999. 4. Reprodukcija slike vodopada na Plivi i starog grada Jajca, slikara Tivadara Csontvary Kosztka (1853. – 1919.)

Priča o Travniku

U uskoj dolini Lašve, u središnjoj Bosni, podno visoke i slikovite planine Vlašić nalazi se srednjovjekovni grad Travnik - grad zanimljive i bogate povijesti. To je grad s vrijednim kulturnim naslijeđem, ali i grad veselih i nespupanih ljudi. Satkan je nitima prošlosti uraslim u svaki kamen lašvanske Sutjeske. Međutim, prošlost je iščezla, a ostale su pjesme, pripovijetke, legende, znani, a i oni maštom stvoreni junaci

Piše: Irena Magerl

Mnogi su Travnik opjevali i opisali, ali nitko nikada riječima nije tako oslikao ljude i njihov grad kao pisac, rođeni Travničanin i nobelovac Ivo Andrić, pa ni ova priča ne može bez ulomka iz njegova romana *Travnička hronika*.

Nikada niko u Travniku nije ni pomislio da je to varoš stvorena za običan život i svagdašnje događaje...

Njihov grad to je u stvari jedna tesna duboka raselina koju su naraštaji s vremenom izgradili i obradili, jedan utvrđen prolaz u kom su se ljudi zadržali da žive stalno, prilagodavajući kroz stoljeća sebe njemu i njega sebi. Sa obe strane ruše se brda strmo i sastaju pod ostrim uglom u dolini u kojoj jedva ima mesta za tanku reku i drum pored nje. Tako sve liči na napola rasklopljenu knjigu na čijim su stranicama, s jedne i druge strane, kao naslikani, bašte, sokaci, kuće, njive, groblja, i džamije.

Nikada niko nije izračunao koliko je sunčanih sati priroda uskratila ovom gradu, ali je izvesno da se sunce ovde docnije rađa i ranije zalazi nego u ma kojoj od bosanskih mnogobrojnih varoši i varošica. To ne poriču ni Travničani, ali zato tvrde da sunce, dok sja, nigde ne sja tako kao nad njihovim gradom...

Arheološka nalazišta dokazuju da je travnički kraj bio naseljen još u mladem kame-

nom dobu. U pisanim dokumentima prvi put se spominje kao župa Lašva. Naime, ugarski kralj Bela IV. izdao je 20. travnja 1244. godine povelju kojom se banu Matiji Ninoslavu, kao izraz blagonaklonosti i milosti potvrđuju posjedi u župi Lašva kod tri crkve. Župa se spominje u još nekoliko dokumenata, a o tim vremenima više govori Stari grad u Travniku, najbolje sačuvani grad iz doba srednjovjekovne bosanske države.

Stari grad je smješten na prirodno pogodnoj gradini okruženoj strmim dolinama Šumeća, Plavom vodom, i Hendekom, a samo je sjevernom stranom vezan za vlašičke padine. Svojim položajem grad je imao za cilj nadziranje puta i obrambenu funkciju. Srednjovjekovna tvrđava sagrađena je krajem 14. ili početkom 15. stoljeća, vjerojatno u vrijeme kralja Tvrtka II. ili kralja Ostoje, a potom proširena za kralja Stjepana Tomaša. Ime grada nije do kraja protumačeno, staro i zaboravljeno ime je Garbun. Sadašnje ime grada izvedeno je od naziva za srednjovjekovnog kraljevskog poreznika na travarinu. Pod imenom Travnik, prvi se put spominje 1464. godine kao mjesto gdje se kratko zadržao osvajač Bosne, sultan Mehmed II.

U razdoblju turske vlasti Stari grad je proširen i prilagođen vojnim potrebama, a služio je kao zatvor za spahije i vojne zapovjednike. Stari je grad svakako urbani začetak naselja

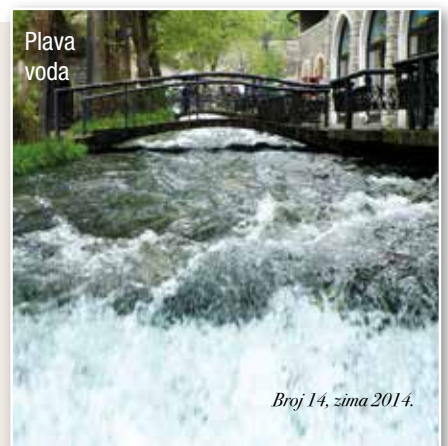
koje se dalje razvijalo u njegovu podgradu od najstarije ulice – Varoš, koja se spušta od Starog grada do doline Lašve gdje se naselje širilo prema zapadu. U više od četiri stoljeća turske vladavine u BiH Travnik ima osobit razvoj jer svoj najveći uspon doživljava u vrijeme opadanja turske moći.

Vezirska vremena

Godine 1699., preseljenjem vezirske stolice iz Sarajeva, Travnik postaje vezirska rezidencija. Od malog gradskog naselja – kasabe, Travnik prerasta u – šehar, glavni grad bosanskog pašaluka. U 143 godine, koliko je Travnik bio glavni grad, iz njega je Bosnom upravljalo 90 vezira, od kojih su neki dužnost obavljali dva i više puta. Veziri su na taj položaj dolazili sultanovom naredbom, a bio je to unosan položaj. Dolaskom vezira Travnik postaje, osim upravno i vojno, značajno zanatsko i trgovačko središte. Međutim, nisu svi veziri imali podjednako značenje za Bosnu i Travnik. Pojedini su bili osobito značajni jer su ostavili veoma lijepe orijentalne spomenike – česme, tekije (bogomolje), medresu (muslimanska srednja škola), bezi-stane (trgovine), hamame (javne kupaonice), sahat-kule, džamije, turbeta (nadgrobne spomenike, mauzoleje) itd. Među njima bilo je i onih koje su ljudi pamtili po dobru i zlu. O tome Ivo Andrić u svojoj priči Vezirov slon kaže:

Jeste li znali?

- Da je rijeka Lašva zlatonosna rijeka. Ispiranje zlata započelo je u vrijeme Rimskog Carstva, a nastavljeno u razdoblju srednjovjekovnog Bosanskog Kraljevstva i turske osmanske uprave.
- Običaj tetoviranja ruku katoličkih žena u Gučoj Gori i nekim drugim selima travničke okolice tradicijom se prenosi više od 2000 godina.
- Travnik je imao vodovod još u XVI. stoljeću.
- U Travniku je sve do Drugog svjetskog rata živjela najbrojnija židovska zajednica u BiH, nakon sarajevske.
- Da je najstarije muzičko društvo i vatrogasno društvo u BiH osnovano u Travniku.
- Travnik je jedini grad u BiH koji ima dvije sahat-kule i sunčani sat.

Travnik iz zraka

U nizu tolikih vezira bilo ih je svakojakih: i mudrih i čovečnih, i nemarnih i ravnodušnih, i smešnih i poročnih, ali i tako teških i opakih da o njima i sama priča prećutkuje najgore i najglavnije, kao što narod, iz sujevnog starha ne voli da pominje bolest i zle stvari po imenu. Svaki takav vezir bio je težak celoj zemlji, ali ipak najteži Travniku, jer svuda po Bosni on je vladao tuđom rukom, a ovdje je bio lično sa svojom nepoznatom čuđi, sa svojom pratnjom i poslugom...

Jedan od najokrutnijih vezira bio je Dželaludin Ali-paša, nazvan Dželalija, koji je umro u Travniku, gdje je i pokopan, i to, koje li slučajnosti, u istom turbetu s najboljim travničkim vezirom Abdulah-pašom Muhsin-zade koji je četiri puta bio postavljen za vezira.

Omer-paša Latas prenio je 1851. godine vezirsku stolicu u Sarajevo, zbog čega se iz Travnika sele mnogi trgovci i zanatlije te se umanjuje značenje Travnika.

Konzulska vremena

Uspon Francuske u doba Napoleona odrazio se i na diplomatske veze s Turskom. Tim povodom 1807. godine u Bosnu stiže prvi strani konzul – francuski diplomat Pierre David. Uz mnoge poteškoće i krize David je uspješno obavljao svoju dužnost osam godina, nakon čega je ukinut konzulat. Budući da je Austrija imala svoje planove za BiH, već 1808. godine u Travnik stiže i austrijski konzul pukovnik Paul von Mitterser. Odnos dvaju konzula nije bio prijateljski zbog sukoba interesa. Austrijski konzul je Travnik napustio 1820. godine nakon sukoba s Dželaludin-pašom.

Nakon višestoljetne turske vladavine Travnik u vrijeme Austro-Ugarske doživljava duboke kvalitetne promjene: gradnju željezničke pruge, nove ceste, prva industrijska postrojenja, škole i mnoge druge objekte koji su danas, zajedno s ranije nastalim građevinama, kulturno-povijesni i turistički atraktivni spomenici.

Stari grad je smješten na prirodno pogodnoj gradini okruženoj strmim dolinama Šumeća, Plavom vodom, i Hendekom, a samo je sjevernom stranom vezan za vlašičke padine

Osim Starog grada, tu su i travničke džamije. Turski putopisac Evlija Čelebija, koji je 1659. godine boravio u Travniku, opisuje 16 džamija. Svaka je imala nešto posebno i drugačije, a među njima se ističe Sulejmanija ili Šarena džamija. Njezine su osobitosti što joj je munara okrenuta na istok, umjesto, kako je pravilo, na zapad, i što postoji vjerovanje da posjeduje nekoliko dlaka iz Muhamedove brade koje je džamiji daraovao Sulejman-paša. Prozvana je Šarenom džamijom zbog oslikanih biljnih motiva na vanjskim i unutarnjim zidovima.

Najstarijom se smatra Jeni ili Nova džamija koja je sagrađena 1549. godine, a očuvana je do danas. Kao arhitektonska cjelina izdvaja se Hadži-alibegova džamija s česmom i sahat-kulom, na njezinu je zapadnom zidu ugrađen sunčani sat, jedini te vrste u BiH i u Europi. Među najbolje sačuvanim spomenicima turskog doba umjetničku vrijednost imaju turbeta (mauzoleji) koja se nalaze ispred hotela Lipa, a u njemu su pokopani, već spomenuti najbolji i najgori travnički veziri u jednom, te Perišan Mustafa-paša u drugom.

U glavnoj je ulici prva kuća sagrađena u europskom stilu 1858. godine. To je tzv. Hafizadića kuća, nazvana po obitelji koja je postala njezin vlasnik, a sagrađio ju je mađarski

liječnik dr. Galanthay koji je nakon neuspjele revolucije napustio Mađarsku i dobio azil od Turaka te se nastanio u Travniku.

Uz ostale škole, Travnik je 1882. godine dobio gimnaziju. To je, poslije sarajevske, najstarija gimnazija u Bosni i Hercegovini. Bila je u vlasništvu Nadbiskupije vrhbosanske, a vodio ju je isusovački red. U njoj se radilo po uzoru na klasične gimnazije u Austro-Ugarskoj pa su i profesori bili Austrijanci, Česi, Slovaci i Hrvati. S vremenom je postala najopremljenija škola, s knjižnicom, etnografskom, numizmatičkom, kemijskom, fizičkom i arheološkom zbirkom. Svojim se radom osobito istaknuo prof. dr. Erih Brandis koji je na Vašiću otkrio nekoliko endemičnih vrsta flore i faune. Travnička gimnazija radi i danas, a nakon posljednjeg rata dijelom je vraćena Nadbiskupiji te je otvoren Katolički školski centar Petar Barbarić.

Zbirku iz nekadašnje gimnazije naslijedio je Zavičajni muzej, a sačuvana je i danas. Zgrada u kojoj je muzej nekada je bila zdravstvena ustanova napravljena u vrijeme Kraljevine SHS, a njezinu je gradnju financirao, a da vjerojatno nikada nije ni čuo za Travnik, tada najpoznatiji bogataš svijeta – Rockefeller.

Travničke priče

Mnogo je zanimljivih travničkih priča, a jedna posebno. Travnički su gimnazijalci 1887. godine čestitali rođendan caru Franji Josipu. U znak zahvalnosti on je pitao čime da ih daruje, a na to je iz Travnika dobio odgovor – s obzirom na to da učenici nikada nisu vidjeli lava i tigra, poželjeli su upravo to. Iz Beča su uskoro u Travnik stigli preparirani lav i tigar, koji se i danas mogu vidjeti u Zavičajnom muzeju.

Dao je ovaj grad zanamenitih osoba, a najveća je književnik Ivo Andrić koji je rođen u Travniku 9. listopada 1892. godine. Njegova je rodna kuća obnovljena i danas je muzej koji sadrži piščeva djela te fotografije sa svečanosti dodjele Nobelove nagrade 1961. godine, a radna je soba opremljena originalnim etnomaterijalom iz ovoga kraja.

Turistička razglednica toga grada zasigurno sadrži još mnogo znamenitosti. Vjetrovi davnih i netom završenih ratova od nekih su načinili samo trag, od nekih su ostale materijalne uspomene, a neke će to tek jednog dana postati. Ili je to sve Travnik već danas? Ne, nikako! On je odavno na sporednom putu velikih političkih i gospodarskih zbivanja, gdje se našao s nevelikom industrijom i tek kao županijsko središte. Ali onaj tko dođe u Travnik, osjetit će da su se prošlost i sadašnjost ujedinile kako bi tamošnjim ljudima pomogle u egzistenciji. Travnik ima samoga sebe i Vlašić planinu – vjernog zaštitnika doline i grada.

Bosanske pletilje čipki

Nekoć su naše bake, baš kao i njihove majke, kad nisu bile u polju i kuhale, u rukama držale ručni rad. Danas o čipkarstvu govorimo kao o tradicijskom zanatu – skupu tehnika koji je potrebno sačuvati od zaborava

Pripremila: Ivana Kolovrat

Ovaj neodoljivo privlačan ukrasni dio odjeće, onaj "čipkasti", nastaje mukotrpnim, strpljivim ručnim radom koji zahtijeva vrhunsku spretnost i koncentraciju. Čipkarstvo se razvija u renesansi među plemstvom, ali u Hrvatskoj i BiH se raširilo među seoskim stanovništvom kroz ukrašavanje tradicijskih nošnji, izradu stolnjaka, nadstolnjaka, jastučnica, plahti, rublja, prostorija u kućama općenito.

U Hrvatskoj su najpoznatije dvije lokacije gdje se izrađuje najpoznatija i najcjenjenija čipka Pag i Lepoglava, i treća na Hvaru. U Bosni i Hercegovini poznate su tehnike izrade čipke priplet – izrada čipkastih ukrasa na odjeći sa šivaćom iglom. Očuvana je u okolici Dervente, a potječe iz Hercegovine. Druga poznata tehnika izrade čipke, a izrađuje se u okolici Orašja, je necanje. Na početku se izradi jedna mreža na koju se naveze motiv, i treća tehnika je

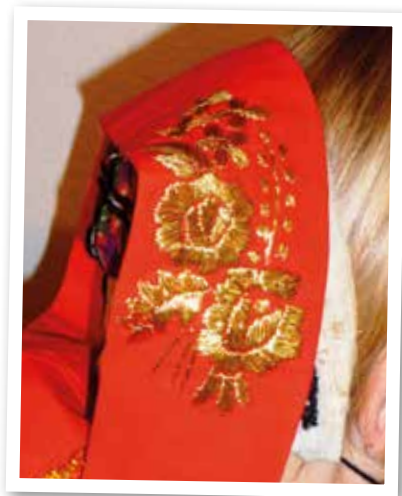

keranje kojim se izrađuju ukrasni rubni dijelovi odjeće i oglavlja. Keranje je najraširenija tehnika izrade čipke u BiH i koriste je sva tri naroda.

Kako bi se čipkarstvo u našem dijelu Europe sačuvalo od zaborava Udruga za očuvanje i promicanje tradicijske kulture u Bosni i Hercegovini "Stećak" i Duhovni centar – Karmel sv. Ilije organizirali su dvije godine zaredom "Dane čipkarstva u Bosni i Hercegovini – dijalog žena ostvaren nitima". U Hrvatskoj se već 18. godinu održava Međunarodni festival čipke u Lepoglavi čiji je partner Bosna i Hercegovina na kojem su

se predstavili izlagači iz 13 zemalja. Tom prigodom izložena je zbirka jedinstvenih keranih ručnih radova koji se nalaze u Etnografskoj zbirci samostana, Karmelu svetog Ilije, kod Buškog jezera u okolici Tomislavgrada.

Gospođa Luca Šošić iz Oštre Luke pokraj Orašja pokazala je mali dio svojih radova

Majstorice čipkarskog zanata

Vrijedne ruke naših žena izrađuju neprocjenjivu tradicijsku kulturnu baštinu. Tragom usmene predaje stigli smo do gospođe Luce Šošić u Oštru Luku pokraj Orašja koja je izradila zavidnu kolekciju ručnih radova koristeći se različitim čipkarskim tehnikama. Brojne radove poklonila je muzeju u Karmelu svetog Ilije, a kod kuće čuva prekrasne ponjave, vezove, stolnjake, pregače, narodne nošnje neprocjenjive kulturne vrijednosti. Gospođa Luca surađuje s KUD-om u Oštroj Luci za čije članove izrađuje narodne nošnje.

U Sesevskoj Sopnici stanuje vitalna baka Mara Kozina koja se za čipku počela zanimati u ranoj dobi uz svoju majku u rodnom selu Šušnjari pokraj Dervente. – Nekada su žene u selu zajednički heklale, čupale vunu, malo se radilo, pa malo plesalo kolo. Bili smo siromaš-

Razgovor s o. Zvonkom Martićem na Međunarodnom festivalu čipke u Lepoglavi

Međunarodni festival čipke u Lepoglavi

Gospoda Mara Kozina iz Modrana pokraj Dervente bavi se čipkom od djetinjstva

niji, ali smo se puno više smijali. Uz rad na zemlji i djecu nisam stigla puno heklati. Kad smo za vrijeme rata došli u Zagreb, posvetila sam se samo ručnom radu – ispričala nam je gospoda Mara pokazavši prava remek-djela radova od čipke. Brojne ukrase za nošnje izradila je za Zavičajni klub Plehan. Kaže da bi rado podučila ovim tehnikama mlade djevojke koje imaju želju naučiti raditi čipku.

Čipkarstvo BiH danas?

Čipkarstvo BiH na temelju onoga što se čuva u samostanu, u Duhovnom centru Karmela s. Ilije, predstavljeno je kroz različita, nama dostupna povijesna razdoblja, znači od početaka kada je čipka bila samo ukras odijelu i tekstilnom ruhu, a poslije se razvila kao samostalni predmet. Čipkarstvo BiH malo je podijeljeno. Necanu čipku, to je tehnika izrade šivaćom iglom, poznaju žene sva tri naroda. Međutim, Bošnjakinje su je najviše razvile, pokazale njezinu specifičnost preko različitih predmeta. Necana čipka je mrežasta čipka koja se pleće i veže, karakteristična je za jedan uski krug sela u okolici Orašja i samo ga Hrvatice danas poznaju, kod Srba su postojale te tehnike, ali su se s vremenom izgubile, sada ih više nema. Ono što Karmel nastoji s Udrugom Stećak, koja je i organizirala predstavljanje BiH kao zemlje partnera, jest da pokaže te različitosti konstitutivnih naroda, ali i da organizira druženja. Zato naši dani čipkarstva imaju naziv "Dijalog žena ispričan nitima" i upravo je to što i

Karmel želi kroz zbirku tradicijske odjeće, nakita, čipke, povezati i prikazati mjesto BiH čipke unutar europske čipke i zato je jedna od naših aktivnosti prikupiti europske čipke. Sada imamo uzorke čipke iz 13 zemalja.

Kakva je mogućnost obnove čipkarstva u BiH?

U BiH su Bošnjaci unutar svoga etničkog korpusa učinili najviše na očuvanju čipkarstva. Oni imaju nekoliko udruga koje su obnovile tu tehniku i razvijaju je. Kod Hrvata je u okolici Orašja ponovno počelo oživljavati necanje. Ali ima jedna tehnika koja polako izumire, ovdje je predstavljena, to je tehnika pripleta, rašiva iz okolice Dervente. To je oblik izrade čipke sličan venecijanskoj čipki no ona se nažalost nije nikad razvila, jer je taj kraj raseljen. Ali na našu sreću ima još nekoliko žena koje žive u okolici Zagreba koje to znaju i pomalo rade. Nadam se da će raseljeni Hrvati iz okolice Dervente i Bosanskog Broda obnoviti tu tehniku izrade čipke koja je iznimno vrijedna i značajna za čipkarstvo BiH.

Samostan i crkva svetog Franje u Gućoj Gori

Poznati franjevački samostan i crkva sv. Franje izgrađeni su prije više od 150 godina (1856 - 1859). Tada je to bila jedna od najvećih građevina na prostorima BiH

Razgovarao: Tomislav Rajić

Fra Drago Pranješ, gvardijan samostana, koji je rođen u gućogorskoj župi, odnosno u selu Gornje Maljine, nedaleko od samostana, otkrio nam je mnoge povijesne detalje o samostanu, ali i njegovo današnje stanje, tijek obnove i dr.

Možete li nam nešto reći o crkvi i samostanu, o njihovoj povijesti, gradnji i značenju za katolički i hrvatski puk ovog dijela Bosne?

Polovicom XIX. stoljeća, dakle još u vrijeme turske vladavine Bosnom, narasle potrebe tadašnjeg katoličkog puka zahtijevale su gradnju više crkava (i samostana) koje će zadovoljiti te potrebe. Zahvaljujući političkim promjenama u Osmanskom Carstvu, dobivena je dozvola za gradnju crkve i samostana u G.Gori. U Guću Goru su i prije toga dolazili fratri iz samostana Fojnice i obavljali pastoralne dužnosti. Tako su u Gućoj Gori imali svoj tzv. hospicij, prenočište, gdje bi povremeno boravili kako bi mogli duhovno skrbiti o tadašnjim vjernicima na ovim prostorima. Samostan se gradio na inicijativu i pod nadzorom biskupa fra Marijana Šunjića, rodom iz sela Bučići kod Novog Travnika. Inače, selo Bučići puno je starije naselje od Novog Travnika. U to doba fra Marijan je bio apostolski vikar Bosne Srebrene. Bio je iznimno nadaren i obrazovan čovjek, kako fratri znaju biti, duhom širok, poliglot koji je govorio sedam jezika. Imao je vrlo velik poznanika, utjecajnih ljudi tog doba, u Zagrebu, Beču, Rimu i drugim važnim središtima što je iskoristio za ostvarenje svojeg nauma. Sve je radio s ciljem da bude na dobro narodu kojemu je pripadao.

Što se tiče gradnje, crkva je bazilikalnog tipa s dva zvonika, izgrađena 1856. godine u neoromaničkom stilu. Gradnja samostana započela je odmah nakon izgradnje crkve, tj. 1857. godine i u najvećoj mjeri završena do 1859. godine. Ta se godina smatra godinom izgradnje. Samostan je izgrađen po uzoru na klasične talijanske samostane u obliku kvadrata

Fra Drago Pranješ

od koji je jednu – ovdje zapadnu stranu – činila crkva. Imao je dva kata s unutarnjim slobodnim dijelom – klaustrom – koji je bio uokviren s 58 prekrasnih kamenih stupova.

Iz ovog samostana, tako strateški pozicioniranog mjesta, franjevci su opsluživali duhovne i vjerske potrebe katolika lašvanske regije, od Bugojna i Jajca pa do Viteza i Zenice.

Njegovom izgradnjom stvoreno je duhovno-kulturno-prosvjetiteljsko središte regije, odnosno sjedište duhovnog i intelektualnog života Bosne Srebrene. Može se slobodno reći da je Guća Gora zbog samostana i danas zaštitni znak Hrvata i katolika ovog dijela Bosne i Hercegovine.

U svojoj sto pedeset godišnjoj povijesti samostan je prošao vrlo burno razdoblje. Sve ono što se događalo na ovim prostorima neizbježno se ticalo i samog samostana i crkve.

Kada pogledamo njegovu povijest, ostao je i opstao i nadživio pet država i to: Osmansko Carstvo, Austro-Ugarsku Monarhiju, Kraljevinu Srba, Hrvata i Slovenaca, odnosno Kra-

levinu Jugoslaviju, Socijalističku Federativnu Republiku Jugoslaviju i sada državu Bosnu i Hercegovinu.

Očito je da je od izgradnje pa do danas samostan doživio i proživio vrlo burno razdoblje s obzirom na sve moćnike koji su gospodarili ovim prostorom i ljudima?

Svakako. Osim zuba vremena na samu zgradu crkve i samostana ostavljali su svoj pečat razni moćnici. Ono što je učinilo vrijeme bilo je lako popraviti i rekonstruirati, međutim, mnogo je teže popravljati ono što ljudi u svojoj lošoj ili zloj namjeri učine. Može se reći da su burna vremena, promjena različitih vladara i moćnika različito utjecali na samostan.

Sve do pred sami kraj II. svjetskog rata samostan je ostao netaknut. Promjene vladara i država nisu mu naudili.

Međutim, 15. veljače 1945. godine, prilikom zauzimanja Guće Gore, partizani su zapalili samostan i nisu dopustili nikom da gasi požar iako su župljani Guće Gore i muslimani iz susjednih sela već bili krenuli u akciju.

Samostan je gorio tri dana. Budući da je bio sagrađen od kamena i drveta, izgorjelo je sve drveno. Izgorjela je, nažalost, i knjižnica i arhiva te ostavština pokojnog biskupa Šunjića, a prema nekim zapisima s njom smo imali poveznicu sa srednjim vijekom. Izgorjela je vrlo bogata baština i umjetničko blago koje su fratri stoljećima strpljivo i uporno skupljali.

Obnova izgorjele crkve započela je odmah 1946. godine, a samostana nešto kasnije.

Način obnove bio je vrlo zanimljiv. Fratri su se sa svojim župljanima dogovorili da svaki vjernik prilikom dolaska na misu ponese sa sobom po jedan kamen – koliki je tko mogao – kako bi sakupili potrebni materijal. Tako iz nedjelje u nedjelju, iz blagdana u blagdan. Svi župljani, bez obzira na dob, spol i fizičku snagu nesebično su se uključili u obnovu ne žaleći ni truda ni sredstava.

Istaknut ću još jedan zanimljiv detalj u toj obnovi. Taj detalj oslikava dušu Guće Gore i mi

Samostan je nekoliko puta u povijesti doživio razaranja

se ponosimo njime. Budući da je trebalo puno daske za obnovu krova, a nigdje se nije mogla nabaviti osim u pilani u Turbetu, udaljenom 18 kilometara od Guče Gore, organizirana je akcija odlaska po dasku u Turbe. U toj akciji uglavnom su sudjelovale žene. Pješice su otišle 18 km u Turbe i svaka je ponijela po jednu dasku u Guču Goru. I danas se preporuča da su noseći daske cijelim putem, uključujući i prolazak kroz Travnik, pjevale "Zdravo tijelo Isusovo".

Nakon tog požara obnovljeno je djelomično samo jedno – južno - krilo nekadašnjeg samostana. Obnovljeno je ono najpotrebnije za život: kuhinja, fratarska blagovaonica, kancelarija i nekoliko soba s jednim sanitarnim čvorom.

Poslije obnove od posljedica požara, vidne promjene dogodile su se početkom sedamdesetih godina prošlog stoljeća. O čemu je riječ?

Početak sedamdesetih godina prošlog stoljeća započeli smo s umjetničkom obnovom unutarnjeg prostora crkve nadahnuti duhom 2. vatikanskog koncila. Od tada se misa služi na narodnom, hrvatskom jeziku. Unutarnost crkve je temeljito promijenjena. Uklonjena je propovjedaonica i ograda, a oltar je potpuno preuređen. U prostor prezbiterija postavljena je velebna freska, slika Zlatka Kesera, veličine 40 m². U pobočne lade postavljene su dvije slike Ive Dulčića: fresko-slika Pieta i mozaik Isus ozdravlja slijepca. Duž pobočnih lada postavljen je križni put u bakru, rad Zdenka Grgića.

Svjedoci smo da je u zadnjem Domovinskom ratu velika razaranja pretrpjela cijela župa, te crkva i samostan u kojem su bile smještene postrojbe Armije BiH. U kakvom su stanju crkva i samostan vraćeni fratrima i kako je tekla obnova poslije ovog rata?

Za vrijeme Domovinskog rata u Bosni Hercegovini, nakon što su iz župe protjerani svi župljani zajedno s fratrima 8. lipnja 1993. samo-

stan je postao zapovjedništvo 306. brigade Armije BiH. Crkva i samostan vraćeni su fratrima u ljeto 1995. potpuno devastirani. U crkvi su razbijene i uništene orgulje. Oštećene su sve slike u crkvi, posebno fresko-slika Zlatka Kesera. Polomljene su sve klupe i isповjedaonice. Oltar i zidovi išarani su arapskim pismom, a sva vrata razvaljena. Samostan je još više devastiran i oštećen. Sve je odneseno iz njega, čak i električni kablovi iz zidova. Samostanska knjižnica je također potpuno pokradena. Odnosno je sve što se odnijeti moglo.

Slučaj nevolju, fratri su u jesen 1992. najvredniji dio crkvenih i samostanskih vrijednosti sklonili u Proložac kod Imotskog u Republici Hrvatskoj, i to su 1997. vratili u Guču Goru.

Obnovu tako devastiranih i oštećenih objekata preuzeo je na sebe gvardijan fra Franjo Križanac 1995. Njegova je zasluga povratak župljana jer se on prvi s još jednim mještanim Guče Gore danas pok. Mijom Matkovićem – Mišunom vratio i uselio u potpuno uništene prostorije. Samo on zna kako je uspio mnoge stvari uraditi i obnoviti. A uradio je puno. Promijenio je kompletan krov na crkvi, uredio interijer crkve, okrećio prostor, postavio stakla, elektroinstalacije i vodoinstalacije i sve potrebno te samostan osposobio za stanovanje i gotovo normalno funkcioniranje.

Gučogorski samostan ima veoma bogatu zbirku umjetnina, u prvom redu umjetničkih slika, koje je nekako trebalo izložiti i pokazati javnosti. Zato je poslije fra Franje Križanca novi gvardijan fra Slavko Petrušić 2002. godine započeo s rekonstrukcijom i obnovom istočnog krila bivšeg samostana, a taj posao dovršio je njegov nasljednik, gvardijan fra Jozo Marinčić. Obnovljeno istočno krilo samostana stvorilo je prostor za pinakoteku i etnomuzej, dvorane za sastanke, a nekoliko soba uređeno je za svećenike koji žive u samostanu. Nakon fra Joze Marinčića za gvardijana je postavljen fra Zoran Livančić koji je zaslužan za vanjsko uređenje samostana i izgradnju

lijepog oltara za vanjska slavlja.

Kako sve to uspijevate uraditi i na koji ćete način završiti ovaj, vidi se, poprilično veliki posao?

Samostan je mjesto u kojem žive i borave uglavnom umirovljeni fratri. No, Guča Gora nije samo samostan, nego i župa. Uz starije fratre ima nekoliko mladih koji rade u pastoralu župe.

S obzirom na još uvijek zadovoljavajući broj fratare s ovog našeg samostanskog područja, potrebno je osigurati uvjete za njihov smještaj nakon odlaska u mirovinu, ali i fratare s drugih područja koji izraze želju za boravkom u Gučoju Gori. Trenutačno u samostanu živi sedam fratare, a uskoro bi nas trebalo biti i više. Izdvojio bih vrlo zaslužne svećenike: fra Franju Križanca, ratnog gvardijana i ključnog čovjeka u izgradnji bolnice "Dr. fra Mato Nikolić" u Novoj Biljoj; fra Velimira Valjana, profesora na Franjevačkoj teologiji u Sarajevu; fra Vitomira Silića, dugogodišnjeg odgojitelja u gimnaziji u Visokom i profesora na Likovnoj akademiji u Širokom Brijegu; fra Ladislava Fišića, profesora i dugogodišnjeg urednika Svjetla riječi.

Prema našim procjenama u idućih najmanje 50 godina u samostanu će boraviti i živjeti dovoljan broj fratare kako bi samostan imao svoju funkciju.

Mi smo trenutačno u fazi obnove i rekonstrukcije južnog krila starog dijela samostana. Ovo je do sada najveći projekt obnove pa će njegovim završetkom samostan u velikom dijelu dobiti prvobitni izgled.

Urađena je projektna dokumentacija s proračunom radova od 1,1 milijun KM. Inicijalna sredstva za ovaj projekt osigurali su fratri koji su na pastoralnoj službi u inozemstvu. Dio sredstava nadamo se prikupiti od naših gospodarstvenika i od državnih institucija. Od naših ljudi u dijaspori očekuje se također značajniji doprinos s obzirom na njihovu brojnost i ekonomsku moć. Pomoć očekujemo i od drugih župa, a potom i samih župljana koji žive u našoj župi, iako se od njih ne mogu očekivati značajnija sredstva jer i sami teško žive. Nakon dovršetka ovog projekta u samostanu će biti osiguran potreban broj soba za sve fratre koji trenutačno žive i borave u njemu kao i za one koji planiraju doći. Ostat će i šest do sedam soba za goste, pojedine interesne skupine, a kad dođe vrijeme i za sve one koji žele određeno vrijeme provesti u miru i ambijentu samostana.

Samostan se nalazi na iznimno lijepoj i zdravoj lokaciji, usudujem se reći najljepšem dijelu Bosne i Hercegovine, s prekrasnim pogledom na veliki dio Lašvanske doline. Očekujemo da će mnogi prepoznati važnost i vrijednost ove naše institucije, ne samo za Hrvate-katolike već i za sve one koji cijene duhovno i materijalno dobro u ovoj našoj Bosni i Hercegovini.

Duhovni *parlament Hrvata* Bosne i Hercegovine

S prvim danom ljeta kad su dan i noć u savršenoj ravnoteži, ove godine u Mostaru je osnovana Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti Bosne i Hercegovine. Za njezina predsjednika izabran je prof. dr. sc. Jakov Pehar. U razgovoru za Prsten akademik Pehar progovara o aktualnim društvenim temama Bosne i Hercegovine, ...napose njenih Hrvata

Razgovarala: Dinka Martinović Ivurek

Grički filozof Platon je 387. godine prije Krista utemeljio školu koju je, prema starogrčkom junaku Akademu, nazvao – Akademija. Od XVI. stoljeća tim je nazivom, u mnogim zemljama svijeta, označena središnja institucija u kojoj su okupljeni najistaknutiji znanstveni istraživači i umjetnici, pokretači najprogresivnijih kretanja u jednom društvu. Takve, najstarije i najčasnije članove jednog društva, Nestore znanosti i umjetnosti, okupila je HAZU BiH s ciljem da budu duhovni svjetionici jednog naroda, u ovom slučaju bosanskohercegovačkih Hrvata. Uz čestitke prvom predsjedniku HAZU-a BiH prof. dr. sc.

Jakovu Peharu teče naš mostarski razgovor.

Znanost, umjetnost i kultura – trajne su vrijednosti jednog naroda, jedne države i njere se univerzalnim kriterijima važećim za cijeli razvijeni, demokratski svijet. Za razliku od politike ili trenutačne političke opcije koja vlada u nekoj zemlji i koja se, manje-više, mijenja od izbora do izbora, područja znanosti i umjetnici svremenom se samo obogaćuju i unapređuju čuvajući ukupno intelektualno i duhovno naslijeđe i temeljnu bit jednog naroda ili određene sredine. Što je, u tome smislu, glavno poslanje, zadaća, cilj HAZU-a BiH?

Nakon dugogodišnjih napora i raznih prijedloga konačno smo uspjeli utemeljiti Hrvatsku akademiju znanosti i umjetnosti u Bosni i Hercegovini. Na razini Hercegovačko-neretvanske županije kao jedinog zakonodavnog tijela kod nas, donesen je Zakon što je omogućilo osnivanje Akademije 23. lipnja 2014. u Mostaru. Cilj i zadaća ove institucije jest da potiče znanost, kulturu i umjetnost Bosne i Hercegovine, predlaže osnivanje institucija kao infrastrukturu hrvatskog naroda ovdje i popunjava praznine u području koje pokriva kao institucija od velikog društvenog i političkog značenja. To treba postati duhovni parlament hrvatskog naroda u BiH, uvažava-

Donji red: (s lijeva na desno) Zijad Duraković, Željko Ivanković, Mladen Bevanda, Božo Žepić, Jakov Pehar, Julijana Grbelja, Vlado Majstorović, Stijepo Andrić i Franjo Ljubić. Gornji red: Stjepan Marić, Šimun Musa, Florijan Mićković, Ljubo Šimić, Mirko Tomić, Mirko Grujić, Josip Muselimić, Dragan Čović, Zdenko Ostojić i Miroslav Palameta.

Znanost, umjetnost i kultura – trajne su vrijednosti jednog naroda, jedne države i mjere se univerzalnim kriterijima važećim za cijeli razvijeni, demokratski svijet

jući različitosti koje evidentno postoje i koje treba, ono što je moguće i logično, pretočiti u zajednički interes naroda u BiH. To pretpostavlja ravnopravan položaj u svim sferama života na ovim prostorima. To je osnovno poslanje HAZU-a u BiH čime smo, prvi put u povijesti hrvatskog naroda u BiH dobili najveću znanstvenu, kulturnu i umjetničku instituciju na koju svaki narod ima pravo.

Tko su članovi HAZU-a BiH i prema kojim su kriterijima birani?

Izabrani članovi HAZU-a su istaknuti znanstveni, kulturni i javni djelatnici koji su svojim radom dali veliki doprinos u granicama objektivnih mogućnosti i njihovih osobnih dosega. Svi su birani prema strogim kriterijima koji su univerzalni za ovakve institucije i tu nije bilo iznimki. Zastupljeno je cijelo područje BiH s ukupno 22 člana kao početna pozicija koja je limitirana i ima svoj *numerus clausus* (odredba da se u neko tijelo, školu ili službu može primiti točno određen, ograničen, propisan broj ljudi). Smještena je privremeno u Sveučilišnom kampusu i registrirana kao javna ustanova s pravnom osobnošću. HAZU BiH na izbornoj skupštini je potvrdio članove: Mirka Tomića i Božu Žepića s Pravnog fakulteta Mostar, Franu Ljubića s Ekonomskog fakulteta, Stjepu Andrića s Ekonomskog fakulteta iz Sarajeva, Jakova Pehara s Agronomskog fakulteta u Mostaru, Miroslava Palametu i profesora Šimuna Musu s Filozofskog fakulteta Mostar, Josipa Muslimovića, pravnika i književnika, Julijanu Grbelja s PMF-a Sarajevo, Stjepana Marića sa Strojarskog fakulteta Sarajevo, Željka Ivankovića, književnika i esejista iz Sarajeva, Mirka Grujića s Medicinskog fakulteta iz Sarajeva, Ljubu Šimića i Zdenka Ostojića s Medicinskog fakulteta Mostar, Zijada Durakovića s Medicinskog fakulteta Zagreb, Marka Babića s Filozofskog fakulteta iz Zagreba, Dragana Čovića sa Strojarskog fakulteta iz Mostara, Vladu Majstorovića i Antu Miškovića sa Strojarskog

Predsjednik HAZU-a BiH akademik Jakov Pehar

fakulteta Mostar, Miljenka Bevandu s Filozofskog fakulteta Sarajevo, Florijana Mičkovića, kipara iz Mostara i Vlatka Filipovića, redatelja iz Čapljine. HAZU BiH ima šest razreda koji pokrivaju društvene i humanističke znanosti, biotehničke i prirodne znanosti, tehničke znanosti, jezikoslovlje i književnost, medicinske znanosti i umjetnost.

Koje sve akademije znanosti/nauka i umjetnosti postoje u BiH i kakva je njihova suradnja, a kakva HAZU-a BiH s HAZU-om u Hrvatskoj?

Danas u BiH postoji Akademija nauka i umjetnosti BiH (ANUBiH), predsjednik Božidar Matić, utemeljena 1966. godine, danas svedena na kantonalnu instituciju; zatim Akademija umjetnosti Republike srpske (ANURS), predsjednik akademik Rajko Kuzmanović, sa sjedištem u Banja Luci; Bošnjačka akademija nauka i umjetnosti, BANU, predsjednik Ferid Muhić, sa sjedištem u Sarajevu i HAZU BiH kao akademija hrvatskog naroda. O suradnji se još ne može konkretnije govoriti s obzirom na to da su tek osnovane akademije u svakom etnikumu i to nameće potrebu usuglašavanja, koordinacije i suradnje kao i određenje odnosa s ANU-om BiH kao središnje institucije što u idućem razdoblju treba jasno definirati.

Što se tiče suradnje HAZU BiH u Hrvatskoj ostvarena je već činjenicom da su matičari za izbor naših članova bili iz HAZU-a RH i time nam pomogli da procedura izbora ima svoje legalno pokriće, tj. da su akademici birali članove naše akademije. Postoji potreba daljnjih kontakata i suradnje što je i predviđeno našim programom rada.

Stupanj razvoja jedne državne zajednice mjeri se često odnosom te zajednice prema obrazovanju, znanosti i umjetnosti, a najmjerljiviji način te procjene jest postotak ulaganja države u njih. Kako, u tome smislu, procjenjujete današnje stanje u tim područjima u BiH?

Mi danas ovdje u Mostaru imamo Sveučilište s oko 16 000 studenata i oko 800 profesora i osoba uključenih u nastavni proces. Imamo i deset instituta iz raznih područja, tako da to, osim drugih kulturnih i umjetničkih institucija i društava, predstavlja solidnu organiziranost i uključenost znatnog broja mladih ljudi. Međutim, odnos društva i, bolje reći, politika, ne brine adekvatno za ove institucije, a mnoge nam u ovom trenutku već duže vrijeme i nedostaju. Problem materijalne potpore i drugih odnosa prema znanosti, kulturi, obrazovanju i umjetnosti ne može dobiti pozitivnu ocjenu. To nije na odgovarajući na-

Imamo sve šanse da pametnim pristupom i dobrom strategijom znatno poboljšamo standard i kvalitetu življenja na našim prostorima u BiH. Međutim, treba prihvatiti logiku rada i vlastitog odricanja u ime općeg dobra i lagano eliminirati stanje lažnog standarda

čin pokriveno i zakonskom regulativom i tu se javljaju razni nesporazumi. Treba očekivati da će se osnivanjem Akademije kao kritične mase intelektualaca u hrvatskom korpusu BiH to postupno mijenjati. Mi dobro znamo da je teško breme naše povijesti i treba sve učiniti da nam ne postane naše prokletstvo.

Promatrajući samo prošlo, XX. stoljeće, da ne idemo dalje u povijest, iz BiH su ljudi uglavnom odlazili, ponajviše iz ekonomskih i političkih razloga. Nekada u daleke, prekomorske zemlje, nekada samo do Hrvatske i susjednih zemalja. Smatrate li, i iz perspektive vaše struke, ali i struka ostalih članova HAZU-a BiH, da BiH konačno, za sebe i vlastiti razvoj i boljitak svojih naroda i građana, može, iz stagnacije i nazadovanja, krenuti razvojnim putem?

Imamo sve šanse da pametnim pristupom i dobrom strategijom znatno poboljšamo standard i kvalitetu življenja na našim prostorima u BiH. Međutim, treba prihvatiti logiku rada i vlastitog odricanja u ime općeg dobra i lagano eliminirati stanje lažnog standarda. Iz moje osobne perspektive, a i ostalih članova Akademije, ima načina da se to ekonomski i duhovno podigne na višu razinu, ali uz uvjet pravednog položaja svih i definitivnog rješenja nacionalnog pitanja. Ovo vrlo jasno ističem jer je to temeljno pitanje koje ovdje još nije u cijelosti riješeno. Takvo stanje proizvodi mnoge nepravde, nedaće i sukobe, jer se pokušava ustanoviti majorizacija, unitarizam i centralizacija vlasti kao produkt posljednjih ratnih zbivanja na ovim prostorima i utjecajima međunarodne zajednice koja ne razumije našu situaciju i često je nepravedna, posebno prema Hrvatima kao najmalobrojnijem naro-

du BiH. Nama je ostalo da budemo uporni i ravnopravno s drugima mijenjamo stanje, prihvaćajući objektivnu poziciju u kojoj ne smijemo šutjeti, čuvati naše zajedništvo i ići k postizanju postavljenih ciljeva u čemu treba ozbiljno respektirati Akademiju kao vijeće mudraca, kako se to često naziva.

Kad smo kod migracijskih kretanja, makar i na mikrorazini, događa se posljednjih godina da u Mostar na studij dolaze mladi ljudi iz Hrvatske, što zbog respektabilne kvalitete domaćeg i gostujućeg profesorskog kadra, što zbog financijski povoljnijih uvjeta studiranja. Neki od tih mladih stručnjaka će vjerojatno i ostati, naravno, ako se ostvare uvjeti njihova zapošljavanja. Koje su tri grane najperspektivnije u kojima se u BiH to moglo najbrže ostvariti (ekološka proizvodnja hrane, promet, turizam, razvoj IT tehnologija...ili...)?

Danas je Mostar urbana aglomeracija i univerzitetski grad čijim ulicama šeta oko 25 000 studenata, računajući i studente Univerziteta "Džemal Bijedić". Ima puno fakulteta i jedan ozbiljan broj privatnih fakulteta što sve skupa nije u skladu sa Strategijom općeg razvoja i strukture potrebnih kadrova. To je problem koji se svugdje javlja i to je posebna priča koja traži poseban, širi komentar. Kao dugogodišnji profesor na visokoobrazovnim institucijama, to mogu vidjeti i često sam u mojim kolumnama ukazivao na taj nesklad pa i uvođenje Bolonjskog procesa koji je, na neki način, *isvjeplkao* visokoobrazovne planove i programe nastavnog procesa. Jer, mi smo još uvijek siromašna zemlja za takav iskorak. Ostaje krucijalni problem zapošljavanja i treba se okrenuti tržišnim uvjetima gospodarstva i poticati studije koji će biti vezani za najperspektivnije grane razvoja i potruditi se da se to što prije ostvari. To treba podvrgnuti strožijem kriteriju odabira djelatnosti koje se, prije svega, oslanjaju na prirodne resurse, ljudski potencijal, tradiciju i sve drugo što traži tržišna ekonomija. Ono što treba favorizirati i što objektivno predstavlja perspektivu kod nas su, prije svega, energetika, poljoprivredu, prehrambena industrija i turizam. U tom kontekstu treba usmjeriti i obrazovanje, odrediti objektivne kvalifikacije i time izbjeći stvaranje intelektualne sirotinje s diplomom u džepu. Kada je riječ o najužem okruženju, tj. regiji Hercegovine, to je: vino, rano povrće, kamen, pa možda i duhan. U svemu tome grad Mostar treba biti stožerni grad i to mjesto ne može ustupiti drugome. Na nama je ostala obveza, a posebno na Akademiji, da naš Mostar ne postane *prokleta avlija*.

*Prstenova knjižnica
Mali portret: Tomislav
Ladan*

Čovjek od riječi

Piše: Strahimir Primorac

U leksikonskim i enciklopedijskim natuknicama o Tomislavu Ladanu (1932. – 2008.) najčešće se navodi da je bio jezikoslovac, književnik, esejist, prevoditelj, leksikograf, enciklopedist; ponekad, da bi skratili to nabranje, autori natuknica navedu obuhvatnije izraze filolog i polihistor (znalac mnogih područja znanosti)

Imajući na umu da je riječ o jednoj osobi i jedinstvenu smislu njegova ukupnog doprinosa hrvatskom jezikoslovlju, književnosti i kulturi, za Ladana bi se moglo kazati da je čovjek od riječi. Ovdje upotrijebljeni genitiv množine, s označenim naglaskom i dužinom, kojim se Ladan opisuje kao netko u potpunosti zaokupljen istraživanjem značenja, podrijetla i uporabe riječi, u svakodnevnoj ljudskoj komunikaciji jednako kao i u umjetničkoj književnosti.

Bosna – više u njemu, nego on u njoj

Ladanovo je djetinjstvo i školovanje vezano uz Bosnu, zemlju o kojoj je uvijek govorio s dubokim razumijevanjem, velikom ljubavlju i zahvalnošću. U jednom intervjuu kazao je, među ostalim: "Proveo sam dobrih četvrt stoljeća u Bosni. Od špilšula do fakulteta. Sve sam škole u njoj učio. Najbolje pamtim Travnik, Bugojno i Banjaluku i Sarajevo, dok sam vojsku služio u Mostaru. I dandanas trošim podosta od iskustvene i znanstvene masti kojom sam se potkožio u toj i takvoj Bosni. (...) Jednim dijelom Bosna mene nije htjela, jednim dijelom ja sam napustio Bosnu, ali

... Jednim dijelom Bosna mene nije htjela, jednim dijelom ja sam napustio Bosnu, ali sam većim dijelom uvijek ostao uz nju, i to ne toliko zbog nje, koliko zbog sebe...

Leksikografski zavod u Zagreb dolazi 1961. na poziv Miroslava Krleže, kojega je impresionirao u jednom slučajnom susretu na sarajevskom kongresu književnika. Kao leksikograf piše članke iz područja opće etimologije, kroatistike, skandinavistike, engleske i njemačke književnosti, glavni je urednik Osmojezičnog enciklopedijskog rječnika (od 1987. do njegove smrti izišlo je sedam od osam predviđenih svezaka), a 2001. postao je ravnateljem Leksikografskog zavoda.

Istodobno piše i u časopisima objavljuje prikaze, književne kritike, eseje, prozu i filološke rasprave, a svojim osebnim izričajem, poznavanjem klasičnih i modernih jezika, širinom znanja i polemičkim nabojem postaje jednim od najistaknutijih protagonista suvremene hrvatske misli i kulture. Dio tih tekstova sabrao je i objavio u knjigama Zoon graphicon (1962), Premišljanja (1964), U škarama (1965), Ta kritika (1970), Pjesništvo, pjesme, pjesnici (1976), Parva mediaevalia (1973).

Prevoditelj ovdje nikako nije -previditelj

Neprocjenjiv je i Ladanov prevoditeljski rad. Sa starogrčkog je za zagrebačko izdanje Biblije (1968) preveo Mudre izreke, Propovjednika, Knjige mudrosti i Knjigu Sirahovu, a poslije toga zasebno četiri evanđelja, Apokalipsu i Pjesmu nad pjesmama. Prevodio je Eshila, Euripida i Aristotela, te sastavio pojmovnik filozofijskog nazivlja od oko 2000 riječi na sedam jezika. S latinskog je prevodio djela hrvatskih latinista, zatim Ovidija, Decartesa, Dantea i Augustina. S engleskog jezika preveo je pojedina ostvarenja iz opusa T. S. Eliota, E. Pounda, W. Shakespearea, H.

Marcusea, V. Nabokova, V. Wolf, J. Jonesa i dr.; s njemačkoga Sagu o Nibelunzima, djela P. Weissa i M. Horkheimera; sa švedskoga I. Bergmana i A. Strindberga; s norveškoga drame H. Ibsena. Cijela je to jedna biblioteka sastavljena od djela svjetskih književnih klasika i temeljnih ostvarenja (Aristotelov opus) iz kojih je izrasla i formirala se filozofija zapadne civilizacije.

Na svakom je početku uvijek - RIJEČ

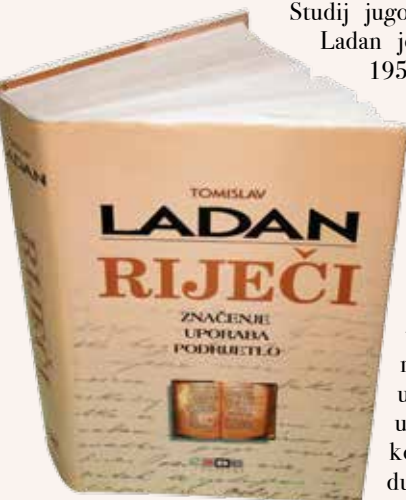
Poseban dio Ladanova opusa, koji pokazuje njegovu duboku, potpunu zaokupljenost životom riječi, jezičnim i kulturološkim istraživanjima, čine dvije opsežne monografske knjige: Riječi – značenje, uporaba, podrijetlo (2000; drugo, prošireno posmrtno izdanje Život riječi – etimologija i uporaba, 2009) i Etymologicon – tumač raznovrsnih pojmova (2006). Obje su knjige proizašle iz njegove dugogodišnje suradnje u rado gledanim jezičnim emisijama HTV-a u kojima je na razumljiv način tumačio pojmove i nazive s kojima se čovjek susreće u svojoj svakodnevici tijekom cijelog života. Takvih je riječi i pojmova, samo u prvosomenutoj knjizi, objašnjeno više od dvije tisuće, što zorno govori o veličini autorova pothvata u području u koje se u nas malo tko prije njega upuštao. A nisu se napaštali, kaže istaknuti lingvist August Kovačec, pisac predgovora ovim dvjema knjigama, jer takva djela

“ne mogu napisati autori na temelju usputnih pabiraka i površnih znanja o jeziku i o stvarima, nego samo ustrajni i zaneseni istraživači svijeta koji nas okružuje. “Jednostavno je a ključno njegovo zapažanje da se Ladan nije “zatvorio u kulu bjelokosnu filologije i jezikoslovlja, on je jedan od rijetkih enciklopedijskih znatiželjnika kojega je oduvijek i postojano podjednako zanimala tehnika, kemija, biologija i medicina, pa je i tekstove o tim disciplinama čitao s podjednakim marom kao i gramatike, rječnike i jezikoslovne rasprave.”

Eto, takva je znatiželja i takva su znanja učinila Tomislava Ladana čovjekom od riječi, čovjekom nesvakidašnjeg uma i neponovljive erudicije.

sam većim dijelom uvijek ostao uz nju, i to ne toliko zbog nje, koliko zbog sebe. Naime, ja kao ja Bosni vjerojatno ne trebam, ali ja teško mogu bez nje, kad me je već ona uobličila.“ A ne treba zaboraviti da ga je ta ista zemlja inspirirala i na pisanje velikog eksperimentalnog romana Bosanski grb, koji po svojoj inovativnosti zauzima posebno mjesto u hrvatskoj prozi XX. st. (prvo izdanje 1975., nova verzija 1990.).

Studij jugoslavistike Ladan je završio 1958. na Filozofskom fakultetu u Sarajevu, a potom je radio kao privatni poučavatelj, novinar i urednik u izdavačkom poduzeću. U

Orah za dobro zdravlje i dobar biznis

Orah (lat. Juglans, Jovis glans = Jupiterov žir) ruski je znanstvenik Mičurin nazvao voćkom - kombinatom zato što se kod njega koristi sve: lišće, pupoljci, mladi orasi, ljuska mladih oraha, zreli plodovi i drvo

*Pišu: prof. dr. sc. Ivo Grčić
Dinka Martinović Ivurek, prof.*

Biblija je već u samom svom uvodnom poglavlju orašaste plodove stavila uz žitarice i voće te među idealnu prehranu koju je Bog namijenio čovjeku. Kao i mnoge druge korisnice i za orah se predmnijeva da dolazi iz Male Azije. Nakon toga se "rastrčao" te se danas uzgaja na cijeloj planeti, pa i u Bosni, pri čemu neke vrste imaju plod, a mnoge ga nemaju.

Inače, početak bavljenja poljodjelstvom je i početak uzgoja oraha, ali ozbiljna selekcija oraha je novijeg datuma pri čemu se selekcijom pokušava postići što veći postotak jezgre (60 % i više), a manji ljuske. Jezgra je bogata uljima (oko 60%), vitaminima i mnogim mineralima.

Višegodišnja je drvenasta kultura (može doživjeti više od 200 godina), naraste i do 40 metara, a puna plodnost mu je 20 do 30 godina uz prirodu po stablu i do 100 kg. Zbog uzgoja na "marginama" proizvodnog prostora, najčešće kao "ukrasno" drvo, podložen je alternativnoj rodosti koja se može spriječiti kvalitetnom gnojidbom. Korijen mu je rasprostranjeniji od krošnje te njegova dubina i "rasprostranjenost" ovisi o razini hranjiva te,

Orah sadrži znatan udio specifičnih fitonutrijenata, njih se čak 90% nalazi u tankoj ovojnici na površini jezgre oraha i daju mu lagano gorak okus

ako nema prihrane, ide sve dublje i dalje, pa i temelje kuća podiči zna. Orah je biljka svjetlosti, a opasnost su kasni ili rani mraz. Osjetljiv je i na vrlo visoke kolovoške temperature od kojih mu se suši list i skraćuje život. Voli vodu, ali previše padalina, posebno u vrijeme cvatnje/oprašivanja nepoželjne su, te se, osim manje plodova, javljaju i gljivična oboljenja. Zbog toga se sve češće primjenjuje i sustav reguliranja vode u tlu.

Iako

se može uzgajati na nadmorskim visinama do oko 1000 m, preporuča se uzgoj do 800 m. n.v. jer iznad nje imamo sorte bez plodova.

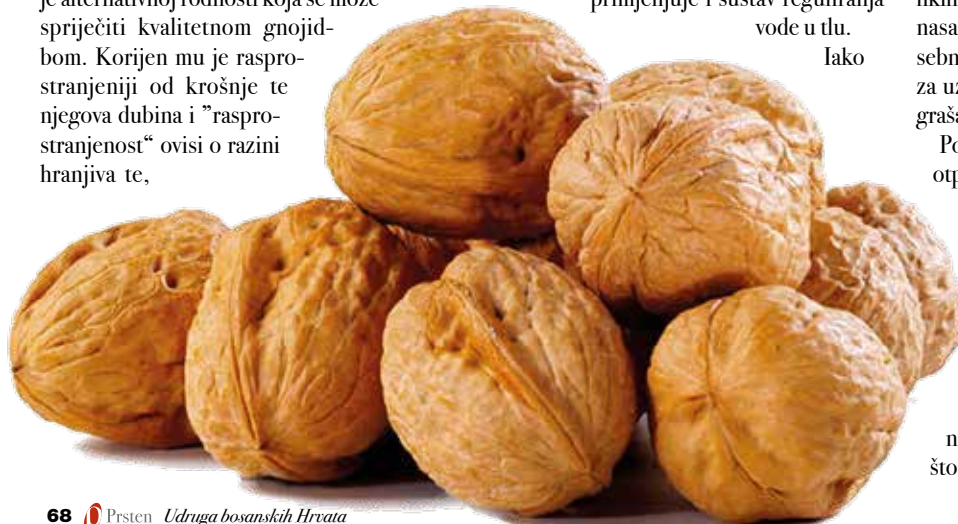
Danas je u svijetu zabilježeno oko 3000 opisanih sorti koje su nastale prirodnom ili selekcijom ljudi (hibridizacija). I mnoge su zemlje stvorile svoje "nacionalne" sorte, prilagodene vlastitim agroekološkim uvjetima.

Uzgoj

Orah sve više postaje, i kod nas, gospodarski zanimljiv te je sve više plantaža s velikim brojem stabala. Kod takvog uzgoja bitan je razmak sadnje što ovisi o podlozi, obliku krune, genetsko-biološkim osobinama sorte itd. Ako je nasad namijenjen za proizvodnju drva, razmak između redova je od 12 do 15 te u redu od 10 do 12 m. U intenzivnim nasadima koji su usmjereni na proizvodnju ploda razmak je manji i između redova je oko 5, te u redu 4 m. U oba slučaja mora se voditi računa o brojnosti i razmještaju oprašivača. Zbog velikih "neiskorištenih" površina međuprostor nasada se koristi za sjetvu podkultura posebno onih plićeg korijena i manjeg zahtjeva za uzgoj kao što su leguminoze, grah, bob, grašak, soja.

Ponekad se iz neznanja orah spominje kao otporna i malo zahtjevna kultura, ali njega napadaju mnoge bolesti (crna pjegavost, siva lisna pjegavost, trulež plodova...), štetnici (lisne uši, orahov savijač...).

Mnogima je problem berba ploda koji sazrijeva od polovice rujna do polovice listopada i to neravnomjerno, te uobičajeno imamo nekoliko berbi koje mogu biti ručne, ali i strojne na ravnim terenima. Plod treba odmah ili što prije odvojiti od opne. Nakon berbe plo-

Nutritivne vrijednosti

Sto grama oraha sadrži: 654 kalorije: masti: 65g (100% preporučene dnevne vrijednosti), zasićene masti: 6g, ugljikohidrata: 14g (5%), vlakana: 7g (27%), šećera: 3g, proteina: 15g. Od vitamina najviše je: B1, B2, B6, folne kiseline, K i E, a tu su i kalcij, željezo, magnezij, fosfor, kalij, cink, bakar, mangan i selen.

Jela s orasima

-Za proljetnu salatu od mladog povrća uzmite: mlade listove špinata, kuhane polovice sitnijeg mladog krumpira, kuhane vrhove divljih šparoga, nekoliko polovica mladog luka, polovica cherry rajčica i kuhanog bijelog graha koji će uz orahove jezgre upotpuniti salatu. Napravite salatni preljev od jabučnog octa, senfa, maslinova ulja, soli, crnog papra i prstohvata šećera pa lagano promiješajte.

-Salata od jabuka i celera, sa salatnim preljevom od vrhnja i limuna, bez oraha ne bi bila potpuna, kao ni salata od avokada, cikorije i rikule sa salatnim preljevom od tofua i kopra.

-Salata od svježih krastavaca i oraha može biti uvod u druga jela u obroku: krastavce narezati na ploške, posoliti, popapriti, prelići maslinovim uljem i kremastim umakom od usitnjenih oraha, češnjaka, krušnih mrvica, soli i limunova soka.

-Orah se dodaje hladnim juhama na bazi jogurta, a dobro se slaže s čokoladom, šlagom, kavom, medom, rumom, sušenim voćem, te ostalim orašastim plodovima.

ličinom treba biti oprezan. Orah posjeduje bioučinkoviti oblik hormona melatonina koji sudjeluje u procesima reguliranja spavanja.

dove treba oprati od ostataka da bi se sačuvala kvaliteta ploda, suši se prirodno ili u postrojenjima sve dok sadržaj vode ne dođe do oko 10%, ali nikako izravno izloženo suncu.

Orasi se sortiraju cijeli ili samo jezgra i postoje tri klase: ekstra, I. i II. Do godinu dana orasi se mogu čuvati na temperaturi do 4°C pri relativnoj vlažnosti 65-70%. Ako se ne pridržavamo toga, zbog velike količine ulja u jezgri (do oko 80%) i masnih kiselina dolazi od oksidacije (užeglosti). Sama jezgra mora biti u tami i na oko 1°C za što je dovoljan i kućni hladnjak.

Znači, orah je zanimljiva, ali za komercijalnu proizvodnju i zahtjevna kultura. Tko se odluči na sadnju, prvo bi trebao primijeniti metodu "viziranja" tj. provjeriti u okolici postoji li orah, a sortu odabrati prema preporuci stručnjaka jer će sadnice ionako "morati doći iz drugih zemalja kao što su Srbija, Mađarska..." jer u Bosni ne postoji razvijeno rasadničarstvo. A i ulaganja nisu mala, oko 10.000 eura/ha, naravno ako se svemu pristupa "ozbiljno".

Orasi-neprocjenjivi za zdravlje

Orasi snižavaju LDL kolesterol i čuvaju srce, a odličan su izvor Omega 3 masnih kiselina blagotvornih za zdravlje srca. Samo 30 g razolikih plodova dnevno može znatno poboljšati vaše zdravlje. Orah sadrži znatan udio specifičnih fitonutrijenata, njih se čak 90% nalazi u tankoj ovojnici na površini jezgre oraha i daju mu lagano gorak okus.

Zahvaljujući jedinstvenom kinonu juglonu štiti organizam od metaboličkog sindroma, bolesti kardiovaskularnog sustava i dijabetesa tipa 2, djeluje na sniženje razine LDL "lošeg" kolesterola, ukupnog kolesterola i povećava udio vitamina E. Pojačava tonus krvnih žila, smanjuje mogućnost nakupljanja krvnih pločica i smanjuje rizik od upala.

Istraživanja pokazuju i značajno antikanцерogeno djelovanje oraha, antioksidansi oraha smanjuju kronični oksidativni stres (tj. stvaranje slobodnih radikala) i upale.

Konзумiranjem oraha potiče se gubitak težine i prevencija pretilosti, zahvaljujući jedinstvenom sastavu fitonutrijenata, no s ko-

**Zidane konstrukcije • hidroizolacija • bušenje i rezanje betona
postavljanje skele • tesarski-krovni radovi • sanacija betona
toplinske izolacije • fasaderski radovi • soboslikarsko-ličilački radovi
keramičarski i kamenopolagački radovi • industrijski podovi
laminatni podovi • tapisoni • suha gradnja • uređenje okoliša**

Ante Starčevića 245, 31400 Đakovo

T: +385 (0)31 816 834; F: +385 (0)31 817 375; M: +385 (0) 98 1910 303

 tehnocolor
d.o.o. za građenje, proizvodnju, trgovinu i usluge

Uz malu pomoć

Lumbago, išijas, diskus hernija – što je to?

Bolovi u leđima postaju sve veći medicinski problem modernog doba s kojim se svakodnevno susrećemo. Njime se bave liječnici obiteljske medicine (opće prakse), ali i neurolozi, fizijatri, neurokirurzi, kiropraktičari

Piše: dr. sc. Vjekoslav Jeleč, neurokirurg

Bol u križima sreće se kod gotovo 70% ljudi bar jednom u životu. Danas ova problematika ima gotovo epidemijske razmjere. Bol u leđima naziva se lumbago i može se javiti i kod mladih ljudi, a još češće kod starijih. Ugroženiji su ljudi koji podižu veće terete ili rade u prinudnom položaju. Moderni način života, dugotrajno sjedenje, nedostatak hodanja, pretilost i veća tjelesna težina povećavaju mogućnost tegoba u slabinskoj kralježnici i križima.

Najveća opterećenja su u donjim dijelovima slabinske kralježnice i prvo što strada su okrugle tj. ovalne hrskavičavo-vezivne pločice koje se nalaze između kralježaka koje imaju ulogu amortizera, koje se isušuju, slabe, gube elastičnost, deformiraju se ili čak popucaju. Otrgnuti komadići hrskavice ili postojeći defekt i deformitet pritišće na živac koji u blizini prolazi te više nemamo samo bol u križima već i nozi pa to zovemo išijasom. Na to ubrzano starenje i propadanje utječe i loše držanje tijela, ali i urođeni faktori.

Najčešće je herniacija diskusa na L4/L5 i L5/S1 razini, gotovo podjednako (po 45%) a na ostalima razinama ostatak od 10%.

Bol zbog koje bolesnik dolazi liječniku može biti tako jaka da bolesnika čini nepokretnim, onemogućava mu i najmanji pokret. Veže bolesnika za krevet budi ga čak i noću. Neophodno je uzimanje lijekova za bolove.

Obično tegobe traju nekoliko dana (nekad 10-14) dana ako je riječ o blažem oštećenju koje se uz mirovanje, analgetike (lijekove protiv bolova) i sedative smiruje, a bolesnik polako mobilizira i vraća svakodnevnim obvezama.

Kako se provodi dijagnostika?

Ako tegobe traju duže, potrebno je provesti dijagnostiku koja počinje standardnim RTG (rentgenskim) snimkom slabinske kralježnice, ona može pokazati indirektno zna-

bove uklještenja i grublje promjene na kralježnici. Može postaviti sumnju na oštećenje diskusa i diskus herniju.

Svako trajanje bola u križima i nozi, čak i ako nema znakova neurološkog oštećenja, a traje duže od mjesec i pol dana potrebno je neuroradiološki obraditi tj. dijagnosticirati CT ili MR dijagnostikom.

Mnogo je osjetljivija dijagnostička pretraga CT (računalna tomografija), neinvazivna obrada, tj. bezbolna, ali bolesnik primi određenu dozu zračenja. Pretraga je u 95% slučajeva precizna i postavlja dijagnozu, a samim tim omogućava i izbor metoda liječenja. Traje svega 10-15 sekundi snimanja.

MRI (magnetna rezonanca) je novija, neinvazivna metoda koja ne zrači i daje vrlo precizne podatke o prirodi bolesti i stanju bolesnika te pomaže u procjeni je li bolesnika potrebno operirati ili liječiti na neki drugi način. Bolesnici koji imaju u tijelu metalno tijelo (osim titanskih materijala) i koji imaju ugrađen srčani *pace-maker* moraju naglasiti tu činjenicu prije pregleda. Postoje i druge pomoćne metode, npr. EMNG, koja nije ugodna, a vrlo često je i bolna jer se ispitivanje vrši ubodom iglica u mišiće nogu gdje se određuje bioelektrična aktivnost živaca i mišića.

Nalaz MR slabinske kralježnice s herniacijom IV. diskusa između L3 i L4 kralješaka - nalaz koji se radi prije operacijskog liječenja a zbog planiranja operacije

Liječenje:

Postoje razni načini liječenja bola u križima, lumbaga i išijasa tj. dokazane hernije i.v. diskusa. Najjednostavniji način je mirovanje uz lijekove protiv bolova i lijekove za opuštanje mišića. Preporuča se vrlo često u liječenju fizikalna terapija koja treba smanjiti bol, relaksirati mišiće, ubrzati resorpciju otoka oboljelog tkiva, poboljšati funkciju kralježnice i ojačati mišićnu snagu. U liječenju se koristi najčešće sljedeće fizikalne procedure: laser, ultrazvuk, magnetna terapija, elektroterapija, krioterapija (terapija ledom), kineziterapija (terapijsko vježbanje).

Bolesnici s bolom u leđima i nozi često odlaze na fizikalno liječenje u toplice.

Kiropraktika kao manipulativna tehnika često se koristi u liječenju ovog problema gdje se raznim hvatovima i manevrima oslobađa priklješteni živac u leđima. Ovu tehniku koriste obučeni fizioterapeuti, ali nažalost i priučeni ljudi. Uz kiropraktiku koristimo i intermitentnu trakciju (istezanje kralježnice). Dokazano je da istežanje na aparatu i stolu proširuje prostor između kralježaka za oko 2 mm i tako oslobađa uklješteni korijen živca.

Jedan manji broj bolesnika, kod kojih je diskus hernija pritisnula živac, nužno završavaju na operacijskom liječenju da se oslobodi uklješteni i pritisnuti živac. Operacija se izvodi u općoj anesteziji uz pomoć operacijskog mikroskopa gdje bolesnik leži potbušno. Za dva dana nakon operacije bolesnik obično odlazi kući na kućno liječenje, a za 7 dana dolazi na vadenje konaca. Sutradan nakon operacije samostalno hoda i ubrzo se vraća svakodnevnim obvezama. Postoji čitav niz tipova operacija koje se mogu raditi, od vrlo poštudnih do operacija većeg obima. Operacije izvode neurokirurzi, ali i ortopedi s ekipama.

Tip liječenja kod bolesnika često ovisi o dogovoru bolesnika i liječnika, a ponekad su prisutni i drugi ne-medicinski kriteriji.

Sve najbolje za vaš blagdanski stol

Silvanac zeleni
Vrhunsko vino

Orahovački lješnjak

Šaran
PP Orahovice

Izvorno hrvatsko

PP ORAHOVICA

Plodovi hrvatske tradicije

www.pporahovica.hr

Brže, više, jače

Pero Tomas: *apsolutni svjetski prvak* u *bodybuildingu*

U trinaest godina upornog vježbanja Pero Tomas je od mršavog seoskog dječarca postao jedini Hrvat, apsolutni pobjednik u *bodybuildingu*, koji se okitio najprestižnijom bodybuilderskom titulom Mister Universe

Priprema: Prsten

Iako u našoj zemlji *bodybilding* nema tako važno mjesto kao neki ekipni sportovi, Hrvatska se može podičiti da od lipnja 2014. (natjecanje u Kopru) ima apsolutnog svjetskog prvaka u IBFF federaciji. Niz uspjeha ove godine Pero je nastavio i u listopadu u talijanskom Tarantu. Na natjecanju za Mister Universe, koje je, kažu, prestižnije i od svjetskog prvenstva, Pero je potukao konkurenciju do nogu! Među više od 150 natjecatelja iz zemalja širom svijeta, on je pobijedio u svojoj, srednjoj, kategoriji, a u završnici je postao i apsolutni pobjednik! Pero je dijete bosanskih korijena. Rođen je 2. lipnja 1989. godine u Slavskom Brodu. Četveročlana obitelj, otac Zlatko, majka Slavica, sinovi Mladen i Pero živjela je u Žeravcu do ratnog vihora koji ih nije zaobišao. Ratnih godina prisjetio se tata Zlatko Tomas:

- Stariji sin je tada imao šest godina, a Pero dvije. Kad je pala Posavina kupio sam gradilište u Slavskom Brodu. Bili smo 18 km od granice. Kuću u Žeravcu u koju sam 1987. uselio, već sam za četiri godine morao napustiti. Njih sam odveo u Njemačku na sigurno, a ja sam se vratio. Radio sam na željeznici i tada sam vagao, ostati u Brodu i ponoviti pogrešku, jer je to ipak 18 km od granice ili otići? Prvi put smo ovdje došli 13. rujna 1992. misleći ostati 15-20 dana, dok se situacija ne smiri. Očekivalo se neko primirje, bili smo u prenoćištu u Koprivnici. Poznavao sam šefa kolodvora u Koprivnici. On mi je rekao: "Ono tamo dole, ako šta i ostane, to je tvoje. Tu su ti supruga i djeca, mi ćemo te primiti, dodi kod nas raditi pa ćemo vidjeti." Bio je 11. mjesec 1992. godine. Dugo sam dvojio, što učiniti. Sve što sam u životu stekao, ostalo mi je u Bosni. U travnju 1993. predao sam razdužnice, prijavio se na blagajni i počeo raditi u Koprivnici. I eto, malo po malo, opet smo stvorili novi život.

Stariji sin Mladen u međuvremenu je završio studij medicine, a Pero je ni ne sluteći,

odrastajući uz brata, onako, u igri, odabrao svoj životni put. I on je sa svojim vršnjacima *naganjao* nogometnu loptu sve do trenutka kad je zbog otkrivene skolioze kralježnice morao na fizikalne terapije kako bi vježbama ojačao lednu muskulaturu.

- Baš u to vrijeme tata i brat su počeli praviti betonske utege i ja sam počeo trenirati s bratom. On je otišao na fakultet, ja u medicinsku školu. Od tada evo do danas nisam stao punih trinaest godina. Ovdje u dvorištu imam još te blokove, kaže u šali Pero. Nakon što je četiri godine u dvorištu obiteljske kuće dizao betonske blokove, sa 16 je godina prvi put došao u teretanu kod trenera Danijela Maltara, nutricionista i višestrukog prvaka Hrvatske u *bodybuidingu*. Natjecatelji su imali besplatne treninge i tako je krenulo. Prvo natjecanje bilo je u Slavskom Brodu.

Put do svjetskog trona

Prvi ozbiljni rezultati došli su 2008. Tada sam na državnom juniorskom natjecanju bio drugi, a 2009. u Bihaću pobjeđujem na juniorskom natjecanju. U 2010. nastupio sam na deset natjecanja i osvojio deset medalja. To je moja najbolja natjecateljska godina. Otišao sam opet u Bihać na juniorsko i pobijedio drugi put. Tada se prvi put natječem i na svjetskom prvenstvu u NABBA federaciji, u kojoj se natjecao i Arnold Schwarzenegger, na Malti i bio sam drugi junior. Potom su uslijedila Grand Prix natjecanja u Češkoj i Slovačkoj. Na jesen iste godine otišao sam u Southport u Engleskoj na Mister Universe, natjecanje koje je osvojio Arnold Schwarzenegger, najjače u Europi koje postoji. Ja sam drugi Hrvat koji je otišao na to natjecanje, a prvi i za sada jedini, koji je pobijedio. Neven Čorak je bio prvi i

U lipnju 2014. postao je apsolutni svjetski prvak u IBFF federaciji

osvojio je peto mjesto.

- Vježbam u teretani u Koprivnici šest puta tjedno, trening traje dva do četiri sata na dan, a jedan dan se odmara. Za ovaj je sport potrebna visokoproteinska hrana za rast mišićne mase koja se stvara četiri do pet mjeseci prije natjecanja. Treba dosta hrane količinski, oko 1 kg bijelog mesa na dan. Sedamdeset posto ovoga sporta je hrana koja stoji pet do šest tisuća kuna mjesečno. Cijela plaća ode na hranu.

U našim gospodarskim uvjetima teško se baviti ovim sportom. Uspijeva zahvaljujući potpori svoje obitelji. Kao vrhunskom sportašu od Grada Koprivnice na godinu za natjecanja dobije oko pet tisuća kuna i osiguran prijevoz na natjecanja. Za njea je *bodybuilding* najteži i najljepši sport na svijetu jer je vizualan, On postaje životni stil jer mu se moraš posvetiti 24 sata. Ne prestaje nakon treninga, a za uspjeh treba imati poseban režim prehrane, adekvatnu suplementaciju te naravno odmor koji je kod Pere poremećen zbog rada u smjeni.

Daljnji planovi

- Nakon nastupa u Jagodini gdje sam osvojio drugo mjesto, za ovu je godinu s natjecanjima gotovo. Uglavnom planiram nekoliko mjeseci unaprijed, zbog financijskih ograničenja. Razmišljam o nastupu u Koprnu i svjetskom prvenstvu iduće godine. Ovom pobjedom u Tarantu osvojio sam dva najjača natjecanja u toj federaciji i postao sam profesionalac.

U slobodno vrijeme crta, još uvijek rado s dečkima zaigra nogomet, a odigra i pokoju partiju šaha. Postizanje vrhunskih rezultata traži velika odricanja. Ne žali što je odabrao sportsku karijeru, jer kaže kako ovo razdoblje svog života ne bi mijenjao nizašto. Život je prekratak da bismo radili ono što ne volimo.

Predstavljanje udruga

Udruga Ja BiH...

Ja BiH: prijateljstvo i druženje uz filmove, koncerte, izložbe, kazalište, Ja BiH... kreativnost, razumijevanje različitosti i uživanje u njima, radoznalost umjetnosti, Ja BiH otvorenost prema svemu novom u stvaranju ljepšeg i opuštenijeg svijeta, inspiraciju u svakom čovjeku koji nije svjestan kakvu ljepotu nosi u sebi. Bez strahova i podjela, zaziranja jednih od drugih. Ja BiH to sve jest. I u Zagrebu i u Sarajevu, u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini

Ismet Efendić i Ivica Propadalo s Nadom Rocco na predstavljanju Udruge Ja BiH

Zabilježila: Dinka Martinović Ivurek

Počelo je 2010. godine s tri mušketaira, kako se to kaže, javne, kulturne i umjetničke scene iz Zagreba i Sarajeva. Šarmantni vječiti dečki davno su izgradili svoje karijere, stvorili prepoznatljivo ime i autentičnu ličnost, ali su svjetove koje su osvojili, ali prije svega, svjetove koje su stvorili, - željeli uložiti u obogaćivanje prijateljstva Zagreba i Sarajeva. Ivica Propadalo, Ismet Efendić i Delo Hadžiselimović - pokreću Udrugu za promicanje kulture i umjetnosti Bosne i Hercegovine Ja BiH... Od 2012. godine udruga Ja BiH... nastavlja pod orga-

nizacijsko-umjetničkim vodstvom Efendića i Propadala okupljati umjetnike i prijatelje umjetnosti Sarajeva i Zagreba, otvoreni za sve kvalitetne i sadržajne programe i ideje. Počelo je s filmom, pri čemu je velika motivacija bio Sarajevo Film Festival (SFF) pa se tako uspelo ustaliti s obzirom na termin i mjesto održavanja - početak lipnja, Kino *Meeting Point*, službeno kino SFF-a, mjesec-dva prije održavanja SFF-a. Program Ja BiH... festivala u Zagrebu je dio ZgKUL-a, u terminu njegova završetka početkom rujna. Najvažnije je postalo da se kvalitetnim programima zadrže već uspostavljeni prijateljski odnosi umjetnika, da se angažiraju filmski stvaraoci obiju

FOTO: Igor Šoban

Mali Magacin Kabare održao je jednodnevnu radionicu kreativnosti i mašte za djecu

sredina, te da se uz to vežu muzički, likovni i kazališni programi. “Ostaje jedino da našu publiku svake godine počastimo i nečim novim i atraktivnim. Jednostavno, strateški plan nam je načinjen bez glasnih političkih parola vezano uz kulturu, ali s optimizmom i porukom kako se jednostavnim rješenjima grade dobrosusjedski, prijateljski i međunarodni odnosi na području regije i Europe,” kažu Propadalo i Efendić.

Različite kulture obogaćuju nas i mire

Ja BiH festival ove je godine u Zagrebu otvoren u galeriji *Velvet Sarajevskim piknikom*. Poznata novinarka Vlatka Kolarović i kustosica Paola Orlić u opuštenom ozračju u kojem se gube hijerarhije, odnosi moći i vlasti, razgovarale su prijateljski, pozitivno i nadahnuto, predstavile zanimljive gastronome i imena suvremene sarajevske i zagrebačke kulturne scene. O mentalitetima dva grada, njihovim mikrovezama koje su stvarane kulturom, glazbom, umjetnošću, gastronomijom i enologijom, te o utjecajima, prepletanjima, prijateljstvima i mrežama odnosa - razgovarale su sa zagrebačkim gradonačelnikom Milanom Bandićem, glumicom Zanom Marjanović, redateljem Emirom Kapetanovićem, gostima iz Sarajeva Aidom Hadžibajrić iz BSO, te ugostiteljem Danijelom Živkovićem, dizajnericom Aleksandrom Dojčinović, glumicom Nadom Rocco, kao i s novinarkom, rock-kritičarem i ljubiteljem Sarajeva Hrvojem Horvatom. Sve je na kraju glazbeno začimila bosanska pjevačica Maya Sar.

U sklopu festivala Ja BiH... 5 dana Saraje-

Pet puta je Zagreb gostovao u Sarajevu uz Ja BiH... i tri puta Sarajevo u Zagrebu. Naravno, bilo je i prijatelja iz: Mostara, Tuzle, Varaždina, Orašja, Zenice, Livna i drugih gradova dviju prijateljskih zemalja

va u Zagrebu 2014. početkom rujna održana je: Promocija knjiga Jasmina Imamovića, dugodišnjeg gradonačelnika Tuzle, predstave Magacin Kabarea Kći s Monom Muratović i Zločin i kafana s Aldinom Tucićem pod umjetničkim vodstvom Zane Marjanović i Emira Kapetanovića, dok je Mali Magacin Kabare održao jednodnevnu radionicu kreativnosti i mašte za djecu. U filmskom programu dvije premijere: omnibus film *Kvintet* načinjenog od kratkih igranih filmova, koje je režiralo pet redatelja iz različitih zemalja: Ariel Shaban, Sanela Salketić, Roberto Cuzzill, Elie Lamah i Mauro Müller, koji je predstavljao Sarajevo Grad Film na SFF 2014. te nezavisni film Envera Puške *Devet položaja samoće*.

Premijeru u Zagrebu imao je i prvi dječji dokumentarno-igrani film *Mit o Bosni i Hercegovini* iz produkcije MMK-a, te je prikazan i film Bobe Jelčića *Obrana i zaštita*, kao i dva

filma u kojima je naslovne uloge igrala Zana Marjanović, gošća festivala: *Snijeg*, Aide Begić i *U zenlji krvi i meda*, Angeline Jolie.

Prisjetimo se tko je sve nastupao u dva grada prijateljstva i ljubavi za ovih pet godina: pet puta je Zagreb gostovao u Sarajevu uz Ja BiH... i tri puta Sarajevo u Zagrebu. Naravno, bilo je i prijatelja iz: Mostara, Tuzle, Varaždina, Orašja, Zenice, Livna i drugih gradova dviju prijateljskih zemalja.

Od filmskih redatelja bili su zastupljeni: Krsto Papić, Vinko Brešan, Igor Mirković, Vlatka Vorkapić, Tomislav Mršić, od glumaca: Judita Franković, Hana Hegedušić, Robert Plemić, Goran Navojac, Jasna Bilušić, Ivana Rushaidat, Zana Marjanović, Mona Muratović, Aldin Tucić... pa pisci: Milana Vlaović, Fikret Hodžić, Jasmin Imamović i slikari: Ivica Propadalo, Davor Gobac, Vatroslav Kuliš, te rock-grupe i izvođači Jinx, Psihomodo Pop, Teška industrija, Karne, Mavi Kan, Amira Medunjanin, Boško Jović, Dino Šukalo, Adis Sirbubalo, Edvin Hodžić, Ivan Jelić....

Ranije su kroz programe prodefilirali i družili se prijatelji i umjetnici iz Zagreba i Sarajeva, iz Bosne i Hercegovine i Hrvatske, a već iduće, 2015. godine pripremamo s Udruhom u Zagreba i Udruženjem iz Sarajeva Ja BiH... nastupe novih snaga - filmskih, likovnih, dramskih i muzičkih umjetnika obiju sredina.

Pratite naš rad i očekujte iznenađenja i dobre programe, radujemo se vašem dolasku, a raširenih ruku i otvorena srca očekujemo ideje o suradnji Ja BiH... i UBH Prsten, zaključuju naš razgovor Ivica Propadalo i Ismet Efendić.

Vodeći veletrgovac papirom u regiji!

Serving your success.

www.europapier-adria.hr

office@europapier-adria.hr

01/2050-333

AUTO ZUBAK

Neostar

Servis za sve marke vozila

349,00 kn*

SERVIS ZAMJENE ULJA

399,00 kn*

ZAMJENA PREDNJIH
KOČIONIH OBLOGA

999,00 kn*

ZAMJENA 2 ZIMSKE GUME
MICHELIN 195/65 R15 91T

*Cijena uključuje PDV i odnosi se na kompaktnu klasu vozila kao što su Ford Focus, Opel Astra, Renault Megane, Peugeot 307/308 i sl.

neostar.hr

JEDINSTVENI BESPLATNI TELEFON

0800 5002

Fiksne cijene
servisiranja

Online
plaćanje na rate

12 mjeseci
jamstva

Premium
standard usluge

Rezervni dijelovi
premium proizvođača

Praćenje radova
putem web kamere

Partneri:

AUTO ZUBAK

Neostar

Samo u AutoZubak Neostaru povoljne cijene za sve zimske gume i poklon vaučer za gorivo u vrijednosti do 300 kn* uz obročno plaćanje na prodajnom mjestu ili putem weba.

* za 4 gume Michelin 13" - 16" 150 kn vaučer za gorivo, 17" - 21" 300 kn vaučer za gorivo

AUTOZUBAK NEOSTAR SERVISNA MREŽA ZAGREB Sesvetski Kraljevec / ZAGREB Sesvete / VELIKA GORICA / VARAŽDIN / OSIJEK / SISAK / SLAVONSKI BROD / POŽEGA / KOPRIVNICA / **BURIĆAUTOZUBAK** PULA / ROVINJ

JEDINSTVENI BESPLATNI TELEFON 0800 5002

neostar.hr

Ljudi se vraćaju onima kojima vjeruju.

